

prosvetni delavec

AKTIV KOMUNISTOV PRI PREDSEDSTVU CK ZKJ

Šola – zrcalo družbenih protislovij

Zvezi komunistov, njenim organizacijam in organom lahko očitamo, da v času med kongresoma niso dovolj spodbujali družbeno-političnih, strokovnih in znanstvenih dejavnikov, da bi več pripomogli k uresničevanju zamisli in načel reforme; namesto tega so pogosto le ponavljali že znane opredelitve. Od Zveze komunistov pričakujemo, da bo na vseh ravneh spodbudila ustvarjalnost in kritično razmišljanje o reformnih rešitvah in uveljavila to, kar je bistveno za dolgoročno razredno revolucionarno usmeritev reforme.

To je v uvodni besedi na nedavnem aktivu komunistov za izobraževanje pri Predsedstvu CK ZKJ poudaril izvršni sekretar Predsedstva dr. Svetislav Stojakov. Tudi v izhodiščih za pripravo 13. kongresa ZKJ je pove-

dano, da je Zveza komunistov odprta za vse družbene kritike, razen za tiste, ki načenjajo same idejne temelje socialistične preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Razprava na aktivu je pokazala, da je veliko več tistih, ki niso zadovoljni, kot tistih, ki so se sprijaznili z zdajšnjim stanjem v vzgoji in izobraževanju. Značilno za zadnje desetletje, ko smo uresničevali resolucijo 10. kongresa ZKJ, je, da so se ocene reforme zelo razhajale. Nekateri so jo zavračali in napadali celo njene idejne temelje, drugi so trmasto zagovarjali vsak njen korak in ukrep. Še najmanj pa je bilo take kritike, ki bi razčlenila napake in ponudila boljše rešitve.

Najmanj prijetna je gotovo nihilistična kritika, ki se včasih skriva za Marxovim geslom »o

kritiki vsega obstoječega«. Ti kritiki pravijo, da reforma niti v zamisli niti v praktičnih rešitvah nima strokovne in znanstvene podlage, da je reforma zmaga volje nad pametjo. Nekateri celo trdijo, da so se v tem desetletju učilnice spremenile v puščave, pri tem pa pozabljajo na podatke iz raziskav, da je na primer visoko šolstvo dobilo iz reformirane šole boljše študente kot prej.

Izhodišča za pripravo 13. kongresa ZKJ zahtevajo od komunistov, da se javno z utemeljenimi dokazi upro razdiralnemu in konservativnemu odnosu do reforme. Prenehati je treba s tem, da imamo na eni strani ostre kritike, na drugi pa pasivne opazovalce, na eni ustvarjalce, na drugi

Nadaljevanje na 2. str.

Bojan Erjavec: Breme, linorez, 1985 (zlata medalja), učenec 7. r. Osn. šole Jožeta Mihevc, Idrija, likovni ped. Milan Trušnov. Tokrat objavljamo dela učencev osnovnih šol, ki so bila predstavljena na letošnjem 8. grafičnem bienalu jugoslovanskih otrok v Kostanjevici, kjer so podelili mladim ustvarjalcem 4 zlate, 8 srebrnih in 16 bronastih medalj.

Med drugim preberite

- O PODELJEVANJU ŽAGARJEVIH NAGRAD IN PRIZNANJ, str. 2
- DOKUMENT NAJ BO ČIMBOLJ SPREJEMLJIV ZA VSE, str. 3
- KDO SPREMINJA SKLEPE? str. 4
- ZA VEČJO MOČ RAZMIŠLJANJA IN RAVNANJA, str. 5
- OPAZUJTE HALLEYEV KOMET, str. 6
- POMAGAJO SI, KOT VEDO IN ZNAJO, str. 6
- VRT LEPŠA IN HRANI ŠOLO, str. 7
- SLOVENŠČINA, ŠOLSTVO IN SLOVENSTVO, str. 8

Vzgoja in izobraževanje pred 10. kongresom ZKS

Pri uveljavljanju delavcev v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih kot nosilcev kadrovske-izobraževalne politike in pri uresničevanju družbenogospodarskih in vzgojno-izobraževalnih smotrov socialističnega samoupravnega vzgojno-izobraževalnega sistema smo po 9. kongresu okrepili nekatera že vidna pozitivna gibanja ter odprli nove poti in možnosti. Le-te smo utemeljili z načrtom dolgoročne gospodarske stabilizacije, z naravo sistema socialistične demokracije in z napredno prakso na področju materialne in duhovne proizvodnje. Pojavljale so se tudi ovire, s katerimi se v zvezi komunistov nismo dovolj jasno in učinkovito spopadli. To velja predvsem za počasno uveljavljanje samoupravnih družbenogospodarskih odnosov po načelih svobodne menjave dela, prevelik vpliv izvršilnih organov družbenopolitičnih skupnosti in strokovnih organov samoupravnih interesnih skupnosti, slabšanje družbenogospodarskega položaja šole in učiteljev ter kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, v celoti nepremagane težnje po državno-administrativnem urejanju odnosov v vzgoji in izobraževanju in proračunska miselnost.

Ob poskusih, da bi država prevladala nad združenim delom, in ob kratkoročni in kratkovidni omejevalni politiki so postale gmoine težave izrazito kakovostne narave tako glede uresničevanja družbeno opredeljenih vzgojno-izobraževalnih smotrov in ciljev preobrazbe kot tudi glede razvoja samoupravnih proizvodnih odnosov. Njihovo pravo tezo pa smo zmogli omiliti s predanim delom delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Tako so delavci v vzgojno-varstvenih organizacijah z uvajanjem različnih oblik vzgoje in varstva zajeli skoraj polovico vseh predšolskih otrok v dnevno varstvo in prav vse v pripravo na šolo. Celodnevna osnovna šola je s svojim desetletnim delovanjem spodbudila nove programske in organizacijske rešitve v vseh osnovnih šolah. Pri programih usmerjenega izobraževanja — srednjega in visokega — smo postavili prve temelje in začeli oblikovati sodobno, prožno in interdisciplinarno izobraževanje za delo jutrišnjega sveta. V preobrazbo vzgojno-izobraževalnega sistema smo hkrati s slovenskimi šolami zajeli tudi vzgojo in izobraževanje za potrebe narodnosti.

V družbenih prizadevanjih za socialistično preobrazbo vzgoje in izobraževanja se nekatera idejnopolična vprašanja in težave v razvoju vzgoje in izobraževanja znova obnavljajo — kljub jasnim stališčem zveze komunistov. Pri tem gre predvsem za razumevanje in razlago našega izobraževanja za delo, za uresničevanje temeljnih družbenogospodarskih in vzgojno-izobraževalnih smotrov izobrazbe pri povezovanju izobraževanja in dela, za razvijanje ustvarjalnosti in demokratizacije, za humanizacijo vzgojno-izobraževalnih procesov in za načrtovanje kadrovske-izobraževalnih potreb glede na celoten družbenogospodarski razvoj. V zdajšnjih razmerah se vsa ta vprašanja obnavljajo z večjo družbenopolitično ostrino, ker je preobrazba vzgoje in izobraževanja sestavina bitke za uresničevanje ustavno opredeljenih družbenogospodarskih odnosov. Poleg tega se na novo odpirajo druga, še številnejša in idejnopolično bolj stvarna vprašanja nadaljnjega razvoja: kako razvijati vzgojno-izobraževalni sistem, da bo udeleževal dolgoročni program gospodarske stabilizacije, da bo odprti za zahteve samoupravnega družbenega (gmoinega, socialnega in kulturnega) razvoja, da se bo odzival na izzive znanstvenotehnološke revolucije in da bo dajal kadre, ki se bodo enačili z zgodovinskimi interesi delavskega razreda.

Pri nadaljnjem razvoju vzgojno-izobraževalne dejavnosti in nalog, ki jih ta dejavnost opravlja za doseganje višje ravni družbenega razvoja ter za strokovni in osebnostni razvoj vsakega človeka naj bi delovanje zveze komunistov osredotočili predvsem na nekaj temeljnih področjih:

— Na celotno uresničevanje kadrovske-izobraževalnih nalog organizacij združenega dela (načrtovanje potreb po kadrih, štipendiranje, izvajanje proizvodnega dela, delovne prakse, pripravništva; spopolnjevanje in usposabljanje po pridobljeni strokovni izobrazbi, strokovni in osebnostni razvoj slehernega delavca);

— na bolj poglobljeno podružbljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti z utrjevanjem samoupravnega položaja delavcev kot nosilcev celotne kadrovske-izobraževalne politike in uveljavljanjem ekonomskih zakonitosti v razmerjih svobodne menjave dela;

— na stalno spopolnjevanje vzgojno-izobraževalnega sistema in programov po sprejetih idejnih usmeritvah, v skladu z zahtevami znanstveno-tehnološkega napredka, s kadrovskimi potrebami združenega dela in družbe ter vsestranskega humanističnega razvoja osebnosti;

— na kakovostno uresničevanje vzgojno-izobraževalnih in socialnih nalog šole, zlasti marksistične idejne zasnovanosti vzgojno-izobraževalnega dela, demokratizacije in humanizacije odnosov v vzgojno-izobraževalnem procesu, ustvarjalnosti učiteljev, učencev in študentov ter uveljavljanje udeležencev izobraževanja na vseh stopnjah snovanja in uresničevanja politike vzgoje in izobraževanja ter krepitve odgovornosti za dosežke;

— na bolj pospešen in načrtni razvoj razvojno-raziskovalnega dela, učne tehnologije in na večja družbeno vlaganja v pedagoškega delavca, njegovo usposobljenost in motiviranost za delo.

KATJA VADNAL

aktualno

Šola – zrcalo družbenih protislovij

Nadaljevanje s 1. str.)

pa reformatorje. Ne smemo pozabiti, da je izobraževanje ogle dalo družbe in da je vizija reformirane šole, opredeljena na 10. kongresu in dopolnjena na naslednjih dveh kongresih, naletela na težave, s katerimi tedaj nismo računali. Namesto da bi reforma spremljala višjo raven proizvodnih sil, je prišlo do zastoja. Kot je znano, se je v zadnjih petih letih delež narodnega dohodka za izobraževanje zmanjšal kar za 2 odstotka.

Po mnenju dr. Stojakova je tudi izobraževanje v preteklem desetletju ravnalo v nasprotju s stabilizacijo. Mreža srednjih in visokih šol se je nesmotrno širila in podvajala — ne zaradi resničnih potreb združenega dela, marveč po volji krajevne politične birokracije. Tako v Srbiji samo štiri občine niso ustanovile svojega središča za usmerjeno izobraževanje, pa čeprav sodi polovica občin med nerazvita območja in skoraj nimajo omembe vrednih gospodarskih organizacij.

Kakšno vsebino in katere oblike usmerjenega izobraževanja bomo razvijali v prihodnje? Če nočemo ostati na repu tretje tehnološke revolucije, moramo upoštevati, da bo današnji človek v svoji delovni dobi večkrat zamenjal delo v stroki, včasih pa tudi stroko. Zato so kratkovidne zahteve iz gospodarstva, naj šola usposablja ozke strokovnjake. Šola mora dati širšo podlago in s tem možnost za različne kasnejše specializacije. Slovenske raziskave o dolgoročnem razvoju do leta 2000 so odkrile, da bodo zdajšnji srednješolski dočakali pet tehnoloških sprememb, 60 odstotkov jih bo vsaj enkrat spremenilo poklic, 30 odstotkov pa celo dva — ali trikrat. Nekatere ameriške raziskave pa kažejo, da bo baje dve tretjini sedanjih poklicev izumrlo že v prihodnjih petnajstih letih.

Uvodne besede dr. Stojakova so sprožile poleg razprave tudi vprašanje: kako naj se pripravimo za naslednji kongres? Ali je smotnejše pripraviti dokument, ki bo celostno obravnaval reformo izobraževanja ali je bolje izbrati nekaj ključnih vprašanj, ki so pomembna za nadaljnji razvoj reforme. Razpravljalci so menili, da je reforma proces, naložba za prihodnost, zato se je težko omejiti na posamezna vprašanja. Dr. France Vreg je opozoril, da mora naša družba iz ekstenzivnega razvoja prerasti v tako imenovano »inovacijsko družbo«. V Sloveniji bi morali zagotoviti v ta namen do konca

stoletja kakih 60 tisoč visokošolskih diplomantov, v jugoslovanskem merilu pa bi morali izobraziti približno pol milijona strokovnjakov s fakultetno diplomom. Žal pa se dogaja, da v praksi omalovažujemo diplome, ki smo jih nekoč povzdigovali do neba. Dr. Dušan Savičević je pri tem opozoril na vulgarno razlago Zakona o združenem delu, dr. Mladen Žuvela pa na približno milijon tako imenovanega tehnološkega presežka, ki ga imamo v Jugoslaviji; kongresni dokumenti naj po njegovem predlogu vsebujejo tudi zahtevo, da morajo šole dobiti najsodobnejše stroje, sicer navajamo učence na to, da je dobro vse, kar jim kdo ponudi.

Dr. Nikola Potkonjak, ki je že celo desetletje v središču reformnih razprav, je opozoril na več neuresničenih reformnih nalog — pri podružbljanju izobraževanja, njegovi interesni organiziranosti, pri uresničevanju družbenih dogovorov o temeljnih enotnega sistema v Jugoslaviji itd. Tudi drugi razpravljalci so opozarjali na neuresničena pričakovanja in na naloge, ki izvirajo iz marksističnega izobraževanja. Tega pa tudi družbenogospodarskega položaja učiteljev in študentov in potreb po resnejšem znanstvenoraziskovalnem delu na področju izobraževanja in vzgoje v resoluciji ne smemo prezreti, je rekla Katja Vadal.

Milan Bukvić je navedel iz raziskav nekaj podatkov, ki zbujajo zaskrbljenost: mladi vojaki albanske narodnosti gledajo na balkanske vojne in prvo svetovno vojno kot na obdobje genocida nad albanskim narodom; mladi Makedonci vidijo v istem obdobju čas osvajalne vojne proti makedonskemu narodu; mladi srbski vojaki pa so rekli, da so bile to osvobodilne vojne. Tako različni odgovori se seveda niso porodili v družini in na ulici, temveč v šoli. To pomeni, da imamo srbsko, kosovsko, makedonsko, slovensko, hrvaško in drugo šolo, nimamo pa jugoslovanske šole. Prihodnji kongres naj pripomore, da bo v zdajšnji razcepljeni šoli več skupnega.

Celotna razprava na aktivu komunistov v izobraževanju pri Predsedstvu CK ZKJ je tako pokazala, da nismo povsem zadovoljni z dosežki reforme in da mora Zveza komunistov delovati na tem področju v prihodnje bolj zavzeto kot doslej. Trinajsti kongres ZKJ daje možnost za nove pobude, ki jih področje vzgoje in izobraževanja že dolgo pričakuje.

VANJA BULIĆ

O podeljevanju Žagarjevih nagrad in priznanj

Med prosvetnimi delavci je veliko takšnih, ki kljub temu, da se njihov družbenogospodarski položaj prepočasno rešuje delajo trdo, uspešno in predano in so tako zgled svojim sodelavcem, pa tudi drugim delavcem v združenem delu. Mnogi od teh so v svojem življenju in delu neposredno spoznali različna obdobja našega razvoja: od tistih revolucionarnih dni, ko je šlo za življenje, prek zanosnih dni svobode, ko je bil učitelj praviloma nosilec novega in naprednega, do dni največjega napredka v zgodovini slovenskega naroda, ki pa so obenem povezani s težavami vseh vrst.

Tisti, ki vrednotijo njihovo delo le kot družbeno porabo, ne vidijo resničnih interesov delavskega razreda. Brez novega znanja in brez novih nosilcev smotrne in napredne se ne bomo povzpeli za stopnico višje v našem družbenogospodarskem razvoju. Da bi dosegli višjo raven, potrebujemo predane pedagoške delavce, takšne, ki jih težave naše družbe ne bodo omajale v njihovem prepričanju in delu.

Zato je prav, da družba pozorno spremlja dosežke dela na tem področju in vidi posameznike, ki se posebno izkažejo ter jih ustrezno nagradi. V ta namen smo v Sloveniji leta 1978 sprejeli Zakon o nagradah in priznanjih Staneta Žagarja.

Kako zbiramo nagrajence in prejemnike priznanj?

Odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj objavi vsako leto javni razpis. V zadnjih letih smo to opravili v novembru in prijave zbirali ves december. Odbor izbere nagrajence in prejemnike po določilih zakona (Ur. list SRS, št. 8-8. 4. 1978), ki določa:

»Žagarjeve nagrade in priznanja se podeljujejo za izredne uspehe pri napredku vzgoje in izobraževanja, pri uveljavljanju socialističnega samoupravljanja in pri razvijanju ustvarjalnih sil človeka in družbe, doseženih z delom v vzgojno-izobraževalnih in drugih organizacijah združenega dela, z organiziranjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti s strokovnimi in raziskovalnimi deli ter pri oblikovanju učnih sredstev. Žagarjeve nagrade se podeljujejo posameznim zaslužnim delavcem in skupinam delavcev. Žagarjeva priznanja se podeljujejo organizacijam združenega dela, delovnim skupnostim, družbenim organizacijam in društvom.«

Odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj je spregel in pri svojem delu upošteva še tale temeljna merila za izbiro prejemnikov Žagarjevih nagrad in priznanj:

1. Prejemnik Žagarjeve nagrade ali priznanja mora doseči izredne uspehe pri svojem delu na vzgojno-izobraževalnem področju.
2. Prejemnikovo delo mora biti vsestransko ocenjeno z več vidikov. Najpomembnejša sta:
 - a) prispevek k napredku učenec
 - b) prispevek k izboljšanju dela drugih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja.
3. Vsak prejemnik mora izpolnjevati pogoj, da je sposoben celostno povezovati stroko (v ožjem pomenu besede) z uveljavljanjem samoupravnih odnosov v družbi.

Višina Žagarjeve nagrade je bila v različnih letih zelo različna. Odbor za Žagarjeve nagrade in priznanja je v zdajšnjem mandatu obdobju dosledno upošteval stališče, da je Žagarjeva nagrada ali priznanje predvsem moralno priznanje. Zato se je ob svojem delu zavzemal za takšna merila, po katerih bodo nagrado ali priznanje dobili resnično najbolj predani prosvetni delavci. Ob tem pa odbor ni zanemarl

objektivnega dejstva, da podobne nagrade dobijo tudi delavci na drugih področjih svojega dela; zato je vztrajal, da mora tudi višina nagrade biti primerna drugim podobnim nagradam. Ob velikem razumevanju vodstva Izobraževalne skupnosti Slovenije smo dosegli, da se je neravnovesje popravilo in je bila višina Žagarjevih nagrad v letu 1985 200.000 din.

Javnost dela odbora za podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj

Odbor razpisuje Žagarjeve nagrade in priznanja vsako leto v Prosvetnem delavcu, Delu in Večeru. Nagrade in priznanja podeljuje javno konec marca v počastitev spomina Staneta Žagarja. Predlogov za nagrade in priznanja je razmeroma veliko:

Leto	predlogi za nagrade	predlogi za priznanja
1983	32	11
1984	37	13
1985	42	13

Odbor v dosednji praksi ni obveščal javnosti o imenih tistih kandidatov, ki niso bili izbrani. Predlagatelje pa smo vsako leto sproti obveščali o odločitvah in jih tudi opozorili, da lahko predlog naslednje leto ponovijo. Ker smo se zavedali odgovornosti za svoje odločitve, smo za Žagarjeve nagrajence zahtevali tudi mnenje koordinacijskega odbora za kadrovska vprašanja pri ustrezni občinski organizaciji SZDL in mnenje ustrezne enote Zavoda SRS za šolstvo (za visokošolske učitelje pa mnenje VTO). Za odločitve o Žagarjevih priznanjih pa smo uporabili mnenje predsedstva OK SZDL in prav tako mnenja enote Zavoda SRS za šolstvo oziroma ustrezno VTO.

Da bi preverili svoje delo in ga izboljšali, smo leta 1984 poslali vsem občinskim izobraževalnim skupnostim in posebnim izobraževalnim skupnostim tale vprašalnik:

1. Kakšni so vaši pogledi na dosedanje podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj?
2. Navedite morebitne predloge za delo odbora!
3. Ali v vaši samoupravni interesni skupnosti podeljujete nagrade oziroma priznanja pedagoškim delavcem? (Če jih podeljujete, prosimo, da nam poš-

ljete pravilnik o podeljevanju.)

4. Navedite vaše mnenje, kako celostno urejati podeljevanje družbenih nagrad in priznanj pedagoškim delavcem.

Odgovore na vprašalnik smo prejeli iz 35 občinskih izobraževalnih skupnosti in treh posebnih izobraževalnih skupnosti. Občinske izobraževalne skupnosti in posebne izobraževalne skupnosti so povečini podprle dosednji način podeljevanja Žagarjevih nagrad in priznanj. Večina je menila, da bi bilo dobro v Sloveniji poenotiti načine urejanja tega dela tako, da naj bi Izobraževalna skupnost Slovenije spodbudila podeljevanje priznanj na ravni občinske izobraževalne skupnosti in seveda obdržala Žagarjeve nagrade in priznanja kot narodno najvišje družbeno priznanje na tem področju. Tudi posebne izobraževalne skupnosti bi lahko imele podobne oblike za pomembne delovne uspehe na svojem področju. Dobili smo približno polovico odgovorov. Ugotovili smo, da med 35 občinskimi izobraževalnimi skupnostmi ne podeljujejo nobenih nagrad ali priznanj v 18 občinah. V 11 občinah imajo uvedeno obliko nagrade ali priznanja. V nekaterih občinah (6) pa imajo ta priznanja tudi svoje ime: Žagarjeva plaketa — Radovljica, Jurčičeva nagrada — Grosuplje, Valvasorjeva plaketa — Litija, Šilihova plaketa — Velenje, Vručno priznanje —

Slovenj Gradec, Šilihova grada — Gornja Radgona. 30 občinskih izobraževalnih skupnosti na naš vprašalnik dodatno opozorilo splošno odgovorilo.

Dobili smo tri odgovore sebnih izobraževalnih skupnosti. To so: za družbeno usmeritveno metalurško in kovinsko ustitev, za gradbeništvo (tu podojejo Kavčičeve nagrade in nanja).

Menim, da bi prosvetni del sami tako v občinskih izobraževalnih skupnostih kot posebnih izobraževalnih skupnostih radi spodbudili bolj poglobljeno razmišljanje tudi o teh vprašanjih. Učiteljev družbenogospodarski položaj res ni tisti, ki odločilno vpliva na kakovost njegovega dela. Vendar več kot 20.000 delavcev tega dročja v Sloveniji takšna imena, ki jo sestavlja veliko razdelavcev. Če želimo dvigniti družbeno ceno učiteljevega je treba pohvaliti najboljše seveda tudi grajati slabe. V več v vzgoji in izobraževanju pod stalnim »nadzorstvom« stih, s katerimi dela in to zali od njega še večjo zavzetost. napredku pa so kazali nadpovprečni. To so dose Žagarjevi nagrajenci. Vsak kritične pripombe k delu od za podeljevanje Žagarjevih grad in priznanj bodo vedno brodošle.

IVAN GODEC

Po 4. členu Zakona o nagradah in priznanjih Staneta Žagarja (Uradni list SRS, št. 8/78)

RAZPISUJE
ODBOR ZA PODELJEVANJE ŽAGARJEVIH
NAGRAD IN PRIZNANJ

Žagarjeve nagrade in priznanja 1986

I. V letu 1986 bo podeljenih 7 Žagarjevih nagrad in 3 Žagarjeva priznanja

II. Žagarjeve nagrade in priznanja bodo podeljena za izredne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju.

Za nagrade so lahko predlagani posamezni zaslužni delavci skupine delavcev, ki so dosegli izredne uspehe pri napredku vzgoje in izobraževanja, pri uveljavljanju socialističnega samoupravljanja ter druge izredne rezultate pri delu v vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacijah združenega dela kakor tudi v vzgojno-izobraževalnim delom na drugih področjih ali v organiziranjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti s strokovnimi in raziskovalnimi deli ter pri oblikovanju učnih sredstev.

Za priznanja so lahko predlagane organizacije združenega dela, delovne skupnosti, družbene organizacije in društva, ki na področju vzgoje in izobraževanja dosegli izredne uspehe.

III. Kandidate za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj lahko predlagajo:

- krajevne skupnosti
- organizacije združenega dela
- samoupravne interesne skupnosti
- družbeno-politične skupnosti in organizacije
- društva in družbene organizacije
- Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesna kultura
- Zavod SR Slovenije za šolstvo

Predlogu za podelitev NAGRADE je treba priložiti:

1. podrobno utemeljitev predloga;
2. življenjepis s podatki iz življenja in dela kandidata;
3. mnenje sveta ali drugega ustreznega organa upravljanja organizacije, v kateri je kandidat zaposlen;
4. mnenje Zavoda SRS za šolstvo oziroma njegove organizacijske enote (razen za področje visokega šolstva)
5. mnenje KO za kadrovska vprašanja pri OK SZDL.

Predlogu so lahko priložena tudi dodatna mnenja oziroma poročila drugih organizacij, društev ter priznanih strokovnjakov.

Predlogu za podelitev PRIZNANJA je treba priložiti:

1. podrobno utemeljitev predloga;
2. mnenje predsedstva OK SZDL;
3. mnenje Zavoda SRS za šolstvo oziroma njegove organizacijske enote

Predlogu so lahko priložena tudi dodatna mnenja oziroma poročila drugih organizacij, društev ter priznanih strokovnjakov.

IV. Odbor bo upošteval tiste predloge, ki bodo odposlani vključno 31. 12. 1985 v zaprti kuverti na naslov: IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE, Ljubljana, Aškerčeva 9 — z oznako »Razpis Žagarjevih nagrad in priznanj«.

V. Svečana podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj bo petek, 28. marca 1986.

ODBOR
ZA PODELJEVANJE ŽAGARJEVIH NAGRAD
IN PRIZNANJ

Razpisi tudi po telefonu

Da bi ustregli želji vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij, sprejemamo, tedaj ko ni rednih razpisnih rokov, naročila za objavo razpisov tudi po telefonu.

Prosvetni delavec izhaja praviloma vsak drugi ponedeljek. Razpise sprejemamo torej vse do prejšnjega četrtka zjutraj, ko oddajamo zadnje rokopise v tiskarno.

Kličite nas med 8. in 12. uro vsak delavnik.

Telefon (061) 315-585.

Ivanka Nešić: Žetev, linorez (zlata medalja), uč. 8. razr. Osn. šole Josif Marinković, Novi Bečej, likovni ped. Dragoje Rakočević — 8. grafični bienale jugoslovanskih otrok, Kostanjevica 1985

Dokument naj bo čimbolj sprejemljiv za vse

Do zdaj približno 20 dopolnil k osnutkom standardov, normativov in meril

Čeprav obravnava o enotnih osnovah standardov, normativov in meril še ni končana in ni mogoče strniti in razčleniti vseh pobud, lahko ugotovimo, da je malokatera problematika pritegnila toliko pozornosti posameznikov in kolektivov kot obravnava osnutka standardov, normativov in meril za vrednotenje dela v vzgoji in izobraževanju. Predloženi »paket« je vseboval pet osnutkov: osnovno izobraževanje, izobraževanje otrok v motnjami v telesnem in duševnem razvoju, srednje izobraževanje, domovi učencev in visokošolsko izobraževanje. Gotovo pa je bilo v razpravi izrečenih največ pripomb k osnutku o srednjem izobraževanju. To je tudi razumljivo, saj je srednje šolstvo najbolj raznotero, obenem pa lahko ugotovimo, da med vsemi prav ta osnutek standardov, normativov in meril (skupaj z domovi za učence) najbolj podrobno predpisuje posamezne sestavine in tako omogoča primerjavo med posameznimi elementi in vrednostmi.

Prizadevanja, ki so se izoblikovala v živahni razpravi, bi lahko strnili v tri poglavne težnje:

— Veliko, verjetno največ pripomb je utemeljeno poskušalo izboljšati predloženi osnutek in tako zagotoviti pravičnejša razmerja v sami dejavnosti in v mestu dejavnosti v naši družbi.

— Precej pripomb je nakazovalo, naj bi širili obseg ali dodatno nagrajevanje nalog, ki so že ovrednotene v drugih opravilih. Takšne pripombe temeljijo na prepričanju, da bi z dodatnim vrednotenjem nekaterih posebej prikazanih opravil ali, bolje povedano, s posebnim vrednotenjem že vrednotenih del, dobili še nekaj denarja.

— Veliko predlagateljev je skušalo včleniti v normative stvari, ki so že ali pa bi morale biti urejene v vzgojno-izobraževalnih programih ali drugih normativnih aktih. Ob takšnih predlogih so se pojavljale tudi zahteve, naj se v normativih spremenijo stvari, ki so predpisane že drugje.

Kaj je dala obravnava

Dokaj pogosto je bilo predlagano, da bi morali vrednotiti tudi kakovost šol. To je spodbudilo predlog, s katerim bi neposredno merili kakovost dela šol. Res pa je tudi, da o tem ne razmišljamo veliko, še manj pa si za to prizadevamo. Pedagoški inštitut in Zavod SRS za šolstvo imata pri tem nad vse hvalježno delo. Če nimamo neoporečnih meril, s katerimi bi neposredno merili kakovost dela šol, pa je gotovo veliko merljivih in ugotovljivih kazalnikov, ki posredno kažejo kakovost. Takšnih kazalnikov ni malo, in zato tudi ni sporno, da na njihovi podlagi ne bomo mogli postaviti del metodologije za ocenjevanje kakovosti. Med take

kazalnike spadajo: strokovna zasedenost pouka, delo v rednem in podaljšanem času, opremljenost šole in uporaba opreme, organizacija strokovnih služb, sodelovanje učencev in dosežani uspehi na tekmovanjih v znanju in raziskovalnih nalogah, uspehi učencev pri sprejemnih izpitih itd. Vse to gotovo ne spada med normative in merila, lahko pa bi dobili iz tega nekatere prvine, ki bi jih pozneje upoštevali v merilih.

Veliko pripomb in predlogov iz razprave se je nanašalo na **materialne izdatke šol**. Pripombe nekaterih šol so bile še posebno ostre. Nemalokrat je slišati očitke, da imamo prav zaradi napačne odmere materialnih stroškov danes revne in bogate šole, šole z visokimi in nizkimi osebnimi dohodki, z visokimi in nizkimi družbenimi standardom. Prepričan sem, da je poglavitni vzrok razlik med šolami drugje, ne pa v zdajšnjih merilih za določanje sredstev za materialne stroške. Nihče ne more trditi, da so zdajšnja merila povsem objektivna, gotovo pa je, da niso kriva za vse zlo. Ni dvoma, da so materialni izdatki pri različnih programih različni, saj so različni celo v istem programu za različne smeri, npr.: v vzgojno-izobraževalnem programu Učitelj imajo tri različne smeri dokaj različne gnotne zahteve. Radi trdimo, da znašajo razlike v višini osebnih dohodkov med revnimi in bogatimi šolami tudi nad 25 odstotkov, da se nekatera materialna nadomestila razlikujejo tudi za dva ali trikratno in da so za to krivi normativi in merila za materialne stroške. Dokaj preprost račun pokaže, da zadnji del prejšnje trditve ne drži. Če bi »bogate šole« vso razliko materialnih stroškov med sedanjo

najvišjo in najnižjo kategorijo šol, ki znašajo okoli 227.000 dinarjev, prelile v dohodek, bi gas tem povečale za okoli 9 odstotkov. Ker pa tega v celoti gotovo ne morejo storiti in zagotavljajo, da tega prelivanja niti delno ni, se dohodek in s tem tudi sredstva za osebne dohodke še manj povečujejo. Bistveni vzrok za res velike razlike med šolami moramo iskati torej drugje, ne pa v normativih in merilih. Res je, da je bilo doslej narejenih nekaj posamičnih analiz materialnih stroškov za posamezne vrste šol, vendar so bile te izdelane po različnih metodologijah; nihče pa ni strnil analiz, ki bi pokazale ali so zdajšnje razlike upravičene ali ne. Pripombe k zdajšnjim merilom za materialne stroške, ki so se izoblikovale v javni razpravi, so vplivale, da se je predlog meril spremenil takole: najnižja kategorija šol se črta, ostaneta pa samo dve. Tako je odpravljena največja razlika, ki je bila doslej v merilih za materialne stroške šol.

Precej pripomb — predvsem zato, da bi zagotovili več denarja — poskuša **širiti predlagane osnove standardov, normativov in meril**. V zdajšnjem kritičnem položaju, ko se zbira denar za dejavnost usmerjenega izobraževanja, bi to vsekakor pomenilo razvrednotenje že vkalkulirane dela; s tem bi dosegli prav nasprotno od tega, kar želimo doseči s predlaganimi merili — namreč delo pošteno vrednotiti. Ob skrbi, naj ne bi širili normativov, moramo bdeti tudi nad tem, da ne bi širili programov, češ da nam večji obseg zagotavlja tudi več denarja. Vsak nov program mora imeti tudi nov vir denarja.

Izredno veliko pripomb je bilo k določili standardov in normativov, da ima **oddelek največ 36 učencev**. Komisija je ohranila takšno določilo, ker preprosto govori o največjem številu in dopušča to, kar v veliki večini tudi je — manj učencev. Vemo, da so bili oddelki razpisani doslej po 30 učencev in da so le ponekod pri omejitvi vpisa zahtevali vpis 36 učencev. Podatki povedo, da je v prvih letnikih precejšen vpis in da imamo v Sloveniji v srednjih šolah povprečno po 29 učencev na oddelku. Le v 190 oddelkih v Sloveniji ali v 6,7 odstotka vseh oddelkov srednjih šol je 36 in več učencev, pa še med temi so nekateri tako številni

zato, ker želijo čimveč učencev pri dvoizmenem pouku spraviti v ustrežnejšo izmeno. Iz navedenega ni sporno, da je določilo »največ 36« utemeljeno.

Razprava in pripombe k merilom so tudi pripomogle, da se v predlogu enotnih osnov že obravnavajo **organizacija smučarskega in plavalnega tečaja, organizacija ekskurzije po Jugoslaviji ter organizacija pouka instrumenta v programu pedagoške usmeritve** — podobno kot praktični pouk v šolah tehniških usmeritev. Ob taki vzporednici se priznašolam pedagoške usmeritve del opravil pri organizaciji navedenih dejavnosti in se tudi s tem popravkom normativov zmanjša razlika med posameznimi šolami.

Razprava o enotnih osnovah je znova opozorila, da so v skrajšanih in predvsem v skrajšanih prilagojenih programih **bistveno težje delovne razmere** kot v drugih programih, zato je oblikovan predlog, da se učiteljem v teh programih prizna **dodatek**.

Predolg bi bil seznam, če bi hoteli natančno obravnavati vse utemeljene in tudi neutemeljene pripombe. Lahko ugotovimo, da je bila razprava o osnutku enotnih osnov res temeljita in množična, in da so razpravalci zavzeto poskušali izboljšati dokument, ga napraviti kolikor mogoče sprejemljivega za vse. Utemeljenost in tehtnost predlogov se vidi že v tem, da je osnutek, ki je bil dan v razpravo, že doslej, ko razprava v celoti le še ni končana, doživel okoli 20 dopolnil. Tudi takšnih pripomb ni bilo malo, ki so se nanašale na širitev normativov in meril, na urejanje zadev, ki jih določajo vzgojno-izobraževalni programi, zakoni in drugi izvršilni predpisi, pa tudi takih, ki sodijo k povsem drugim dejavnostim, le v normative in merila ne. Takih pripomb in tistih, ki ne bispodbujale smotrnega gospodarjenja (npr. plačevanje stroškov energije po resnični porabi), seveda ni bilo mogoče upoštevati. Mislim, da ni pretirano če trdim, da je razprava o enotnih osnovah standardov, normativov in meril razgibala vse dejavnike v šolah, da je dala tehtne pripombe k predlaganim osnutkom in da bodo utemeljene pripombe našle tudi mesto v samem predlogu.

VALENTIN PIVK

Majavi temelji — pogled z druge strani

Kovinarji in strokovnjaki o normativih in standardih

Na Slovenskem se ne glede na sprejeta stališča do kakovostne razvoje preobrazbe gospodarstva še zmeraj in vse bolj daje prednost neproizvodnim usmeritvam izobraževanja. Takšna je bila temeljna ugotovitev delegatov enote Izobraževalne skupnosti kovinarstva in strojništva Severnoprimorske regije, ko so razpravljali o normativih in standardih skupaj z najnovejšimi predlogi »za sanacijo« srednjih šol. Več neutemeljenih ugotovitev v javnosti, tudi pisanje v Prosvetnem delavcu, nas je spodbudilo, da v imenu »obsojenih« izrečemo nekaj skromnih pripomb na račun nevednosti in pristranskosti; posebej pa na izziv pedagoških šol, ki želijo nasprotno, utemeljene dokaze.

Najbrž je usodna zmot, ko tako odkrivamo revne in bogate šole (proizvodne), ki jih je treba »kaznovati«. Način dokazovanja tovrstnih resnic je hudo banalen. Nekritičen razplet, ki se nam ponuja v bližnji prihodnosti, pa vodi žal v dokaj čudno uravnolovko in lažno solidarnost. Radi bi dosegli cilj (večji kos kruha) z glasnimi protesti in opozarjanjem na socialno krivico. Vsem nam pa je že zdavnaj znano, da je denarja manj, da je učiteljevo delo vse manj vredno. Rešitev iz tega neprijetne zadrege ni v tem, da enim damo in drugim vzamemo, marveč v ustreznem družbenem vrednotenju znanja — šole.

Ker se je motiti človeško, bi radi povedali svoje mnenje o katerih stališčih pedagoških šol, ki so dobila »javno veljavo«. Za primerjavo pa bomo uporabili kar

izhodišča in utemeljitve že omenjene enote.

Mislimo, da so programi količinsko enako vrednoteni; vsaj v tistem delu, ko gre za nagrajevanje učiteljev, zato tudi ne verjamemo, da bi se na Izobraževalni skupnosti Slovenije toliko let motili. Strinjamo se, da nimamo enakovrednih možnosti za delo. Vsaka resnica je lahko tudi pol laži. Zato dobronamerno pripočnemo, da bi prebrali kakšen program tehniške usmeritve in ugotovili te neenake možnosti. Nič koliko ovrednotenih analiz smo naredili na proizvodnih šolah in ugotovili isto kot vi; najbrž le še z večjim finančnim primanjkljajem.

Poskušajte morda nepristransko primerjati svoje možnosti in možnosti za uresničevanje pouka kovinarske usmeritve. Z malo

strpnosti boste ugotovili, da se razlikujemo tudi v nekaterih zelo oprijemljivih postavkah normativov. Skupnost tehniških šol SRS je že večkrat predlagala, naj bi te postavke spremenili. K takim specifičnim in nujnim delom spadajo npr.: skladiščni delavec, nabava in priprava materiala, vzdrževanje strojev in naprav, instalacije, varnostna služba itd.

Treba je primerjati

Res je, da bi bilo treba materialne stroške ovrednotiti na podlagi analitičnih kazalnikov, kot že pravilno ugotavljate v pedagoški usmeritvi, vendar v primerjavi z vsemi vrstami šol. Potem bomo imeli vsaj pet kategorij. Zelo nespodobno je drugim soliti pamet z nekakšnimi improviziranimi besedami, zato bomo skušali razlike dokazati z nekaj zgledi. Za program kovinarja potrebujemo 50 % več prostora; enako za razsvetljavo. Za vodo (ogrevano) celo 100 % več. Najnovejši predlog pa nam priznava le 10-odstotno razliko. Klimatska območja bi sicer rešila problem, toda ob lastnem viru ogrevanja. Iz mestne kotlarne in

po kubaturi prostorov pa se cena poveča za tretjino. Naslednja posebnost je vrednost materiala za izvedbo vaj. Ta znaša za oblikovalca kovin (3. letnik) kar 17.784 din ali na oddelku (30 učencev) 533.520 din. Instalirana moč strojev in naprav, ki rabijo samo za pouk in le po kakovosti zagotavljajo minimalno realizacijo, se giblje okrog 300 KW. Odtod tudi visoki stroški pogonske energije.

Očitno so razlike še v izdatkih za vzdrževanje premičnin, zavarovanja, predvsem pa drobnega inventarja. V čem je torej ta naša nepravilnost ali krivica, ki jo je treba popraviti v korist neproizvodnih šol?

Ob vsesplošni kritiki (ne)nagradjanja se dokaj čudno sliši, da bomo spodbudili ustrežnejšo kadrovsko politiko z merili, ki so pogoj za opravljanje dela. Delovne izkušnje ali razlikovanje kolektivov po starosti so najbrž predmet minulega dela, še najmanj pa dokaz pedagoške mobilnosti. Mar smo učitelji res tako subjektivno usmerjeni, da nismo zmogli ugotoviti, s kakšnimi merili se izraža kakovost?

Nadaljevanje na 4. strani

razpravljamo

Normativi spodbuda, in ne ovira razvoja

Skupna stališča obeh slovenskih univerz do standardov, normativov in meril

● Univerzi podpirata novo izhodišče v osnutku meril za vrednotenje vloženega dela visokošolskih delavcev na podlagi družbeno dogovorjene vrednosti enote enostavnega dela in zahtevata, da se uresniči tudi v svobodni menjavi dela v visokem šolstvu. Menita, da se bomo tako približali bolj enakopravnemu obravnavanju vzgojno-izobraževalnega področja v primerjavi z drugimi deli združenega dela, hkrati pa naj se poveča delež družbenega proizvoda, ki je namenjen financiranju visokošolske dejavnosti.

Univerzi menita, da je ustrezna rešitev tega vprašanja v tem trenutku prednostnega in bistvenega pomena.

● Ob uveljavljanju in uresničevanju temeljnega zahtevka obeh univerz po povečanju deleža družbenega proizvoda za financiranje visokega šolstva je treba glede na razprave, v katerih je bilo kritično ocenjeno temeljno izhodišče sistema standardov, normativov in meril, začeti te instrumente postopno spreminjati in dopolnjevati. V razpravi je bilo namreč ugotovljeno, da se osnutek v nobeni bistveni potezi ne loči od sedanjega sistema standardov, normativov in meril in da mehanično prenaša pojmovanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti z drugih ravni vzgojno-izobraževalnega sistema na visoko šolstvo. Posledica tega je, da ne upošteva posebne narave visokošolske znanstvenoraziskovalne in vzgojno-izobraževalne dejavnosti in s poenostavljenim opredeljevanjem in vrednotenjem siromašni njeno celotno podobo. Spremembe sistema bi morale pomagati korenito preducati izhodišča gnotnih osnov in s tem tudi spremeniti še vedno prevladujoče pojmovanje o vlogi visokega šolstva v družbi, to se pravi miselnosti, ki ne razume celotne funkcije visokega šolstva in jo zato preveč prepušča tržni stihiji.

V razpravi so prevladale ocene, da predlagani sistem normativov, ki je usmerjen izrazito kvantitativno in postavlja previsoke delovne obveznosti, pospešuje ekstenzivno rast visokošolskih programov in tako ovira razvoj sodobnega, v aktivne oblike in v kakovost usmerjenega študijskega sistema.

● Minimalno število 30 študentov kot pogoj za začetek izvajanja vzgojno-izobraževalnega programa naj velja le za program, in ne tudi za smer. Zato predlagamo, da se besedo »tudi« v besedilu črta. Določilo o minimalnem številu študentov za vpis v program naj velja le za 1. letnik, saj ob vpisu 30 študentov le-ta zaradi kasnejšega vpisa ne bi mogli zagotoviti, da bi študij nadaljevali ali končali.

● Normativi za materialne stroške so preveč splošni. Razdelitev na štiri kategorije je primerna, vendar brez kvantifika-

cije ni mogoče soditi o ustreznosti ali neustreznosti razlik med kategorijami. Razlike v višini materialnih stroškov za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov so namreč izredno velike. V normativih in merilih za materialne stroške bi morali zajeti vse oblike visokošolske dejavnosti in upoštevati njene posebne zahteve. Tako bi morali upoštevati tudi stroške za nabavo in pravo študijske literature za učitelje in študente, posebne zahteve eksperimentalnih vaj, investicijsko vzdrževanje ipd. Merila bi morala upoštevati resnično gibanje stroškov na različnih področjih visokega šolstva.

● Ena bistvenih zahtev iz razprave je, da bi morali amortizacijske stroške upoštevati v celoti in visokošolskim organizacijam zagotoviti ves potreben denar (100-odstotna amortizacija).

● Znanstvenoraziskovalno delo v visokem šolstvu je nujna sestavina in temeljni pogoj za uspešno opravljanje pedagoške dejavnosti. Zato bi moral sistem standardov in normativov zajeti tudi raziskovalno dejavnost ter opredeliti njen delež v tedenski 42-urni delovni obveznosti ne glede na siceršnje sodelovanje visokošolskih delavcev v raziskovalnih projektih.

● Podiplomski vzgojno-izobraževalni programi, študij ob delu in vse druge oblike organiziranega vzgojno-izobraževalnega dela ter obveznega dela delavcev pri uresničevanju visokošolskih programov so enakovredni del visokošolskega usmerjenega izobraževanja. Zato morajo merila enakovredno upoštevati vse to delo kot priznano delo pri izvajanju študija na univerzah.

● Neustrezno ali nepopolno so opredeljena merila za financiranje skupnih nalog, ki jih univerza opravlja za VDO. Treba je upoštevati in zagotoviti financiranje ne samo z zakonom določenih, temveč tudi v okviru univerze dogovorjenih skupnih nalog.

● Spremembe pri opredeljevanju in ovrednotenju visokošolske dejavnosti, kot so navedene prej, je treba upoštevati pri pravi planskih dokumentov za naslednje srednjeročno obdobje. Predlagamo, da pripravljenci teh dokumentov upoštevajo nove ocene potrebnih sredstev in jih vpšejo v planske akte.

● Univerzi predlagata, naj posebne izobraževalne skupnosti pri dopolnjevanju standardov, normativov in meril upoštevajo posebne zahteve izvajanja visokošolske dejavnosti na posameznih področjih. Posebej poudarjamo predloge iz razprave, da je treba pri opredeljevanju in vrednotenju redne pedagoške obveznosti upoštevati vse oblike visokošolskega organiziranja pedagoškega in raziskovalnega dela.

razpravljamo

Dogovor o nalogah in nosilcih poklicnega usmerjanja v SR Sloveniji — ali le akcijski načrt?

Težave z usklajevanjem vseh nalog poklicnega usmerjanja — nekatere od teh niso bile opravljene ali pa se niso uresničevale tako, kot bi se morale in so zato zmanjševale učinkovitost dobro opravljenih nalog in s tem celotnega poklicnega usmerjanja — so porodile misel, da bi to področje morali podrobneje urediti z družbenim dogovorom. V njem naj bi natančno opredelili vse naloge, potrebne za učinkovito poklicno usmerjanje ter nosilce in izvajalce posameznih nalog. Zamisel je bila posebno živa tedaj, ko se je snovalo in uvajalo usmerjeno izobraževanje. Tako je bila uvedena tudi v akcijski načrt priprav uvajanja usmerjenega izobraževanja v visokem šolstvu, ki ga je sprejel Svet za vzgojo in izobraževanje pri Republiški konferenci SZDL.

K izdelavi so bili povabljeni vsi znani nosilci in izvajalci nalog poklicnega usmerjanja. Ti naj bi predložili svoje letne načrte in dolgoročne programe dela na tem področju. Po večkratnih, malo uspešnih pozivih (programe je poslalo le malo nosilcev in izvajalcev) je akcija zamrla. Pokazalo pa se je, da je takšen dogovor čedalje bolj potreben. Zaradi zaostrenih gospodarskih razmer so mnogi izvajalci dobili precej manj denarja za uresničevanje nalog pri poklicnem usmerjanju, zato so iskali »notranje rezerve« v zmanjševanju dela na tem področju in v novih razlagah zakonskih in drugih predpisov. Naloge so začeli prelagati na druge izvajalce. Takšne različne razlage nalog namreč dopuščajo zakonska določila, ki so glede na naravo teh predpisov dovolj splošna (Zakon o osnovni šoli, Zakon o usmerjenem izobraževanju, Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti) pa tudi Družbeni dogovor o uresničevanju kadrovske politike v SR Sloveniji, ki opredeljuje poklicno usmerjanje in naloge na tem področju le v štirih členih.

V takšnem položaju je Koordinacijski odbor za poklicno usmerjanje in usmerjanje vpisa pri Izobraževalni skupnosti Slovenije konec leta 1984 imenoval delovno skupino za pripravo delovnega gradiva Dogovora o nalogah in nosilcih poklicnega usmerjanja v SR Sloveniji, ki naj bi bil sestavni del Družbenega dogovora o uresničevanju kadrovske politike v SR Sloveniji.

Koordinacijski odbor za poklicno usmerjanje in usmerjanje vpisa je obravnaval delovno gradivo pred letnimi dopusti in ga poslal vsem podpisnikom Družbenega dogovora o uresničevanju kadrovske politike v SR Slo-

veniji in drugim v gradivu naštetim nosilcem in izvajalcem nalog poklicnega usmerjanja, naj ga ocenijo in dopolnijo. Na podlagi številnih pripomb je delovna skupina pripravila osnutek Dogovora. Ta osnutek je z manjšimi dopolnitvami 28. 10. 1985 sprejel Koordinacijski odbor za poklicno usmerjanje in usmerjanje vpisa. Ob načelni pripombi Gospodarske zbornice Slovenije in Republiškega komiteja za delo, da je gradivo za dogovor preveč določeno in naj se zato preimenuje v akcijski načrt, je odbor menil, da mora to ostati zavezujoč in konkreten Dogovor kot sestavni del Družbenega dogovora o uresničevanju kadrovske politike. Zato je sklenil, da se takšen Dogovor o nalogah in nosilcih poklicnega usmerjanja takoj pošlje v obravnavo vsem podpisnikom Družbenega dogovora o uresničevanju kadrovske politike.

Upajmo, da bo javna obravnavna obogatila vsebino in da pripombe ne bodo preveč splošne, tako da bi se na področju poklicnega usmerjanja ohranjalo stanje, s katerim že več let nismo zadovoljni.

Zdajšnji osnutek Dogovora o nalogah in nosilcih poklicnega usmerjanja v SR Sloveniji namreč natančno opredeljuje vloge, ki jih imajo nosilci prizadevanj, ki jih imajo nosilci prizadevanj. Sistematično navaja naloge, ki jih je treba opraviti zato, da bo poklicno usmerjanje učinkovito, pa tudi nosilce in izvajalce posameznih nalog. Natančno so opredeljene naloge na področju načrtovanja kadrov in izobraževanja, poklicne vzgoje in informiranja, poklicnega svetovanja in poklicnega spremljanja. Pod naslovom Skupne naloge poklicnega usmerjanja pa so posebej poudarjene naloge usposabljanja kadrov za poklicno usmerjanje, raziskovanja na področju poklicnega usmerjanja in zagotavljanja gmočnih temeljev za to dejavnost.

Dogovor torej obeta, da se bomo poklicnega usmerjanja mladine in odraslih lotili celostno. Koordinacijski odbor za poklicno usmerjanje in usmerjanje vpisa se je zavezal, da bo, potem ko bo dogovor sprejet, spremljal njegovo uresničevanje. Ker osnutek Dogovora le natančno opredeljuje v drugih predpisih že določene naloge in njihove izvajalce in ker sodelujejo ob njegovem nastajanju vsi nosilci in izvajalci nalog, upajmo, da Koordinacijski odbor za poklicno usmerjanje in usmerjanje vpisa pri usklajevanju in spremljanju uresničevanja ne bo imel prevelikih težav.

JANEZ ZALAZNIK

POJASNILO K ČLANKU NEZDRAVA RACIONALIZACIJA

Kdo spreminja sklepe?

Tovarišica Slava Pelko je 21. oktobra 1985 v Prosvetnem delavcu v imenu Društva pedagogov za telesno vzgojo Kranja in Trziča upravičeno nasprotovala temu, da bi učenci srednjih pedagoških šol v SR Sloveniji v prvem in drugem letniku imeli športno obrambne dejavnosti (športne dni) na tačen plavalnega in smučarskega tečaja, ki sta s programom za te šole predvidena v teh letnikih. Posebej poudarjam, da sta tadv tečaja zdaj v programu. Vse do preteklega šolskega leta namreč v izobraževalni skupnosti nismo mogli doseči, da bi bili ti tečaji

tudi denarno ovrednoteni, čeprav so jih srednje pedagoške šole imele — tako kot športne dneve.

V zvezi z racionalizacijo naj kot predsednik strokovnega sveta Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev pojasnim tole: Strokovni svet je decembra 1983 v zvezi s tečaji sklenil:

»1. Plavalni tečaj v prvih letnikih srednjega usmerjenega izobraževanja se izvaja zunaj obsega 40 tednov. Tečaj traja šest dni v obsegu 24 ur (na skupino).

2. Smučarski tečaj drugih letnikov srednjega usmerjenega izobraževanja pedagoške usmeritve se izvaja zunaj obsega 40 tednov pouka. Tečaj traja 6 dni v obsegu 24 pedagoških ur (na skupino).

Tako plavalni kot smučarski tečaj je opredeljen v programu srednjega usmerjenega izobraževanja. V skupini sme sodelovati 12 učencev. (Iz zapisnika sklepov strokovnega sveta.)

Skupščina Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev je 20. 12. 1983 sprejela sklep, naj bosta oba tečaja v sklopu 40 tednov pouka. Iz zapisnika razberemo, da je skupščina spremenila sklep svojega strokovnega sveta. Naročila pa mu je, naj ponovno preveri obveznosti, ki jih imajo šole do navedenih dejavnosti. Zakaj je skupščina spremenila sklep strokovnega sveta, iz omenjenega zapisnika skupščine ni mogoče natančneje ugotoviti. Eden od razlogov je gotovo tale: skupščina je hotela doseči, da bi bili tečaji financirani in končno uvrščeni v predmetnik (v njem doslej sploh niso bili omenjeni — glej Predmetniki, določeni v vzgojno-izobraževalnih programih za pridobitev strokovne izobrazbe v srednjem izobraževanju, druga izpopolnjena izdaja, Zavod SR Slovenije za šolstvo Ljubljana, oktober 1981), vzgojno-izobraževalni program za srednje pedagoške šole pa je prinesel učni načrt z navodili za oba tečaja!

Na vprašanja tovarišice Pelkove lahko odgovorim takole:

1. Strokovni svet za pedagoško usmeritev ni spreminjal predmetnika in učnega načrta ne za tečaje in ne za športne dneve. Nasprotno, ves čas si je prizadeval (ob podpori odbora za planiranje Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev), da bi tečaji kakovostno potekali. Tečaji naj bi bili zunaj 40 tednov pouka; to je predlagal zato, ker potekajo tečaji večinoma v naravi (včasih tudi v ba-

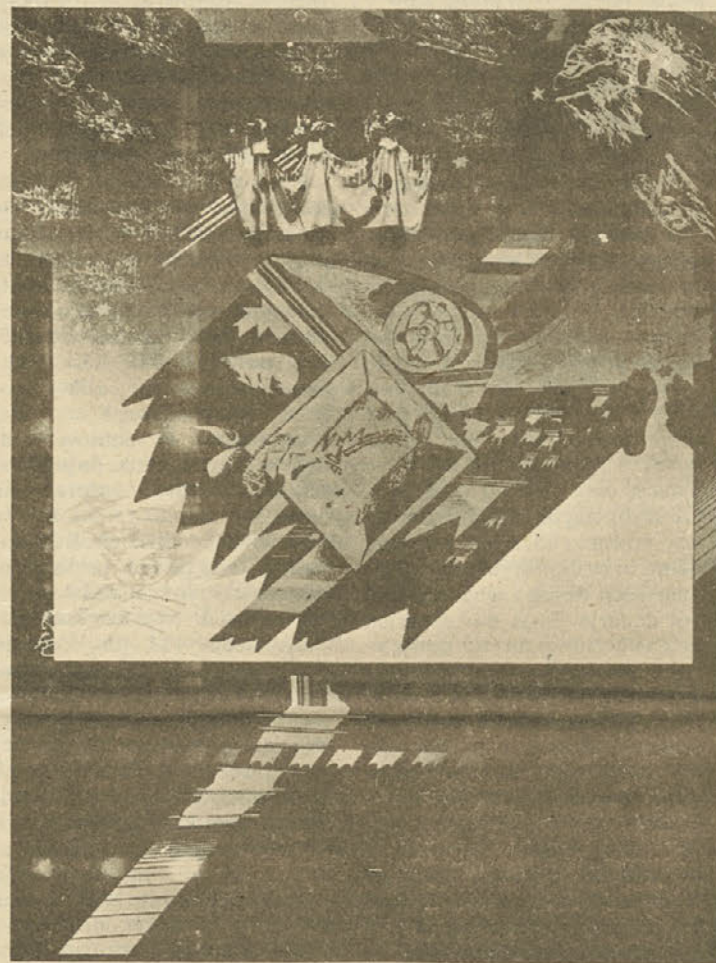
zenih) in potemtakem ne bi smeli obremenjevati učencev enako kot pouk. Poleg tega je bila čina tečajev med počitnicami, pa zunaj pouka.

2. Strokovni svet ni nikoli predlagal niti sklenil, naj bili učenci v prvem in drugem letniku srednjih pedagoških šol na račun tečajev prikrajšani športne dneve. Kot sem obveščen, takega sklepa ni sprejel noben organ, niti skupščina tešne izobraževalne skupnosti, tudi ne Zavod SR Slovenije za šolstvo. Tako odločitev je mogoče sprejeti le strokovna služba izobraževalne skupnosti Slovenije. Ko sem preverjal, kdo naj bi obvestil o navedeni »racionalizaciji«, so mi zagotovili, da tega storil nihče pri Posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev niti v Zavodu SR Slovenije in seveda tudi ne strokovni svet. Zato bi bilo zanimivo in koristno to obvestilo videti in koristno to obvestilo videti.

Pred nedavnim sem zvedel, v kalkulativnih elementih izračun cene storitev ni več ustreznih rubrik) priznanih ut telesnovzgojne dejavnosti. Tem nismo bili pisno obveščeni. Šole torej že dve leti ne dobivajo denarja za organizacijo športnih dni za prva dva letnika. Če bi vedel prej, bi se gotovo odzval saj smo nad takimi postopki snično ogorčeni. Seveda pa športne dneve pa tudi tečaje organizirali ves čas.

Predsedstvo Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev je v oktobru naročilo strokovnemu svetu, naj takoj devo preuči in predlaga skupščini ustrezno rešitev. Skupina, ki jo imenoval strokovni svet, je pripravila predlog za prvo sejo strokovnega sveta, ki bo mesec. Ker gre očitno za nepravilnost, jo bomo seveda poskušali odpraviti. Seveda, če se ne bo našel nekdo, ki bo sklepe strokovnega sveta in skupščine sam preoblikoval.

JURE GARTNER

Tomaž Kržišnik (Jugoslavija): Pesem 2, barvni ofsetni tisk in sitotisk, 1985

Majavi temelji — pogled z druge strani

Nadaljevanje s 3. strani

Ali pa gre za sprenevedanje in iskanje šibkih točk proizvodno usmerjenih šol? Prav presenečeni smo nad doslej nepoznano kakovostjo neke pedagoške šole! Kot da le-te v proizvodnih usmeritvah ne poznamo. Klicanje na pomoč vseh 135 srednjih šol je zato že prava farsa v boju za enakost. Strinjamo se z vami, da naj bo za enako delo enako plačilo. Delo po šolah pa ni enako, niti za slavista ne. Na se učitelji že kdaj potegovali za razrede s slabimi učenci? So si predmeti enakovredni? In logika ponudbe in povpraševanja, ko se za neko delo prijavi več deset kandidatov? Diplomiranega inženirja pa še s stanovanjem ni mogoče dobiti. Presodite sami, ali če bi bilo v takih primerih potrebno razlikovanje v nagrajevanju! Po vaši sodbi bi bilo treba to nedoslednost celo denarno kaznovati; saj ste pač tako zaverovani v svoje poslanstvo, da nam skorajda ne priznavate statusa — tega, da moramo obstajati. Od kvalificiranih struktur pa na Slovenskem (in še kje) skoraj vsi živimo.

Tudi pri nas se ne cedita med in mleko

Šole, ki nekaj same ustvarjajo, so že lep čas izpostavljene najbolj neobjektivnim kritikam javnosti in zaznamovane s pečatom pridobitništva. Neumnost

zmot resnično ne pozna meja. Vsi so, ob vsesplošni izgubi gospodarstva, prepričani, da se v takih šolah cedita med in mleko. Nihče pa se ne vpraša, zakaj to počnejo. Mar jih ne sili prav slab gmočni položaj, da se še bolj trudijo, da se ohranijo in tako prispevajo svoj delež v zakladnico znanja!

Na splošno pa te šole ne izstopajo ne po osebnih dohodkih niti po velikosti skladov. Največkrat poravnava razliko v večjih materialnih izdatkih pouka in veliko vlagajo v učno tehnologijo, ki je na teh šolah dotrajana in zastarela. Za eno samo učno sredstvo pa je čisto treba odšteti več sto starih milijonov. V tako počasnem obnavljanju pa so naše perspektive vse manj rožnate. Pridružujemo se obsodbi tistih šol, ki ves čas delijo, hkrati pa za investicijska vzdrževanja in razširjeno reprodukcijo iščejo pomoč družbe. S kakšno pravico bi torej proizvodnim šolam odtegnili denar, ki pod enakimi pogoji pripada vsem drugim, samo zaradi tega, ker so imele možnost, da so nekaj ustvarile? So delali na teh šolah pošteno in več?

Kaj naj potem delimo s tistimi, ki se sklicujejo na nedokazano kakovost? Če proizvodne šole potrebujemo in želimo, potem jim dajmo enakopravne možnosti za delo in razvoj! Res, da je povpraševanje po teh kadrih

izredno veliko, drugod pa je kadrov preveč. Če že delimo usodo pomanjkanja, potem jo moramo deliti enako in s pametjo današnjega in jutrišnjega dne.

Proti selektivni delitvi denarja

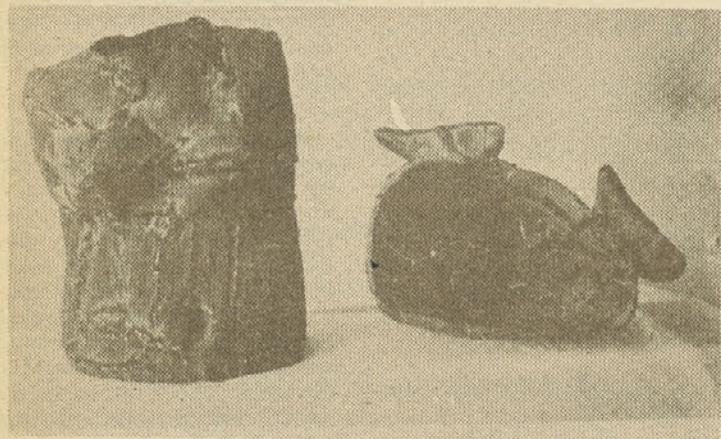
Jasno je, da smo odločno proti vsakršni selektivni delitvi denarja za nazaj, ker nam ni nihče, še najmanj pa pedagoške šole dokazal, da je tako razlikovanje upravičeno. Utemeljitev so resnično na majavih temeljih! Mislimo pa tudi, da ni mogoče vseh šol (tudi proizvodnih) metati v en koš. Za tak način so potrebni čas, izdelana merila, pravičnost in sistematičnost, ne pa ultimati in sklicavanje na zakon. Mar ne bi bil kazalnik za več opravljenega dela tudi na novo ustvarjena družbena vrednost, ki jo je nek kolektiv prispeval k zboljšanju pedagoškega standarda? Ali na primer inventivni prispevek k proizvodnji učil, sodelovanje šole z okoljem itd. Resnično velikost prepotrebnih materialnih stroškov posameznih usmeritev je treba ugotoviti s primerjalno analizo ter stroške šolam priznati; predvsem tiste, ki jih zahteva program. Ob tem bo treba opustiti vsako improvizacijo »zgrešenih upov«. Predlagamo, da so šole, ki se po finančnih in drugih kazalnikih res razlikujejo — v dobrem ali slabem — deležne posebne pozornosti republiških

ustanov. Njihove zadeve je treba rešiti drugače, in ne po standardih in normativih.

Ob koncu bi radi pripomnili, da je način, s katerim smo se lotili razslojevanja in diferenciacije srednjih šol, vreden graje, saj je stimulativno, nemotivacijsko vpliva na delo mnogih kolektivov. Učiteljevo delo pa smo dodatno diskvalificirali. Mnogo pomembnejše resnice in dileme so ostale nepojasnjene. Z nevarnim iskanjem »sončne točke« smo se močno oddaljili od humane usmerjenosti naše šole in njene ustvarjalne družbene vloge. Pozabili smo tudi na selektivno razvojno usmeritev gospodarstva, kjer imelo odločilno vlogo znanje v strojništvu, elektroniki, kemiji in informatiki. Tudi to je razlog, da je dajanje prednosti proizvodnim usmeritvam na vsotni ravni izobraževanja zgrešeno in nelogično. Očitki o neupravičenih razlikah so boleči, zlasti če bomo neutemeljena in iznarejena dejstva nekritično vneli v dolgoročne načrte. Upamo le, da izobraževalni skupnosti Slovenije ne bodo hoteli s premalo domišljenimi sklepi.

Moč naših besed je lahko velika v dobrem in slabem. Resnične in popolne pa bodo te besede le, če se bodo potrdile v praksi naše vsakdanje šolske resničnosti.

BRANKO JELEN

Ak. kipar Zmago Posega, član DLU severne Primorske — z razstave Soočenja

TELJEVO STROKOVNO SPOPOLNJEVANJE V SVETU

Za večjo moč razmišljanja in ravnanja

Jubilejna, 10. konferenca Evropskega združenja za izobraževanje učiteljev (ATEE) v Tilburgu na Nizozemskem je bila v celoti namenjena aktualni temi — stalnemu izobraževanju učiteljev. Približno tri tisoč strokovnjakov iz enainvajsetih dežel je pet dni, pretežno v dvanajstih delovnih skupinah obravnavalo prispevke z naslednjih področij: izobraževanje šolskih ravnateljev, izobraževanje učiteljev za novo informacijsko tehnologijo, dopolnilno izobraževanje učiteljev posebej za interkulturno vzgojo, za uspešnejše povezovanje šolanja in poučevanja, za enakopravno obravnavanje obeh spolov v šolanju, znanstveno raziskovanje in teorije dopolnilnega izobraževanja.

Za obredno plenarno poročanje, ki dopušča povečini le eno-odno komunikacijo, so praktični Nizozemci dali le malo časa; skupinah je bila obravnava sorodnih referatov odmerjena povprečna ura in pol — od predstavitev vnaprej razpisanih tem do tistih, ki so se spomnila dveh nedavnih strokovnih srečanj v Beogradu in na kongresu, na katerih so dodelili strokovnjakom po 10 ali celo le 7 minut časa, za razpravo pa je bilo dovolj kakšne pol ure na koncu vsakega dneva. Poglavitno mesto pa je vse potekalo v slavnostnem ozračju okrašene dvorane.

Vsi poročevalci — med prvimi jih sta bila rektor in nizozemski minister za šolstvo, ki je bil nekdo učitelj — so se strinjali, da se učitelji morajo stalno izobraževati (»Nobena frizerka danes ne domišlja, da bo z znanjem, ki ga pridobi med šolanjem, shajala ves svoj delovni čas«). Dopolnilno izobraževanje postaja posebno pomembno mnogim zahodnoevropskim deželah, kot se je — zaradi zmanjšanja števila rojstev pa tudi zato, ker dajejo iz državnih agencij za šolske izdatke preložen denarja — zaposlovanje učiteljev skorajda ustavilo. Če hočemo v šolah kaj izboljšati in uvesti kaj novega, si moramo pomagati z učitelji, ki jih že imamo!

Poročevalci pa se niso tako strinjali v tem, kaj naj bo poglavito izhodišče dopolnilnega izobraževanja učiteljev: potrebe šolske politike, ki želi učitelje predvsem usposobiti za izpeljavo šolskih reform in drugih novosti — ali potrebe samih učiteljev ali šol.

V petdesetih letih je večina evropskih dežel predvidela v svoji zakonodaji pospešeno dopolnilno izobraževanje učiteljev, ki je v ta namen tudi ustanavljala nova središča in inštitute. V tem obdobju lahko razlikujemo predvsem dva načina:

— dopolnilno izobraževanje, namenjeno v usposabljanje učiteljev za uvajanje novosti v zvezi s šolskimi reformami, novimi učnimi načrti, učbeniki, pripomočki ipd.;

— dopolnilno izobraževanje, namenjeno v poklicno rast in osebnostni razvoj posameznih učiteljev; o tem je bilo narejeno tudi precej raziskav o izobraževalnih potrebah in željah učiteljev, o tem, kaj dejavniki njihove poklicne socializacije, o težavah, ki jih doživljajo v raznih obdobjih svojega poklicnega delovanja.

V osemdesetih letih se je tema dopolnilnega izobraževanja učiteljev pridružila še dopolnilno izobraževanje, usmerjeno v reševanje problemov posameznih učiteljev. Posebnostim in posebnosti takega »v šole usmerjenega dopolnilnega izobraževanja« (angl. schoolfocussed, nem. schulzentrierte Lehrerfortbildung) je bil namenjen tudi veliki mednarodni projekt v sklopu OECD, ki se je začel leta 1979/80. Pri tem izobraževanju ne gre za več nepovezanih predavanj učiteljskemu kolektivu, kakršna prirejamo tudi pri nas, ampak za proces, ki poteka dalj časa (najmanj leto ali dve). V tem času učitelji določene šole, ob pomoči zunanje strokovnjaka (ki pa ne nastopa

slog in uporablja čedalje več različnih prijemov. Je še precej pod vplivom svojih kolegov. Od tega obdobja je odvisno, ali bo pozneje sprejemal novosti ali pa bo zapadel v privajenost. Pozneje, na tretji stopnji, se začne izkušeni učitelj osvobajati vpliva mentorjev, njegovi prijemi se izkristalizirajo. Nekateri učitelji dokaj težko prebrodijo »krizo srednjih let« (veliko razprav je zbudil prispevek Nizozemca Pricka na to temo). V zadnjem času opažajo, da so starejši učitelji čedalje bolj izčrpani (poklicna »izgorelost«, angl. burn-out), zato se mnogi predčasno upokojijo ali si poiščejo drug poklic. Postavljena je bila hipoteza, da postaja danes učiteljeva vloga, ki terja vse manj prenašanja znanja in vse več organiziranja učnih položajev za samostojno učenje, razpravljanja z učenci, uvajanja novosti v vsebine in oblike dela, vse bolj naporna prav za starejše učitelje.

Zanimivo je, da tudi v drugih šolskih sistemih, npr. na Češkoslovaškem, delijo dopolnilno izobraževanje učiteljev na tri stopnje: pripravištev (prvo leto), »usposabljanje za novosti« — od petega do sedmega leta službovanja (po enotnem in obveznem programu za vse) in »usposabljanje za specializacijo« (ni enako za vse učitelje in ni obvezno, vodi lahko do naslovov, kot so: učitelj svetovalec, učitelj mentor, učitelj specialista).

Srednješolski učitelji ne marajo pedagogike

Koliko so potrebe po dopolnilnem izobraževanju, kot jih izražajo učitelji sami, zanesljivo

Mojca Teležar: Spravljanje sena, linorez (zlata medalja), uč. 7. razr. Osn. šole Brezovica, lik. ped. Tonka Tacol — 8. grafični bienale jugoslovanskih otrok, Kostanjevica 1985

Stjepan Žuti: Na polju, linorez (bonasta medalja), uč. 7. razr. Osn. šole Novi Marof, lik. ped. Stjepan Cifek, 8. grafični bienale jugoslovanskih otrok, Kostanjevica 1985

vodilo za načrtovanje? Obsežna francoska raziskava (Bourdoulle, Lumbroso) je pokazala, da se tisti srednješolski učitelji, ki bi jim nekatere oblike dopolnilnega izobraževanja najbolj koristile, za tovrstno izobraževanje najmanj zanimajo. Večina učiteljev sicer občuti potrebo po spopolnjenju iz ožje stroke in metodike (metode poučevanja v svojem predmetu), le manjšina pa želi kaj več zvedeti na primer

o ocenjevanju, o skupinskem poučevanju, o individualizaciji, o psihofizioloških značilnostih učencev in o vplivu sociokulturnega okolja na njihov razvoj ipd., skratka o pedagoško-psihološko-didaktičnih temah. Za tovrstno spopolnjevanje so se razmeroma najbolj zanimali mlajši učitelji, ženske, učitelji akademsko »manj uglednih« predmetov, kot je telesna vzgoja. Manj zanimanja pa so pokazali učitelji z najvišjimi (znanstvenimi) stopnjami univerzitetne izobrazbe, ki so si pri dotedanjem šolanju pridobili malo tovrstnega znanja, in tisti, ki poučujejo na elitnih, selektivnih tipih srednjih šol. Učitelji tehniško-strokovnih predmetov so bili nekje v »zlati sredini«.

Sama predavanja ne koristijo

Koliko je dopolnilno izobraževanje učinkovito? Šolske oblasti vidijo predvsem »instrumentalno vrednost« dopolnilnega izobraževanja, ki je zanj sredstvo za doseganje čisto določenih ciljev, učitelji pa vidijo v njem predvsem možnost za poklicno in osebno rast, ki ni nujno vezana na merljive učinke. Precej pogosto ugotavljajo z raznimi anketami, kako so učitelji zadovoljni s seminarji. Kako pa ovrednotiti »dosežke« — spremembe v učiteljevem poučevanju ali celo v napredovanju učencev pod vplivom dopolnilnega izobraževanja? Takih raziskav so se doslej lotili le malokje. Dosedanje ugotovitve kažejo, da ima spopolnjevanje razmeroma nizke in kratkotrajne učinke in da se spoznanja z raznih tečajev in seminarjev premalo prenašajo v vsakdanjo prakso.

Kako ta transfer povečati? Tu so bistvene take metode dela, ki miselno in čustveno aktivirajo udeležence ter vsebujejo praktično usposabljanje in konkretne izkušnje. Zato ni naključje, da je bila na konferenci namenjena velika pozornost prav tem metodam. Obravnavali so tudi sorodna vprašanja, kako se pravzaprav učijo učitelji, kako v njih sprožati spoznavno zahtevne, bogate oblike učenja, spreminjati znanje, stališča in ravnanje?

Za trajnejše dosežke, in za to, da bi učitelji z dopolnilnim izobraževanjem povečali svojo »moč razmišljanja« in »moč ravnanja«, ne zadostujejo predavanja z nekaj razprave. Med oblike izobraževanja je treba uvrstiti vsaj tele štiri vrste:

- konkretne izkušnje (opazovanje, hospitiranje v mikroučnem položaju ali v razredu);
- razmišljanje in razčlenitev nove izkušnje
- učenje novih pojmov, pravil, načel (predavanje, literatura),
- preskušanje na novo pridobljenega znanja z vajami in nato v razredu.

Pri vsakem seminarju naj bi dobili učitelji med drugim tudi praktična pravila za ravnanje ali gradivo, ki ga lahko neposredno uporabijo. Pomembne pa so tudi posamezne dejavnosti, ki naj učitelju pomagajo pri uvajanju novosti v vsakdanje delo, bodisi z občasnimi svetovalnimi obiski zunanjega strokovnjaka ali s hospitacijami pri kolegi (med dvema ali več učitelji, ki so obiskovali isti seminar).

Med učitelji pa so tudi pomembne individualne razlike v načinu učenja, ki jim najbolj ustreza. Van Helden (Nizozemska) je ugotovil med učitelji vsaj štiri učne sloge (konvergentni in divergentni usmerjeni, asimilatorji in akomodatorji); vsakemu tipu ustreza drugačno zaporedje prej omenjenih stopenj ali sestavin izobraževanja. Model, ki je preprostejši od mnogih dozdajšnjih poskusov — prilagajanje načina poučevanja odraslih njihovemu kognitivnemu slogu, so z uspehom preskusili na več seminarjih za učitelje. Ti so se lahko na podlagi uvodnih vprašanj odločili za »poučevalni«, »razmišljajoči«, »samooizobraževalni« ali »praktični« prijem.

doma
drugod

Vse bliže učiteljevim potrebam in praksi

Raziskave v zadnjem času so pokazale, da tisto, kar najbolj vpliva na učiteljevo ravnanje, odločanje v razredu, največkrat ni znanje, pridobljeno med študijem, ampak »vsakdanje, subjektivne, praktične« teorije (npr. o poučevanju, učenju, motiviranju, discipliniranju, avtoriteti idr.), ki se oblikujejo iz nešteti izkušenj vse življenja in se jih posameznik le medlo ali delno zaveda. Zato je bilo veliko predvsem nizozemskih prispevkov (Corporaal, Buiting idr.) namenjenih metodam raziskovanja teh subjektivnih teorij in njihove povezave z znanstvenimi teorijami. Gre za metodo glasnega komentiranja video posnetkov lastnega poučevanja in podobno.

Najuspešnejše je torej dopolnilno izobraževanje, usmerjeno v neposredne probleme učiteljevega dela, kot so: kako podajati posamezne tematske enote učencem različnih sposobnosti, kako učence pri tem vsestransko aktivirati, kako pri obravnavi aktualne tematike, npr. ekološke vzgoja, vzgoja za sožitje v večkulturnih družbah, preseči toge okvire načrtovanja predmetov po urah idr. Dopolnilno izobraževanje tako vprašanja teoretično osvetli in obojesmerno poveže znanstvena spoznanja in praktične izkušnje. Tovrstnega izobraževanja ne morejo dati učiteljem posamezne panoge, pa če jim še tako temeljito postrežejo z najnovejšimi izsledki; potreben je integrativen prijem — skupinsko, sodelovalno načrtovanje. Take seminarje morajo voditi predstavniki posameznih »strok«, specialnih didaktik, pedagogike, obče didaktike, psihologije, sociologije in drugih.

Seveda se tudi drugod dogaja, da je seminar za učitelje seštevek predavanj bolj ali manj vidnih strokovnjakov, ki si podajajo kljuke, ne da bi vedeli, kaj je povedal tisti, ki je predaval pred njimi, ali kaj bo povedal tisti za njimi. Toda tako zasnovano dopolnilno izobraževanje daje učiteljem zelo malo in je »poceni« samo na prvi pogled. Na konferenci so nam predstavili več seminarjev, tako imenovanih pedagoških delavnic (workshops), pri katerih je skupno, interdisciplinarno zasnovano načrtovanje trajalo sicer bistveno dalj kot sama izvedba, med učitelji pa so spodbudili več akcij, ki so se še dolgo potem nadaljevale in spopolnjevale v krajevnih ali šolskih delovnih skupinah. Zanimivo je tudi, da štejejo drugod enotedenske (petdnevne) oblike spopolnjenjavanja med »kratke«, pri nas pa se težje v zadnjem času prenaša z večdnevnih na enodnevne ali nekajurne oblike spopolnjenjavanja.

Seveda imamo tudi pri nas občasno res kakovostne seminarje, ki aktivirajo udeležence. Eden od naukov konference je, da je treba take dobre izkušnje čim bolj širiti — z živimi opisi poteka, metod dela, mnenj udeležencev ipd.

Precejšnja pozornost je bila namenjena tudi metodam uvajanja učiteljev v uspešnejšo nebesedno komunikacijo — mimika, kretnje, gibanje (Klinzig) pa vključevanju učiteljev kot enakopravnih partnerjev v akcijsko raziskovanje. O slednji temi bo verjetno mogoče kaj več slišati na naslednji, 11. konferenci ATEE, ki bo septembra 1986 v Toulousu (Francija), pod naslovom Učitelj in raziskovanje.

BARICA MARENTIĆ
POŽARNIK

šola
naravaUSODA ŠOLE V NARAVI V ZDAJŠNJIH
DRUŽBENOGOSPODARSKIH RAZMERAHPomagajo si,
kot vedo in znajo

Začetki šole v naravi segajo v leto 1963, ko so na pobudo takratne ljubljanske enote Zavoda za šolstvo SR Slovenije učenci četrtilnih in petih razredov nekaterih šol v občini Ljubljana Center odšli za teden dni k morju ali v kakšno zimsko središče, kjer so se učili plavanja ali smučanja. Do leta 1970 so to obliko dela uvrstili v svoj vzgojno-izobraževalni program vse šole na območju takratne ljubljanske enote Zavoda za šolstvo. Čeprav denarno vzdrževanje šole v naravi nikdar ni bilo sistemsko urejeno (zato šola v naravi tudi ni mogla biti obvezna), pa se je od leta 1970 do 1981 ta vzgojno-izobraževalna oblika po vsej Sloveniji zelo razvila, hkrati se je oblikovala in spopolnjevala njena vzgojno-izobraževalna vsebina ter dobivala zasnovo, kakor jo pojmujemo danes.

Danes pravimo, da je šola v naravi sodobna oblika vzgojno-izobraževalnega dela; njena značilnost je v tem, da vsi otroci enega oddelka odidejo poleti v kak obmorski kraj, pozimi pa v zimsko letovišče, kjer nadaljujejo vzgojno-izobraževalni proces. V tem procesu je nekoliko več časa kot doma namenjeno telesni vzgoji, natančneje plavanju ali smučanju. Gre torej za celosten pedagoški proces, ki v posebnem okolju, s posebnimi sredstvi in na poseben način poskuša smotno prispevati k oblikovanju celostne učenčeve osebnosti in v učenca hkrati vsaditi kal in smisel za zdravo in kulturno bogatenje prostega časa v naravi tudi v kasnejšem življenju. Cilji šole v naravi so torej dolgoročno usmerjeni.

Zelo pogosta zabloda manj poučenih je v tem, da šola v naravi enačijo s plavalnim ali smučarskim tečajem. V strokovnih krogih je takšno pojmovanje šole v naravi že preživeto, čeprav navedenih telesnovzgojnih smotrov ni mogoče zanemariti. Nasprotno, v prizadevanju za zmanjšanje utopitev (povprečno 88 utopitev na leto), v iskanju človekovega biopsihosocialnega ravnotežja, v prizadevanju za zmanjšanje prestopništva in zavojenosti vseh vrst lahko odločilno posegata v zdravi način življenja odraslega človeka.

Podobne vzgojno-izobraževalne oblike imajo tudi v ZR Nemčiji, Franciji in drugod.

Ko je že vse kazalo, da bo mogoče iz »kvantitete preskočiti v novo kvaliteto« (pri tem je mišljena sistematska zagotovitev denarnega vzdrževanja šole v naravi in zato tudi določena obveznost šole), pa je nastopilo obdobje gospodarskih težav, ki neusmiljeno zadira tudi v ta izsek vzgoje in izobraževanja. Raziskave in analize kažejo, da se razvojne težnje obračajo v negativno smer. Nekatere šole ukinjajo šolo v naravi in jo zamenjujejo s tečajji plavanja in smučanja v domačem kraju. K takšnemu stanju so precej pripomogli tudi sestavljenci učnega načrta, ki nakazujejo, da je mogoče šolo v naravi zamenjati z učenjem plavanja in smučanja v domačem kraju — to pa seveda šole izrabljajo. Ob tem je nujno ugotoviti, da je šlo tudi predlagateljem učnega načrta zgolj za obvladanje neke večšine (smučanje in plavanje), zanemarili pa so vse druge učinke na učenčovo psihosocialno naravo.

Različna organizacija
in vsebina

Zaradi navedenih razmer ravna šole zelo različno:

- ohranjajo letno in zimsko šolo v naravi kot je opredeljena v tretjem odstavku;
- ohranjajo eno obliko (npr. letno), drugo pa ukinjajo;
- organizirajo zgolj plavalne in smučarske tečaje v tujem kraju, brez druge vzgojno-izobraževalne vsebine;
- uvajajo poleg zimske in letne šole v naravi še tretjo obliko, kjer so naglašene izletniško-planinsko-taborniške vsebine;
- imajo strnjen tečaj plavanja ali smučanja v domačem kraju v času šolskih počitnic;
- izvajajo pouk plavanja ali smučanja dalj časa (po 1–2 uri na teden).

Navedene organizacijsko-vsebinske oblike so le nekatere različice, ki jih zasledimo v praksi, kažejo pa, da se njihove vsebine in oblike, zelo razlikujejo po kakovosti, količini in po učno-vzgojnih smotrih. Gre torej za razlikovanje otrok v obvezni šoli na območju SR Slovenije. Praksa in raziskave kažejo, da je to razlikovanje bolj posledica subjektivne kot objektivne narave. Tam, kjer imajo prizadevnega in iznajdljivega učitelja telesne vzgoje ter naklonjenega in razumevalnega ravnatelja, šola v naravi sploh ni vprašanje. Udeležijo se je vsi učenci. Nevzdržno pa je, da se starši ali otroci sami odločajo, ali bodo šli v šolo v naravi ali ne, in nato pol oddelka odide, druga polovica pa medtem obiskuje pouk na šoli. Nevzdržno je tudi to, da svet staršev ukinje šolo v naravi za tekoče leto. Razlikuje pa se tudi cena, ki jo morajo otroci prispevati za šolo v naravi. Naj navedemo samo dva skrajna zgleda. Ponekod zberejo toliko denarja, da otroci prispevajo le zelo majhen prispevek, pa drugod tudi otrokom zaračunajo delo učiteljev, ki so tisti teden z njimi. Sledečemu bi lahko rekli pravzaprav tudi pedagoški kriminal.

Neurejeno financiranje
povzroča zmedo

Navedeno razlikovanje, ki je največkrat subjektivne narave, ustvarja zmedo na tem izseku vzgoje in izobraževanja, predvsem pa je krivično do tistih otrok, ki jim sreča ni naklonila prizadevnega učitelja telesne vzgoje in ravnatelja, naklonjenega tej vzgojno-izobraževalni obliki. Resnici na ljubo pa je treba tudi priznati, da pravzaprav ni njuna dolžnost, da beračita za denar, da bi lahko uresničila vzgojno-izobraževalni program v obvezni šoli. Prav zaradi tega se kaže potreba po čim hitrejšem urejanju tega vprašanja, sicer nam prepuščanje stihiji in naključnosti preti, da bo odpravljeno še tisto, kar je ostalo od dvajsetletnih prizadevanj.

Ob razčlenjevanju šole v naravi sta v ospredju dve poglavitni vprašanji:

- vprašanje vsebine (potrditev ali dopolnitev vzgojno-izobraževalnih smotrov in natančnejša opredelitev vzgojno-izobraževalne vsebine);

Nadaljevanje na 10. strani

OPAZUJTE

Halleyev komet

Proti koncu letošnjega leta in v začetku prihodnjega bomo na jasnem temnem nočnem nebu lahko opazovali zanimivo vesoljsko telo — Halleyev komet, ki se vrača k Soncu, in ker je Zemlja v vesoljskih merilih blizu Sonca, tudi na naše nebo približno vsakih 75 let. Tokrat gre za 31. zabeleženo vrnitev komete, ki ga človeštvo opazuje že dve tisočletji. Komet se giblje okrog Sonca po zelo splošeni elipsi (sl. 1). Soncu se naj-

opazujte komet z daljnogledom. To bo izjemen doživljaj za učitelja in učenca.

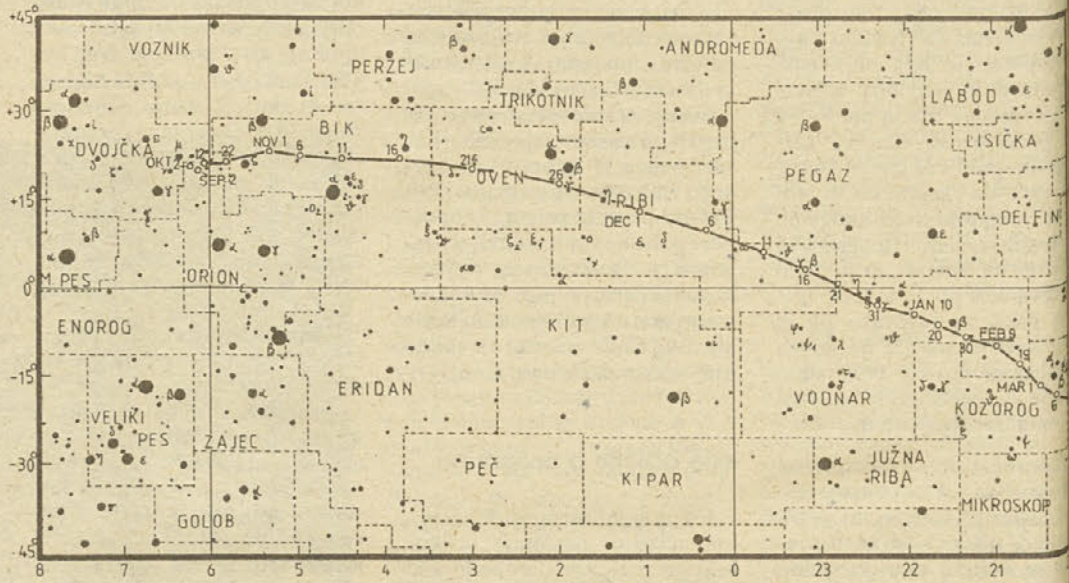
V naravoslovnih krožkih — ko učenci poznajo koordinatno mrežo (od 5. razreda osnovne šole) ali koordinatni sistem — lahko iz priložene skice (sl. 2) ugotavljajo, kako se spreminja lega komete glede na zvezde. Pri tem spoznamo, v katerem ozvezdju se giblje komet določenega dne, imenujejo to ozvezdje in z vr-

sprotni smeri, kot se giblje Zemlja in drugi planeti okrog Sonca. S sl. 3 se pojasnimo, zakaj in kako se spreminja pogoj vidnosti komete, koliko časa ga kak večer lahko opazujemo; to je odvisno od kotnega (navideznega) razmika komete od Sonca. Od sredine novembra 1985 do prvih dni februarja 1986 se ta razmik zmanjšuje (Kaj sledi iz tega?), potem pa se do sredine aprila povečuje (Kaj sledi?). Komet bo najsvetlejši, ko bo

ionizacija). Ocenjujemo, kolikokrat je večja svetlobna energija, ki jo Sonca sprejema komet, ko je Sonca najbližje v razdalji 0,6 astronomskih enot, in ko je od njega najbolj oddaljen v razdalji približno 36 astronomskih enot. Pozornost lahko namenjamo tudi zgodovini odkritja opazovanj Halleyevega komete (pri zgodovini razmišljamo še o žah, povezanih s kometi). Pogovajmo se tudi o najodobnejših

NAVIDEZNO GIBANJE HALLEYEVEGA KOMETA

V OBDOBJU SEPTEMBER 1985 — FEBRUAR 1986

Slika prikazuje gibanje Halleyevega komete glede na zvezde. Uporabimo jo za to, da vadimo določanje v koordinatnem sistemu in učenje ozvezdij, v katerih se določenega datuma navidezno giblje komet. Na abscisno (x) os je nanesena koordinata, ki ji rečemo rektascenzija (podana v urah), na ordinatno (y) pa deklinacija (podobna v kotnih stopinjah). V nebesnem ekvatorskem koordinatnem sistemu določimo rektascenzijo in deklinacijo lego vesoljskega telesa, npr. zvezde, planeta, komete na nebu. Zvezde imajo (praktično) stalno lego, lega komete pa se spreminja. Za vajo ocenjujemo, kolikšno rektascenzijo in deklinacijo ima komet določenega datuma in v katerem ozvezdju je. Na primer 11. 11. 1985 ima komet rektascenzijo približno 4 h 30 min in deklinacijo približno 22°. Je v ozvezdju Bika.

Ijivo zvezdno karto (npr. Kunaverjevo) ugotavljajo, ali je komet trenutno viden in kdaj ga lahko opazujemo.

Da bi čim več učencev na šoli vedelo za prihod Halleyevega komete na naše nebo, narišemo velik plakat njegovega tira okrog Sonca in njegove navidezne poti med zvezdami — čim bolj povečamo in shematiziramo sl. 1 in sl. 2 in ju obesimo v fizikalnico ali pa na oglasno desko v šoli.

Ko npr. uporabljamo vrtiljivo zvezdno karto, si v njej zabeležimo lego komete določenega dne in ocenimo, koliko časa po zahodu Sonca

najbližje Soncu (9. 2. 1986). Tedaj bo za Soncem. (Kaj sledi iz tega?)

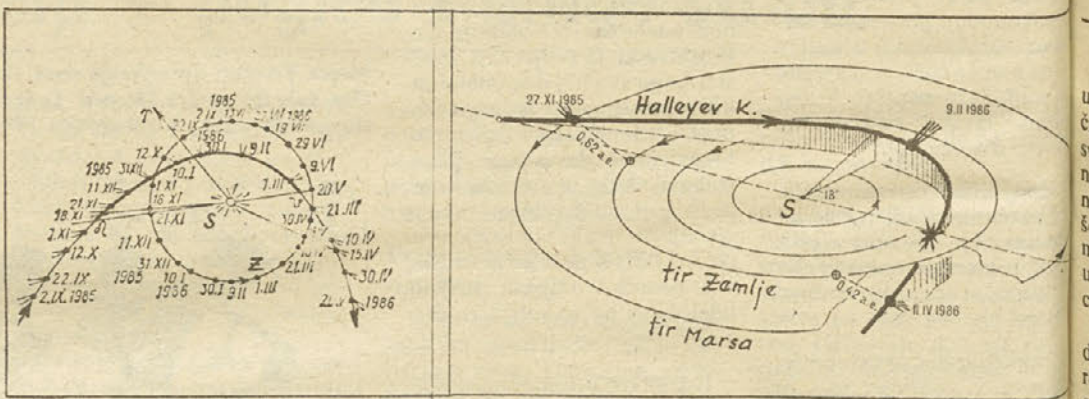
Pri fiziki si lahko zastavimo vprašanje, zakaj se neenakomerno spreminja lega komete na nebu. Pojasnimo, da zato, ker se spreminja hitrost komete na tiru okoli Sonca (velja 2. Keplerjev zakon), pa tudi zato, ker se spreminja hitrost komete glede na Zemljo, ki se tudi giblje.

Razpravljamo še o zgradbi komete, o procesih, ki potekajo v jedru in glavi komete pri približevanju Soncu, o tem, kaj se dogaja z atomi in molekulami snovi — plinov v glavi in repu komete zaradi vse večje sprejete Sončeve svetlobe (disociacija,

skavah komete z vesoljskimi aparaturami itn.

V šoli organiziramo opazovanje komete z daljnogledom, posebno učence, ki bi o tem kometu žele zvedeti čim več. Z daljnogledom odprtno 80 mm je komet viden že konca oktobra tega leta. Ob ugodnih vremenskih razmerah pa bomo okoli novega leta opazovali celo s prostimi očmi. Resna opazovanja so za učence pomembna, saj zanje ne samo posebno doživljajo stik z nevsakdanjim nebesnim svetom, ampak si ob njih pridobijo nekatere opazovalne navade in kušnje.

MARJAN PROSEN

Tir zemeljskega gibanja in prisočni del tira Halleyevega komete (levo). Označene so sočasne lege Zemlje in komete. Ojačani del tira komete leži nad ravnino tira gibanja Zemlje (gl. še skico desno). Prisočni del tira Halleyevega komete (desno). Prikazane so lege Zemlje in komete v času njunega največjega zblizanja (27. 11. 85 in 11. 4. 86) in tudi lega največjega približanja komete Soncu (9. 2. 86). Z zvezdico je označen predel, kjer naj bi se po projektih s kometom srečale vesoljske sonde, ki naj bi raziskovale komet »prav od blizu«.

bo komet še nad obzorjem in kdaj bo zašel. Lahko tudi ocenimo, kdaj bo določenega dne komet najvišje na nebu itn.

Če želimo učencem natančneje pokazati, kako se giblje komet na svojem tiru v bližini Sonca, narišemo na plakat tire Merkurja, Venere, Zemlje in Marsa in del tira Halleyevega komete. Se boljše pa je, da na plakat narišemo samo tir Zemlje okrog Sonca in prisočni del tira Halleyevega komete in vršimo sočasne lege Zemlje in komete na svojih tirih — prerisati in povečati je treba le sl. 3. Pri načrtovanju točk, ki ustrezajo legam komete v določenih dneh, pojasnimo, da je ravnina, v kateri se giblje Halleyev komet okoli 20° naklonjena proti ravnini, v kateri se giblje Zemlja (ravnina ekliptike), in da se Halleyev komet giblje v na-

Literatura — priporočljivo branje

F. Avsec, M. Prosen: ASTRONOMIJA (učbenik), DZS, Ljubljana 1975, str. 112.
F. Hoyle: ASTRONOMIJA, MK, Ljubljana 1971, str. 138. ZNOST (Velika ilustrirana enciklopedija), MK, Ljubljana 1983, 21.
M. Prosen: UTRINKI IZ ASTRONOMIJE, MK, Ljubljana 1980, 21.

21. Članki v reviji PROTEUS: Halleyev komet se nam že približuje. L. 45 (1982/83), 280. Gibanje Halleyevega komete med zvezdami. L. 46 (1983/84), 121. Iz zgodovine opazovanj Halleyevega komete. L. 46 (1983/84), 252. Strahovi ob prihodu Halleyevega komete. L. 46 (1983/84), 313. To in ono o Halleyevem kometu. L. 46 (1984/85), 26. Opazovanje Halleyevega komete v letih 1985/1986. L. 47 (1984/85), 325.

Članka v reviji PIONIR: Odkritje Halleyevega komete, L. 1984/85, št. 7/34. Halleyev komet str. 193. Ljudje in kometi skozi stoletja, str. 197.

GIBANJE, POVEZANO Z EKOLOŠKO VZGOJO

Vrt lepša in hrani šolo

šola
narava

So šolski vrtovi — nekoč ponos mnogih slovenskih šol in uglednih ljudskih učiteljev — preteklost, del naše šolske in narodne zgodovine, ali pa jim pripada tudi prihodnost? Je njihova vzgojna in družbena vloga z napredkom tehnike, z industrializacijo in urbanizacijo manj pomembna ali celo nepotrebna? Ali pa je opustitev in zanemarjanje šolskih vrtov le ena od napak, ki smo jih zagrešili, ko smo oblikovali podobo sodobne šole — bolj od daleč, za zeleno mizo?

O tem, kaj lahko dajejo šolski vrtovi mladim na pot v življenje, kako jih oživiti in kako jim vrniti nekdanjo vzgojno in izobraževalno vlogo v današnjih razmerah, so govorili na republiškem posvetovanju o šolskem vrtu, ki so ga v okviru razstave Sadržje in cvetje Slovenije 1985 pripravili 21. oktobra t. l. v Brezicah posebni izobraževalni skupnosti za agroživlilstvo in za pedagoško usmeritev ter Biotehniška fakulteta v Ljubljani — VTOZD za biologijo. Že to, da se je vabilu odzvalo okoli 120 prosvetnih delavcev, dokazuje, da so ta vprašanja aktualna in da je prišel čas, ko moramo nanja odgovoriti in poiskati nove, današnjim razmeram primerne rešitve.

Gibanje za ustanavljanje šolskih vrtov je staro in sega — po podatkih dr. Vinka Strgarja, glavnega poročevalca na posvetovanju in dobrega poznavalca teh vprašanj — v sredino prejšnjega stoletja. Tudi v Sloveniji smo imeli vidne pobudnike za ustanavljanje šolskih vrtov (npr. Slomšek). Pravi razmah pa so doživeli šolski vrtovi proti koncu preteklega stoletja, ko smo imeli pri osnovnih šolah leta 1891 že 267 šolskih vrtov in 223 drevesnic.

Ne glede na težka leta v obdobju prve in druge svetovne vojne je statistični popis leta 1946 ugotovil v Sloveniji še vedno 945 šolskih vrtov z okoli 400 hektari zemlje. Šolski vrtovi so torej začeli odmirati šele kasneje pod vplivom industrializacije in nič preveč naklonjenega družbenega odnosa do kmetijstva. Upadlo je zanimanje zanje, pa tudi učitelji, ki so prihajali iz učiteljskih in pedagoških akademij, niso imeli več nekdanjega znanja o obdelovanju zemlje. Tako so šolski vrtovi preživeli in se uspešno razvijali le tam, kjer so bili v rokah izjemno zavzetih učiteljev iz »stare šole«. Taka sta, na primer, Adi Marčič na osnovni šoli Franja Vrnčiča, Hudinja pri Celju in Jože Dolinšek na celodnevni osnovni šoli v Kamnici pri Mariboru. Oba sta s svojimi izkušnjami in navdušenjem ogrela udeležence posvetovanja in v marsikom zbudila željo, da bi se vključil v gibanje za ožvitev šolskih vrtov.

Tem navdušencem iz stare šole so se pridružili marsikje tudi mlajši učitelji in ravnatelji, ki so v okviru pionirskih in šolskih združenj, še posebej v nekaterih celodnevni osnovnih šolah, od-

krili v šolskih vrtovih velike možnosti ne le za pouk in interesno dejavnost mladih, ampak tudi za družbeno koristno delo, ki lahko pomembno prispeva k prehrani učencev. V današnjih gospodarskih razmerah, ko so starši prisiljeni varčevati že tudi pri stroških za prehrano, je tak prispevek šolskih vrtov še posebno veliko vreden.

dobiva evropsko razsežnost. Šolski vrt je pri tem lahko več kot učilnica in več kot le sredstvo za pridelavo dobrin. Ko hodiš po naši lepi deželi, naletiš povsod na cvetje, na skrbno obdelane grede ob hišah, na ljudi, ki imajo večinoma čut za naravo. To so vrednote, ki jih mora tudi šola negovati. In ko se po letih odtujenosti zemlji vračamo k njej,

resnih dejavnosti precejšnje možnosti za delo na šolskem vrtu. Za mnoge šolske predmete — od spoznavanja narave do biologije, gospodinjstva in tehnične vzgoje — je šolski vrt laboratorij in delavnica obenem. Na posvetu so predstavnice vzgojno-varstvenih organizacij opozorile, kako pomemben je vrt tudi za predšolsko vzgojo, saj je otrokovo zanimanje za naravo od prvih let živo in spontano.

Šolski vrt zahteva skrb in delo vse leto, tudi poleti. Izkušnje pionirskih zadrug kažejo, da lahko starejši učenci prevzemajo mnoga dela in tudi del odgovornosti za šolski vrt. Skrb za šolski vrt je marsikateremu učencu pa tudi učitelju ne le v breme, marveč tudi v veselje.

Razprava na posvetovanju je pokazala, da ima šola pri razvijanju šolskega vrta lahko dobre zaveznike. To so predvsem kmetijske organizacije in pospeševalne službe, kmetijske šole, proizvodne organizacije, povezane s kmetijstvom, hortikultuma, čebelarstva in druga društva. Tudi starši ponekod radi pomagajo iz zadreg. Vsi ti zavezniki so šoli dobrodošli, saj zahteva šolski vrt najprej zemljo, nato pa sadike in seme, mehanizacijo in še marsikatero agrotehnično pripomočko. Uspele so šole, ki so znale pridobiti sodelavce in mecene in ustvariti z njihovo pomočjo trdne temelje za trajno dejavnost. Šole, zaprte med blokavske

soseske, imajo seveda le omejene možnosti.

Gibanje za ožvitev šolskih vrtov pa rabi več kot samo dobro voljo učencev, učiteljev, ravnateljev in nekaterih zunanjih sodelavcev. Šolski vrt mora postati enakovreden telovadnici, delavnici in specializirani učilnici. Za vse to smo našli denar, s samoprispevkom ali rednim financiranjem, le za šolski vrt ne.

Tudi programe pedagoškega šolstva bo treba preveriti, če niso pisci pozabili na te naloge — tako pri usposabljanju vzgojiteljic in razrednih učiteljev kot tudi pri učiteljih biologije, kemije, gospodinjstva in tehnične vzgoje. Novi rod učiteljev naj bi rasel z drugačnim odnosom do narave in zemlje, bolje usposobljen tudi za ekološko vzgojo in za uvajanje mladih v delo na šolskem vrtu. Tako bo šola bolj vpeta v gibanja, ki vidijo kakovost življenja današnjih in prihodnjih rodov ne le v potrošništvu, marveč tudi in predvsem v zdravem življenju, v bolj humanih pristnih in demokratičnih odnosih med ljudmi ter v zdravem okolju, vrednem človeka.

Prvi posvet o šolskih vrtovih je pobuda za razmišljanje o vseh teh vprašanjih, za iskanje primernejših rešitev pa tudi za odločnejše in načrtno ustvarjanje razmer, v katerih bodo šolski vrtovi lahko opravljali svoje poslanstvo.

JOŽE VALENTINČIČ

Kakšen je šolski vrt, taka je šola.

Popotnik 1880

Lepo urejeni in oskrbljeni šolski vrti so najlepši kinč vsake šole.

Popotnik 1883

Šolski vrt bodi razširjena učilnica, odprta učna knjiga.

Popotnik 1891

Šolski vrt je razširjena učilnica, zato naj bo hkrati vzor reda in lepote pa tudi kraj oddiha in počitka.

Skulj, Šolski vrt, 1954

Nove pobude za vzgojo

Gibanje za ustanavljanje šolskih vrtov je pred desetletjem poudarilo njihov gospodarski in vzgojni pomen, ki ga tudi danes ne gre podcenjevati. V svetu, kjer je na milijone lačnih otrok, moramo mlade naučiti, da bodo znali ceniti zemljo in jo obdelovati. V razmerah, ko nam preti čedalje hujše onesnaževanje zraka, odmiranje gozdov in vođa, postaja ekološka vzgoja vse pomembnejši del vzgoje. Tudi naša šola mora prispevati svoj delež h gibanju za varstvo okolja in ohranitev narave, ki

mnogi ugotavljamo, da nas je šola pustila v tem znanju nepismene ali komaj polpismene. Razmišljanje o tem, kako naj šola in vzgoja prenašata najbolj zlahtne tradicije iz roda v rod, ne sme pozabiti torej tega področja.

Kaj storiti za ožvitev šolskih vrtov

Posvetovanje je ugotovilo, da je danih veliko možnosti za ožvitev šolskih vrtov, nekatere pa bo treba šele ustvariti.

Program življenja in dela osnovne šole odpira v okviru družbeno koristnega dela in inte-

laboratoriju preveč odmaknjeno od narave in zato često premalo nazorno in prepričljivo. Prava naravna resničnost pa je večinoma predaleč od šole, da bi bila dosegljiva za vsakdanje delo.

Pridelovalni ali gospodarski šolski vrt naj bi s potrebnimi posodobitvami imel vlogo, podobno nekdanjim našim šolskim vrtovom, ki jih po zadnji vojni večinoma nismo obnovili ali razvijali naprej. Mladino naj bi pomagal izobraževati in vzgajati, da se bo spet lahko bolj približala zemlji, znala ceniti delo na njej, zemljo in ljudi, ki jo obdelujejo. V kmetijskih predelih naj bi ti vrtovi poleg drugega zlasti pomagali, da bi mladina zemljo vzljubljala in se bolj odločala za delo na njej. V nekmetijskih predelih pa naj bi ta vrt med drugim zbujal smisel in dajal temeljno znanje za drobno vrtnarsko ali gospodinjstvo pridelovanje sadja, povrtine, zdravilnih rastlin in še česa.

Okrasni šolski vrt je zadnja leta pri nas najbolj napredoval, pomembno vlogo pa bo nedvomno obdržal tudi v prihodnje. V mladini pomaga razvijati in utrjevati čut za lepoto ter potrebo za bivanje v lepem, urejenem in zdravem okolju. Zbuja smisel in daje možnosti za pridobivanje veščin, potrebnih pri oskrbovanju okrasnih nasadov. Navaja k spoznavanju osnov okrasnih vrtov, parkov in drugih zelenic. Pomaga spoznavati vlogo okrasnih rastlin in nasadov, spoznavati biološke in biotehnične lastnosti okrasnih rastlin in ravnanja z njimi ter si pridobivati vrtnarske in oblikovalske veščine za njihovo uporabo.

Ekološki ali varovalni šolski vrt naj bi z izobraževanjem, zlasti pa vzgajanjem pomagal predvsem pri varovanju narave in okolja pred onesnaževanjem in nesmotnim izrabljanjem. S hitrim razvojem znanosti, gospodarstva in tehnike v zadnjih petdesetih letih sta se v razvitejšem svetu nesmotno izrabljanje naravnih

dobrin in onesnaževanje tako razmahnila, da že opažamo ali slutimo grozeče posledice. Če upoštevamo, da obsega razvitejši svet le kakšno tretjino svetovnega prebivalstva, si komaj upamo pomisliti, kakšna bi postala Zemlja, preden bi se tako dokopalo do enako visoke življenjske ravni še preostalo prebivalstvo. Vse bolj upravičena postaja bojazan, da se bo današnja kultura razvitejšega sveta po načelu »bolje — hitreje — ceneje — več« z nespremenjenim razvojem in prenašanjem svojih pogledov na razvoj nerazvitega sveta resnično končala na svetovnem smetišču, v pomanjkanju surovin in brez možnosti za pridelovanje hrane na tem planetu. Varovalni šolski vrt naj bi pomagal spoznavati, da je treba ob tem, ko (se) učimo in vzgajamo, kako čim več, čim hitreje in čim ceneje proizvajati, pridelovati, deliti in porabljati, nujno upoštevati tudi, kako početi to brez škode.

Kot smo že omenili, razlikujemo med tipi šolskih vrtov po položaju osnovni, območni in osrednji šolski vrt. Različnost vrtov po položaju naj omogoči predvsem čim bolj smotno delitev dela.

Osnovni šolski vrt se v okviru šole in kraja uporablja pri vzgojno-izobraževalnem in drugem delu. Tak šolski vrt naj bi sčasoma imela vsaka osnovna in pedagoška šola. Kjer za vrt ni prostora neposredno ob šoli, naj bo drugje, čim bližje šoli. Lahko imata tudi po dve ali več šol skupen vrt. Če ne gre drugače, dosežemo marsikaj tudi z vrtom v posodah v zaprtih prostorih.

Področni šolski vrt obsega vse naloge osnovnega šolskega vrta. Poleg tega pomaga svoje območje oskrbovati z rastlinami, ob delu v njem se prenašajo izkušnje, navodila za delo in drugo iz osrednjega v osnovne šolske vrtove. Z vsebinsko bogatejšimi in obsežnejšimi nasadi in zbirkami ter boljšimi gmetnimi in kadroviskimi in možnostmi območni vrtovi ne le pomagajo osnovnim vrto-

vom, temveč so jim hkrati tudi zgled in vest, ki jih spodbuja pri delu. Območni šolski vrtovi bi morali biti jedro gibanja za lepše in boljše šolske vrtove. Take vrtove naj bi imeli pri večjih osrednjih šolah, ki imajo za njihov razvoj in delovanje ustrezne možnosti.

Osrednji šolski vrt je središče šolskih vrtov, ki skrbi za njihov strokovni in organizacijsko-operativni razvoj. Zbira, razmnožuje, goji in šolam dobavlja rastline in drugo gradivo ter načrte in pisne napotke za delo. Vzdržuje knjižnico šolskih vrtov in drugo dokumentacijo. Ima zgleden področni šolski vrt in na svojem področju opravlja naloge področnega šolskega vrta. Je pri univerzi v sklopu študijske enote, ki izobražuje učitelje za šolski vrt.

Kako do sodobnega šolskega vrta

Ko razmišljamo o kadrih v šolskem vrtu, ugotavljamo, da so ljubiteljstvo in posebna pozitivna nagnjenja do šolskega vrta lahko zelo dragocena, da pa sodobnih šolskih vrtov ni mogoče ustvarjati samo ljubiteljsko. Pedagoško gibalno šolskih vrtov so lahko samo učitelji posebej usposobljeni za šolske vrtove. Kar zadeva tehnično vzdrževanje in vodenje šolskega vrta, bo sčasoma vsaka šola morala imeti posebnega delavca samo za šolski vrt in oskrbovanje zelenic. Morda se zdi ta misel zdaj še neuresničljiva, čez čas pa bo postala sama po sebi razumljiva. Pomislimo samo, kako zahtevno je urejanje okolice šole tudi že zdaj in ga hišniki neredko zmorejo le na račun drugih opravil.

Želimo torej poudariti: kakor koli so lahko dragocena dobra posebna nagnjenja do šolskega vrta, ki izhajajo iz ljubiteljstva, ne morejo biti temelj, na katerem bi lahko ustvarjali sodobni šolski vrt. Potrebni so poklicni kadri, ki morajo pedagoško obvladati posamezne probleme, poleg tega pa tudi poznati mož-

nosti in program šolskega vrta; imeti morajo zlasti splošno naravoslovno razgledanost, temeljno agrotehnično znanje in obvladovati osnove oblikovanja vrtov in krajine.

Pri dosedanjih šolskih vrtovih so bili najuspešnejši na področju vrtnarstva in kmetijstva razgledani učitelji ali pedagoško usposobljeni kmetijci in vrtnarji, ki so kot člani šolskega kolektiva delali na šoli. Uspešno je bilo tudi sodelovanje učiteljev s šole in strokovnih delavcev ustrezne stroke zunaj šole.

Strokovne vodje in pedagoške uporabnike šolskih vrtov je treba v prihodnje spet usposabljaati z rednim in dodatnim izobraževanjem, s predavanji in praktičnim delom s področja šolskega vrta. V poštev prihajajo pedagoške študijske smeri, ki že tako dajejo temeljno z živim svetom povezano naravoslovno in biotehnično znanje. To so na visoki šoli zlasti pedagoška smer biologije, študij biologija-kemija in biologija-gospodinjstvo; na višji šoli pa prav tako biologija-kemija in biologija-gospodinjstvo.

Za šolske vrtove bi morali usposabljaati tudi učitelje drugih naravoslovnih ali celo nenaravoslovnih smeri, ki imajo posebno nagnjenje do narave, kmetijstva, vrtnarstva in okolja ter do poznavanja njihove s šolskim vrtom povezane problematike. Pozabiti ne smemo tudi na usposabljanje učiteljev razrednega pouka, ki so bili v prejšnjih časih uspešni in neredko edini strokovni nosilci razvoja šolskega vrta. Tehnični vodje šolskih vrtov pa bi morali nekaj posebnega znanja za delo v šolskem vrtu dobiti tudi že v srednjih vrtnarskih in kmetijskih šolah.

V teh razmišljanjih ni ničesar, kar bi bilo v šolskem vrtu že jutri uporabno, saj ne skrivajo, da se moramo najprej odločiti za vrt, ki se bo ujemal z našimi potrebami in možnostmi in nam bo kazal pot v prihodnost.

VINKO STRGAR
(Iz referata na posvetovanju)

Načrtna raba vrta pri pedagoškem delu

Ko si dandanes prizadevamo zboljšati šolski vrt, moramo pri usmeritvah in ciljih na tem področju upoštevati vzgojno-izobraževalne zahteve, ki jih narekujejo zdajšnje in predvidene dolgotrajnejše potrebe in možnosti naše družbe; napak pa bi bilo, če bi naša prizadevanja opirali samo na trenutne slabe gospodarske razmere ali na morebitni trenutni ugodni modni val ali namig, češ da je prav zdaj treba na tem zanemarjenem področju kaj pomembnega premakniti. Po navedenih izhodiščih naj bi bil šolski vrt del šole predvsem v pedagoško funkcionalnem, ne v neposredno prostorsko-oblikovnem, gospodarskem ali rekreacijskem pomenu. Vrt mora imeti torej program, ki ga včlenjuje v trajno vzgojno in izobraževalno delo na šoli in zunaj nje. Vse drugo so postranske, za šolski vrt in njegovo delovanje nebitvene, čeprav morebiti dane in v urejenih razmerah tudi sprejemljive možnosti.

Tak šolski vrt je lahko del šole, ustanove torej, ki skrbi za načrtno vzgojo in izobraževanje. S svojim prostorom, opremljenostjo in položajem ima v vzgojno-izobraževalnem programu na šoli natančno določeno in stalno mesto, kot ga imajo na primer učilnica, laboratorij, telovadnica, igrišča in drugo.

Šolskih vrtov kot objektov že dolgo ne razvijamo načrtno, neurejeno, ali vsaj brez enotne osrednje zamisli pa je večinoma tudi njihova raba pri pedagoškem delu. Razumljivo je torej, da tudi tisti, ki imajo opraviti s šolskim vrtom, največkrat niti ne pomislijo, koliko raznih možnosti se skriva v njem poleg tistih, ki so trenutno v središču njihovega zanimanja. V nadaljevanju omenjamo najpomembnejše, ki so lahko prvotne ali drugotne.

Med prvotne možnosti šolskega vrta štejejo tiste, ki posegajo v temeljno dejavnost z neposrednim (ogledni šolski vrt, delovni šolski vrt) ali posrednim (šolski vrt kot vir učnega gradiva, šolski vrt kot prostor za šolske prireditve) pedagoškim delom. Drugotne možnosti šolskega vrta so tiste, ki ne posegajo v pedagoško delo s šolarji, so pa lahko zelo pomembne za šolo ali kraj. Razlikujemo šolske (okras šole, rekreacija, izboljševanje delovnega okolja) in krajevne (okras kraja, prostor za krajevne prireditve, vzgoja in izobraževanje krajanov) drugotne možnosti šolskega vrta.

Tipi šolskih vrtov

Možnosti šolskih vrtov lahko izrabimo glede na njihove različne tipe. Po vsebini, ki prevladuje, razlikujemo naravoslovni, pridelovalni (gospodarski), okrasni in ekološki (varovalni), po prevladujočem položaju pa osnovni, področni in osrednji šolski vrt.

Omenjeni štirje vsebinski tipi vrtov obsegajo vse vsebine šolskega vrta, ki so mogoče v praksi. Različnih tipov ni treba za vsako ceno tudi deliti na prostorsko ali drugače ločene enote. Nasprotno, kjer so na šoli možnosti za več vsebin ali pa za vse štiri, naj se te v vseh pogledih kolikor mogoče tesno in vsestransko povežejo predvsem ob upoštevanju možnosti za čim bolj razumno in gospodarno oskrbo vrta in njegovo izrabo pri vzgojno-izobraževalnem delu.

Glavna naloga naravoslovnega šolskega vrta je, da pomaga pri temeljnem, predvsem iz živih svetov izhajajočem naravoslovnem izobraževanju in vzgoji, ki oblikujeta zanesljivo podlago za nadaljnje, predvsem naravoslovno in tehnično izobraževanje in delo. Povečujeta splošno naravoslovno in drugo razgledanost ter privzajata smisel in spoštnost za dober odnos do narave in soljudi. Za pedagoško delo, ki vodi h gojiteljsko-varovalnemu odnosu do narave, je ta del vrta vse bolj potreben, ker je delo v sami učilnici, kabinetu ali

dogodki
novosti

Ravnatelj med pedagogiko in birokracijo

Posvet o vodenju v izobraževanju

Zveza učiteljev Srbije je v Banji Koviljači sklicala sredi oktobra prvo kongresno tribuno o vodenju v izobraževanju. Zanimivega posveta se je udeležilo več kot 200 pedagogov iz skoraj vseh jugoslovanskih republik in pokrajin.

Dr. Mladen Vilitijević, dekan beogradske pedagoške akademije, je v uvodnem referatu poudaril, da je treba zdajšnjo prakso vodenja v izobraževanju spremeniti, ker se je nakopičilo veliko nerešenih vprašanj tako v vodenju vzgojno-izobraževalnih organizacij kakor tudi v vodenju samega vzgojno-izobraževalnega procesa. Poslovodna vloga ravnateljev je oslabiljena, rahla se delovni red in zanemarja ustvarjalnost. Samoupravno vodenje se uresničuje precej drugače, kot je bilo zamišljeno, več se nezaupanje, zakonska vodila so manj učinkovita. Pretok informacij je nepopoln in zapoznel, vpliv delavcev manjši zato, ker se krepi birokracija. Dr. Slobodan Ristanović, direktor republiškega zavoda za napredek vzgoje in izobraževanja SR Srbije, je v pozdravnih besedah naznačil namen posveta: želi se, ko je govoril o krizi vodenja, o nedojetju in neopredeljenosti ravnateljev vlogi, o metodi »kadrovskih list«, pri katerih se pogosto nista zadosti upoštevali strokovna usposobljenost in odgovornost. Organizirati bo treba sistem stalnega usposabljanja za vodenje izobraževanja, sicer bo težko zagotoviti strokovno odgovornost.

Po dvodnevni razpravi so na kongresni tribuni sprejeli pomembne sklepe. Vodenje v izobraževanju je zelo pomembno iz družbeno-političnih, znanstvenih, pedagoških in praktičnih vidikov. Če v prihodnje ne bomo vprašanj vodenja sproti reševali, se utegne zgoditi, da bo vodenje na starih temeljih poglavitna ovira pri uresničevanju družbenih smotrov in nalog v vzgojanju in izobraževanju. Vodenje v izobraževanju moramo redno spremljati, nadaljevati s podobnimi posvetovanji in področje samo raziskovati. Treba je temeljito preučiti vse zakonske predpise, povezane s samoupravljanjem, vodenjem in upravljanjem, ugotoviti njihovo racionalnost in odkriti, kaj je nujno spremeniti.

Jasno je treba opredeliti vlogo ravnatelja šole, pedagoškega svetovalca in strokovnega sodelavca, saj dozdajšnja praksa kaže, da vloge tovrstnih delavcev niso dovolj učinkovite. Na novih temeljih moramo izoblikovati informativni sistem v izobraževanju, sicer ni mogoče napredovati. Pedagoških delavcev ni mogoče spopolnjevati za vse bolj zapletene procese dela, če obenem sproti ne posodabljam programov in dela kadrovskih šol; pri tem se je treba zavedati, kako pomembno je spopolnjevanje vodilnih delavcev.

Pri reformi izobraževanja moramo bolj upoštevati znanost in uporabiti boljše metodologije; bolj kot doslej pa naj sodelujejo tisti, ki dobro poznajo bogato pedagoško resničnost in jim družba zaupa ustvarjalno vlogo pri uresničevanju reformnih projektov. Družbeni in gmojni položaj izobraževanja in pedagoških delavcev se lahko precej izboljša in dvigne na kolikor toliko dostojno raven, če se bodo različne doslej sprejete resolucije tudi uresničevale. Enako pomembno je, da rešimo dolgoletne težave, ki nastajajo pri spopolnjevanju, racionalizaciji vodenja, gospodarnem upravljanju z denarjem za izobraževanje in krepitev nagajevanja in napredovanja s kakovostnim delom. Zanemarjati ne smemo mentalno-higienskega ozračja v delovnih kolektivih, ki je marsikje omajano in ogroženo; le-tega ni mogoče prepuštili stihiji, temveč ga moramo skrbno spremljati, da ne bo slabo vplivalo na vzgojno-izobraževalni proces. Vzgojno-izobraževalne organizacije naj razvijajo in bogatijo oblike in vsebine pri sodelovanju z okoljem, družino, delovnimi organizacijami, društvi idr. Pri tem ima ravnatelj vzgojno-izobraževalne organizacije še posebno mesto in vlogo.

Vsebinska kongresna tribuna je bila zelo obsežna in premalo je bilo časa, da bi lahko povsem odgovorili na številna vprašanja udeležencev. Zato so sklenili, da bo čez leto dni druga tribuna; tudi na tej naj bi obravnavali vodenje v izobraževanju, do takrat pa naj bi skušali vsaj na nekatera vprašanja najti jasnejše odgovore po raziskovalni poti.

R. L.

Ivan Urbič: Družina kurentov, linorez (srebrna medalja) uč. 6. razr. Osn. šole Jože Slak Silvo, Trebnje, lik. ped. Zdenko Bukovec — 8. grafični biennale jugoslovanskih otrok, Kostanjevica 1985.

SLAVISTI O POLOŽAJU MATERINŠČINE

Slovenščina, šolstvo in slovenstvo

Letošnjega 3. oktobra so imeli slovenski slavisti svoje strokovno zborovanje v Novi Gorici. Ob tej priložnosti je imel Zoran Božič referat, ki ga je sprejelo Slavistično društvo Slovenije kot izhodišče za nadaljnje reševanje perečih vprašanj našega šolstva. Iz referata, ki ga je društvo poslalo tudi našemu uredništvu, povzemamo tiste kritične misli, ki govorijo o položaju slovenščine v osnovni in srednji šoli.

Jezik je čar, je strast, je svoboda! Jezik je vez, ki druži učitelja in zdravnika, zgodovinarja in matematika, pisatelja in filozofa: jezik razgalja, prepričuje in zdravi.

Slovenščina je učni jezik našega šolstva, slovenščina je temelj slovenstva. Odtod torej naslov. Besed svojega jezika ne bom zaviral v celofan, saj kriza ni čas za leporečje. Kritičen bom in oster, današnji plenem pa naj razsodi, ali sem ravnal prav. K stvari.

Na lanskem zborovanju v prestolnici sem začel razmišljati o metodah našega zborovanja. Po strokovnih razpravah v bleščavi Cankarjevega doma smo se v veliki predavalnici Filozofske fakultete nenadoma znašli sami. Sami v našem starem hramu — hramu tisočih trenutkov strahu in upanja. Kot da se je vez med nami in univerzo nenadoma pretrgala, kot da naši življenjski problemi niso hkrati tudi problemi univerze. Kljub temu smo se zavedali, da je naš temeljni problem število ur slovenščine v srednji in osnovni šoli. Ker pa je neustrezno število ur materinega jezika v posledicah tudi problem gospodarstva in razvoja slovenskega naroda, smo upravičeno zahtevali, naj Slavistično društvo začne takojšnjo akcijo. Izpeljavo smo prepustili upravnemu odboru. Mislim, da je za naše prihodnje delovanje nujno, da spremenimo metodo dela, zato vas s potekom te akcije seznanjam. Imenujem jo zgodba o nemoči, pri čemer pa še najmanj krivde pripisujem našemu predsedniku, ki sem ga spoznal kot poštenega in angažiranega človeka: gre za nemoč nas samih. Citiram: 22. 10. 1984 je bila imenovana osemčlanska komisija, ki naj bi v zvezi s številom ur slo-

venščine sestavila resolucijo in jo poslala vsem pristojnim organom, tudi Skupščini SRS, ter v objavo dnevnemu časopisju.

8. 12. 1984 je predstavnik Zavoda SRS za šolstvo predlagal, naj bi tudi zahtevo po večjem številu ur najprej obravnavali skupaj z Zavodom, da Društvo ne bi naslavljal pritožb na forume, ki za to niso pristojni.

30. 3. 1985 je bila na sestanku s predstavniki Zavoda SRS za šolstvo ponovno izražena zahteva, naj bi imeli v vsakem letniku po 4 ure slovenščine na teden, čeprav so predstavniki Zavoda dokazovali, da je v povprečju v vseh smereh več ur slovenščine kot prej. V naslednjih dveh zapisnikih o zadevi ni več govora, zato se lahko upravičeno vprašamo: mar je bila s to ugotovitvijo zadeva dokončno rešena?

Da še zdaleč ni, dokazujem z naslednjim:

— zadnja leta se je število ur slovenskega jezika v osnovni šoli znižalo za več kot 20 %;

— pri večini srednješolskih smeri se je število ur slovenščine v zadnjem desetletju zmanjšalo;

— pri večini smeri postaja slovenščina vedno manj pomemben predmet (sistem po letnikih 4+3+2+2);

— smer računalniški tehnik ima v tretjem in četrtem letniku trikrat več ur tujega jezika kot zgolj slovenskega jezika, smer administrator ima v tretjem letniku 4 ure slovenščine in 11 ur strojeopisja, smer naravoslovno-matematični tehnik pa 107 ur manj slovenščine kot nekdanji

gimnazijec. Seveda sem izbral najbolj drastične primere.

Naša zahteva, da bi imeli učenci v vsakem letniku po 4 ure slovenščine na teden, je torej res zgolj minimum, ki ob dveh urah književnosti predstavlja le dve uri jezika; to je za resno delo vsega kor malo. Menim, da je akcija za povečanje števila ur slovenščine v osnovni in srednji šoli naša prva in neodložljiva naloga, zato predlagam, da na današnjem plenumu izvolimo komisijo, ki naj pripravi načrt za akcijo, ki naj sklepe posreduje javnosti, ki naj to akcijo med letom vodi, predvsem pa nam mora čez leto dni poročati o rezultatih. Stvar nas vseh pa je, ali to našo zavezanost potrdimo tudi s podpismi in z njimi prevzamemo tudi polno posamično odgovornost. Samo od naše dejavnosti bo odvisno, ali bo v naši javnosti končno prevladalo spoznanje, da ni res, »da zna vsak slovenščino za dva«, temveč da je glede na to, da je slovenščina učni jezik, od njenega obvladovanja odvisna tudi kakovost znanja pri drugih predmetih, da torej stopnja obvladovanja materinščine zelo vpliva na šolsko in tudi na kasnejšo produktivnost.

Naš drugi, seveda predvsem interni problem pa so učni načrti. Potrdili ali ovrgli boste mojo domnevo, da se le-ti niso dovolj prilagodili zmanjšanju števila ur v osnovni in srednji šoli. Rezultati sprejemnih izpitov in diagnostičnih testov kažejo, da v osnovni šoli ni časa za utrjevanje, da je nekaj narobe tudi s sistematiko, da pa se predvsem premalo dela z učitelji. Kako naj srednja šola poglablja znanje, če pa niti družboslovci nimajo predstave o besednih vrstah ali ne poznajo zvočnikov? Se zlasti zato, ker tisto, česar se nekdo nauči v osnovni šoli, marsikomu ostane za vse življenje, bi se tudi v osnovni šoli morali ravnati po načelu: obdelati manj, pa tisto temeljito in za vselej! Podobno je v srednjih šolah, kjer se je kmalu pokazalo, da se vsega tistega, kar smo prej obravnavali v štirih letih, ne da brez

škoda stlačiti v dve leti. Zdaj nekateri izpuščajo, drugi zaostajajo, oboji pa imajo slabo vest pred inšpektorji. Ali je res rešitev v tem, da se bodo nekateri ravnali kar po predlogih za nove učne načrte, ali ne vodi to v še večjo anarhijo?

Ker sem s predlogoma le delno seznanjen, imam samo eno splošno pripombo. Vsa naša prizadevanja bodo ponovno padla v vodo, če se bomo spet celotni generaciji približevali z domala istimi učnimi načrti. Medtem ko smo pred usmerjenim izobraževanjem imeli kar dobro prilagojene učne načrte za gimnazije, strokovne in poklicne šole, hočemo zdaj zanikati v povprečju zelo različne interese in zmožnosti učencev na posameznih smereh. Če nismo sposobni narediti vsaj dveh vrst učnih načrtov, tj. za štiri letne in za triletno smeri, potem je to zanesljiv znak, da je stroka v globoki krizi.

Na problem enotnih učnih načrtov se seveda navezujejo učbeniki. Veliko je bilo kritike in najbrž precej tudi upravičene. Po moje je problem dobrih učbenikov problem našega podiplomskega študija. Prepričan sem namreč, da lahko dober učbenik napiše samo človek, ki ima dolgoletno poučevalno prakso in hkrati tudi ustrezno metodično razgledanost. Kolikor vem, lahko na prste ene roke preštejemo ljudi, ki imajo magisterij iz metodike slovenskega jezika oziroma književnosti. Koliko sestavljalcev učbenikov je izpolnjevalo oba pogoja? Menim torej, da moramo ambicioznejšim učiteljem omogočiti, da razširijo in poglobijo svoje znanje. Zdej zasnovani podiplomski študij tega ne omogoča, saj učitelj slovenščine ob delu prav gotovo ne more študirati, ker je že brez tega preobremenjen. Zato rotim naše predstavnike, naj razmislijo o stališču, da slovenistike ni mogoče obravnavati enako kot druge stroke na Filozofski fakulteti: mislim, da upravičeno zahtevamo posebne pogoje in posebno skrb.

Materni jezik in književnost sta v reformirani šoli zapostavljena

Sarajevo, 16.—19. oktobra 1985

Enajsti kongres jugoslovanskih slavistov je potekal v ozračju strpnosti, sporazumevanja in medsebojnega spoštovanja. To se je pokazalo tudi pri obravnavi kočljivih tem, kakršna je na primer enakopravnost med jeziki narodov in narodnosti. Udeleženci so govorili o tem odkrito z utemeljenimi dokazi, brez čustveno obarvanih in posplošnih ocen. Na kongresu je opravila pomembno delo tudi SEKCIJA ZA POUK. Njena stališča in predlogi so zanimivi tudi za nas, zato jih objavljamo v celoti.

● Pri pouku jezika in književnosti v drugih vzgojno-izobraževalnih področjih se zmeraj veliko tradicionalizma in takih prijemov, ki zaostajajo za razvojem znanosti. Zato je treba še bolj kot doslej usposabljanje učiteljev za sodobno jezikovno in književno vzgojo in izobraževanje; to nalogo imajo predvsem fakultete, ki izobražujejo učitelje, in prosvetno-pedagoške službe (bolj kot doslej bi morali uporabljati sodobna sredstva, širiti izdajateljsko dejavnost in obveščanje ter posodobiti seminarje idr.).

● Metodiki pouka jezika in književnosti, ki je še posebno pomembna za pouk in druge vzgojno-izobraževalne oblike pa tudi pri prenašanju spoznanj znanosti o književnosti in jezikoslovju, je treba omogočiti ustrezen znanstveni razvoj na univerzitetnih katedrah — tako kot drugim področjem znanosti. Zato bi morali imeti za predavatelje metodike take strokovnjake,

ki so se uveljavili v metodični znanosti, ne pa jih nadomeščati s strokovnjaki za književnost in jezik ali s pedagogi.

● Učitelji hrvaškega in srbskega jezika (srbohrvaščine) so premalo usposobljeni za pouk slovenščine in makedonščine; zato so ti jeziki premalo znani, pouk pa ni strokoven. Menimo, da je treba izboljšati tudi kakovost pouka teh jezikov v programih pedagoških fakultet na hrvaško-srbskem jezikovnem območju pa tudi strokovno spopolnjevanje učiteljev. Tādva jezika (slovenščino in makedonščino) bi lahko tistim med izbirne predmete v srednje šole in na fakultete, ki izobražujejo učitelje. Razmisli! je treba tudi o tem, kakšne so možnosti za organizirano učenje makedonščine v Sloveniji in slovenščine v Makedoniji. Tudi hrvaški ali srbski (srbohrvaški) jezik naj bi imela ustrezno mesto na fakultetah za učitelje v Sloveniji in Makedoniji ter pri strokovnem spopolnjevanju učiteljev materinščine v teh republikah. Zato bi kazalo okrepite sodelovanje med ustreznimi fakultetami s hrvaškega ali srbskega, slovenskega in makedonskega območja.

● Kot poseben problem poudarjamo zapostavljanje jezikovnega pouka, posebno v srednjih šolah in na fakultetah, ki izobražujejo učitelje, saj se prav zaradi tega naglo povečuje jezikovna nekultura vseh plasti prebivalstva. Zavzemamo se za korenito izboljšanje pouka jezikov v srednjih šolah in za temeljito je-

zikovno izobraževanje študentov vseh fakultet, ki izobražujejo učitelje, pa tudi tistih učiteljev v srednjih šolah, ki so končali druge fakultete.

● Pouk materinščine in književnosti v reformirani šoli, zlasti v usmerjenem izobraževanju, ni dobil ustreznega mesta, kakršno bi po vseh kulturoloških in civilizacijskih merilih moral imeti pri vzgoji in izobraževanju sodobne mlade osebnosti. Nasprotno, v novejšem času so se pojavile celo težnje po nadaljnjem izrivanju maternega jezika in književnosti iz učnih načrtov, posebno v šolah za tako imenovane proizvodne poklice. Opozarjamo, da utegnejo imeti take težnje nepredvidene vzgojne, izobraževalne, kulturne in socialne posledice (poglabljanje dvojnosti v izobraževanju med proizvodnimi in neproizvodnimi poklici idr.).

● Pouk maternega jezika in književnosti v dvojezičnih razmerah je del zapletenega kulturnega kompleksa vzgoje in izobraževanja otrok naših delavcev v tujini in pripadnikov naših narodnosti v drugih deželah. Tej problematiki bi morali nameniti precej več pozornosti v znanstvenih raziskavah in poiskati take praktične rešitve, da bi se ohranila njihova kulturna in jezikovna identiteta (izdelati ustrezne učbenike, didaktično gradivo idr.).

● Glede na dosedanje izkušnje se še posebno zavzemamo za to, da bi pošiljali v tujino kot učitelje dopolnilnega pouka samo učitelje materinščine, ki so se

uveljavili kot dobri strokovnjaki (pred tem jih je treba ustrezno pripraviti za tovrstno delo).

● Čeprav je že dalj časa znano, kakšen je položaj učiteljev materinega jezika in književnosti, kako so obremenjeni, kako zahtevne so njihove naloge, kakšna je njihova delovna obveznost in kakšno vrednotenje dela, je bilo v izobraževalni politiki kaj malo narejeno, da bi to stanje spremenili. Odločno zahtevamo, da prosvetni organi in drugi družbenopolitični dejavniki v vseh republikah in pokrajinah to vprašanje kar najhitreje tudi praktično rešijo.

● Menimo, da mora predsedstvo Zveze slavističnih društev Jugoslavije poslati ta stališča vsem zainteresiranim in odgovornim dejavnikom, prav gotovo pa Zvezni konferenci SZDL, republiškim in pokrajinskim konferencam SZDL, republiškim in pokrajinskim komitejem za vzgojo in izobraževanje, zavodom za napredek vzgoje in izobraževanja, prosvetnim svetom, republiškim in pokrajinskim samoupravnim interesnim skupnostim za vzgojo in izobraževanje, pedagoškim fakultetam in šolskim časopisom.

Republika in pokrajinska slavistična društva naj poskrbe, da se bodo ta stališča uresničila, njihovo uresničevanje pa naj spremlja predsedstvo Zveze slavističnih društev Jugoslavije ter nas na prihodnjem kongresu seznanj z dosežki.

ŠKOLSKÉ NOVINE, št. 34, ZAGREB 1985

Slovenski filmi na video kasetah

Pogovor z direktorjem Viba filma BOJANOM ŠTIHOM

Vest o tem, da bodo začeli pri Viba filmu izdajati video kasete, na katere bodo presneti slovenski filmi, nas je spodbudila, da smo zaprosili direktorja Viba filma Bojana Štiha za pogovor: želeli smo zvedeti nekaj več o pomenu video kaset in o okolščinah, v katerih bo nastajala ta zanimiva in zelo uporabna novost, ki naj bi oživila ne samo kulturno ozračje, temveč popestrila tudi samo pedagoško delo v naših, včasih že kar preveč zdolgočasnih šolah. Z Bojanom Štihom se je pogovarjal naš sodelavec Igor Gedrih.

● **Kako se je porodila zamisel o novih video kasetah? Kakšne možnosti ima Viba film za njihovo proizvodnjo?**

— Zamisel o video kasetah je pri Vibi že stara in je v soglasju z razvojem v svetu. Pri Vibi mislimo, da je koristno izrabiti vse možnosti, tehnične in materialne, za proizvodnjo video kaset.

● **Kaj pomeni ponudba video kaset, ki jih bo izdelovala Viba, za širšo javnost in kaj za šolsko rabo?**

— Prav bi bilo, če bi imela vsaka šola na video kasetah slovenske filme, in to po skupinah, npr.: mladinski filmi, filmi na literarne teme, filmi s tematiko

NOB itd. Tako bi lahko učitelji dopolnili pouk zgodovine, literarne zgodovine, estetike itd.

Video kasete pa so koristne tudi za širšo javnost, saj bi lahko klubi zveze kulturnih organizacij, društva, sindikalne kulturne komisije imele arhiv video kaset. Tako bi ob uporabi le-teh lahko dopolnile svoje kulturno politično delo.

● **Naše šole so razmeroma slabo opremljene z video tehniko, čeprav bi pri sodobnem pouku nujno potrebovali tudi ta medij. Kolikšne so možnosti za sistematično uporabo video kaset pri pouku? Ali se bo ta nova tehnika kljub pomanjkanju denarja v šolah lahko uveljavila?**

— Seveda so naše šole slabo opremljene z video tehniko. Bistvo šolske reforme vidim v tehnični opremljenosti šol, v posodobitvi šol in pouka. Bistvo take reforme ni v spreminjanju predmetnika in učnih načrtov, temveč v boljšem materialnem stanju in visoki tehnični usposobljenosti. Naša sodobna šola je zdaj strahovito zaostala, pa ne zaradi prosvetnih delavcev, temveč zaradi konservativne organiziranosti.

● **Video kasete se v svetu že nekaj časa uporabljajo, pri nas v Sloveniji in drugod v Jugoslaviji**

pa jih šele prav uvajamo. Kakšne so možnosti in ovire pri njihovem uveljavljanju tako na umetniškem kot na komercialnem področju?

— Žal je treba reči, da postaja Slovenija in Jugoslavija najbolj zaostala evropska dežela, saj smo na primer pri video sistemu na repu, in prav tako je tudi v računalništvu. Iz te zamude lahko nastane nepopravljiva škoda, tako na vzgojnem kakor na informativnem področju, pa tudi na duhovnem, saj je bistvo socializma kultura, ne pa industrijska produkcija. Zaradi revščine, ki tare naše ljudi, pa se utegne zgoditi, da bomo imeli na komercialnem področju velike težave s prodajo video kaset.

● **Koliko lahko film po tej poti pripomore k umetniški vzgoji v šolah? Kakšno vlogo imajo po vašem mnenju šole pri ohranjanju in razvijanju vrednot, ki jih želimo mladini približati prav s filmom?**

— Umetnostna vzgoja v šolah je ob matematiki in fiziki, zgodovini in literarni zgodovini najpomembnejši segment vzgoje. Film, ki je v svoji notranji naravi združevanje in prepletanje besede, podobe, glasbe in igre, lahko neizmerno pripomore k vzgoji celostne človekove osebnosti.

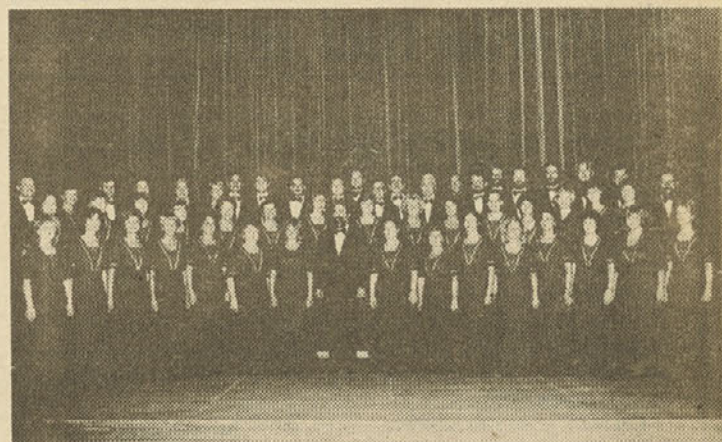
Da se človek zaradi tehničnega pouka ne bi poneumil, mora biti učenec subjekt in objekt umetniške kulturne prebuditve.

V šolah moramo razvijati in utrjevati duhovne, ne pa tehniške vrednote. Trdno verujem, da ima slovenski film v sebi to moč, ki se imenuje oblikovanje kulturne in nacionalne zavesti in samozavesti, tako v mladem kakor tudi v zrelem človeku.

● **Kakšni so vaši načrti na področju video kaset v bližnji in daljni prihodnosti?**

— Na video kasete želimo prenesti tako rekoč vse do zdaj posnete slovenske celovečerne filme, ob teh pa tudi izbor kratkih in dokumentarnih filmov. Devetdeset in še nekaj kaset pomeni neprecenljivo bogastvo kulture, umetnosti in duha. Slovenski film je odličan ambasador v tujini, saj nazorno priča o naši narodni in kulturni samobitnosti in neodvisnosti. Prvih deset video kaset že pripravljamo in upam, da bodo narejene v prvih petih ali šestih mesecih. V pravem pogledu vlada na področju video kaset avtenična balkanska anarhija. Morali bomo zaščititi avtorske pravice ustvarjalcev in producentov in potem tudi domisliti pravno zgradbo načina distribuiranja in prodaje.

kultura

Jubilejni koncert ob 60-letnici uspešnega delovanja UPZ Emil Adamič, ki je bil v Cankarjevem domu v Ljubljani letošnjega 9. novembra, je znova izpričal visoko raven pevske kulture in požrtvovalnost pevcev, umetniškega vodje, vaditelja in organizatorjev te zahtevne dejavnosti. Ob visokem jubileju zbora iskreno čestitamo!

Društvo za tuje jezike in književnosti SR Slovenije
Društvo za uporabno jezikoslovje SR Slovenije
Ekonomski fakulteta Borisa Kidriča v Ljubljani

organizirajo v prostorih Ekonomske fakultete Borisa Kidriča, Kardeljeva ploščad 17, Ljubljana
22. in 23. novembra 1985

posvetovanje
MESTO IN VLOGA TUJIH JEZIKOV
V NAŠI DRUŽBI

Okvirna tema prvega dne posvetovanja:
— **DRUŽBENI VIDIKI ZNANJA TUJEGA JEZIKA**
(vloga tujega jezika v kulturi, znanosti in gospodarstvu)

Okvirna tema drugega dne posvetovanja:
— **PROBLEMATIKA TUJEGA JEZIKA V NAŠEM**
VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM SISTEMU

UČITELJI TUJIH JEZIKOV NE OKLEVAJTE! PRIDITE
IN S SVOJIMI BOGATIMI IZKUŠNJAMI PRISPEVAJTE
K USPEŠNOSTI PRVEGA TOVRSTNEGA POSVETOVANJA

DRUŠTVO ZA TUJE JEZIKE
IN KNJIŽEVNOSTI SRS

VZGOJITELJI — STARŠI — IZDELOVALCI IGRAČ

»Dajmo otrokom možnost«

Delovna skupina za mirovna gibanja je že lani sprožila akcijo proti izdelavi in prodaji vojnih igrač in bojnih iger. Več kot 2700 ljudi je v nekaj dneh podpisalo poziv izdelovalcem, naj razvijajo bolj poučne in humanejše igrače. Letos bomo akcijo nadaljevali s stojnicami, ki jih bomo razpostavili konec decembra; na njih bomo razstavili »dobre« igrače, zadnji dan pa bomo otrokom in staršem omogočili, da »slabe« igrače na stojnici zamenjajo za boljše. V ta namen potrebujemo čim več primerljivih igrač. Obrtnike in delovne organizacije, ki igrače izdelujejo, prosimo, da nam tudi oni prispevajo igrače v ta namen. Pripravljamo tudi natečaj Igrače in ustvarjalnost. V njem naj bi sodelovali vrtci, šola za oblikovanje, pedagoške in vzgojiteljske šole idr. ter prispevajo igrače za našo razstavo. Prosimo vse, ki bi kakor koli radi sodelovali v akciji, da se nam odzovejo.

Pripravili bomo tudi predelovalnico, v kateri bomo skupaj z vzgojitelji, otroci in starši preskusili svojo ustvarjalnost pri preoblikovanju bojnih igrač v bolj dobronamene: na primer tank v buldožer, vojačka v pastirčka...

V svetu se namreč pojavlja vse več študij, »konverzije« ali prestrukturiranja vojaške industrije in tehnike v civilno — kot nujna v procesu razoroževanja — v pravem pomenu, ne v otroških igrah.

Tedaj, ko bodo stojnice, bodo potekala v CIDM na Kersnikovi 4 predavanja za starše in vzgojitelje (zvečer) ter lutkovne igrice za otroke (popoldan).

Iz protestnega pisma izdelovalcem igrač in iger: Ker ne želimo vzgajati svojega otroka v nasilneža, ki bo znal sovražiti in na vse mogoče načine prizadejati bolečino in trpljenje sočloveku,

SMO PROTI

izdelovanju in prodaji bojnih igrač in vojnih iger. Naj da igrača otroku MOŽNOST za igrivo sprostitve in ustvarjalnost, naj ga uči o humanem življenju, ne pa o nasilju, vojni, sovraštvu, smrti in trpljenju!

DELOVNA SKUPINA ZA MIROVNA GIBANJA: Dalmatinova 4, Ljubljana, ali vsak ponedeljek od 17. do 19. ure in vsako sredo od 20. do 21. ure v CIDM, Kersnikova 4 — informalnica.

NOVO PRI MLADINSKI KNJIGI

ZA ŠOLE IN SEVEDA ZA VSE LJUBITELJE
DOMAČEGA FILMA

SLOVENSKI FILMI NA VIDEO KASETAH

Novi časi prinašajo nove možnosti — med njimi tudi ogled priljubljenega filma na TV zaslonu — priložnost in čas si lahko izberete sami.

To možnost vam prvič pri nas ponujata **VIBA FILM** in **MLADINSKA KNJIGA**:

do 15. decembra si lahko po izjemno ugodni
prednaročniški ceni — samo za 20.000 din

zagotovite na VHS video kasetah posnete
slovenske celovečerne igrane filme:

KEKEC • NE JOČI, PETER • MAŠKARADA • CVETJE V JESENI • PASTIRCI •
POVEST O DOBRIH LJUDEH • IDEALIST • VDOVSTVO KAROLINE ŽAŠLER •
SREČA NA VRVICI • KO ZORIJO JAGODE • TO SO GADI • UČNA LETA
IZUMITELJA POLŽA • DESETI BRAT • LETA ODLOČITVE • LJUBEZEN

Če želite, lahko naročite tudi vsak drug slovenski celovečerni film.

OB NAROČILU 5 ALI VEČ KASET S FILMI
— 10% POPUSTA!

Za naročila in informacije se oglasite v poslovalnicah Mladinske knjige:

v Ljubljani:	knjigarna, Titova 3 (061) 211-895
	knjigarna, Nazorjeva 1 (061) 210-376
v Mariboru:	knjigarna, Gosposka 28 (062) 27-329
v Celju:	knjigarna in papirnica, Stanetova 3 (063) 21-236
v Novem mestu:	Glavni trg 9 (068) 21-525
v Kranju:	Maistrov trg 1 (064) 21-231
v Zagorju:	Cesta zmage 27 (0601) 61-490
v Titovem Velenju:	Trgovski center (063) 855-827
v Slovenj Gradcu:	Glavni trg 18 (062) 842-071
v Tolminu:	Trg maršala Tita 19 (065) 81-325
na Ptuj:	Titov trg 3 (062) 771-547

Jubilejna mala slikarska kolonija Bohor žari v Šentjurju pri Celju

Zamisel, ki jo je leta 1975 uveljavil slikar in likovni pedagog Goce Kalajdžiski, se je razrasla in ob desetletnici dosegla izredne uspehe. Letos je sodelovalo v koloniji kar 30 šol in prav toliko likovnih pedagogov, ki so pripeleli 70 učencev slikarjev; ti so slikali na temo Partizanske delavnice.

Upokojeni prosvetni delavec, nekdanji borec partizan Jernej Borovnik je v imenu občinske organizacije borcev mladim slikarjem pripovedoval o dejavnostih, s katerimi so si morali pomagati partizani med štiriletnim bojem. To so bili partizanski mlinci, žage, pekarne, čevljarke in krojaške delavnice, orožarne, tiskarne itd. Nazorna in plastična razlaga je odlično motivirala mlade slikarje, ki so potem takoj začeli slikati.

Po končanem delu so likovni pedagogi ocenili vse izdelke, razen tistih, ki so jih nastikali njihovi učenci. Nagrade, ki so bile enakovredne, je učencem slikarjem podelil potomec znanih slovenskih skladateljev, šentjurskih rojakov, Josip Ipavec, ki sicer ni nadaljeval glasbene tradicije svojih prednikov, temveč se je vsestransko uveljavil v slikarstvu.

Zanimivo je, da je bila ob letošnjem vlaku bratstva in enotnosti, ki je oktobra odpeljal iz Slovenije v Srbijo, v Mladenovcu seja - koordinacijskega odbora. Osrednja tema te seje je bila Kulturno sodelovanje med slovenskimi in srbskimi občinami. Kot zgled kulturnega sodelovanja sta bili na široko opisani šentjurska mladinska kolonija Bohor žari in srbska slikarska kolonija za odrasle v Dudovici pri Lazarevcu.

Dvanajst šolam, ki so se vseh 10 let udeleževale kolonije, so podelili posebna priznanja.

Vse slike letošnje kolonije, in teh ni malo, bodo razstavljene v podjetju Elegant v Šentjurju, v galeriji v Solkanu in Hrastniku in v likovnem salonu v Rogški Slatini.

ERNEST REČNIK

pobude odmevi

Preberite tudi to!

Letošnjega junija smo upokojeni prosvetni delavci iz dnevnega tiska zvedeli, da je republiški sindikat začel akcijo za zvišanje pokojnin za delavce v prosveti in kulturi (podobna akcija je bila lani za rudarje).

Ker so bili osební dohodki prosvetnih delavcev ves čas nizki, se to pozna tudi pri pokojninah, ki zdaj res niso zavidanja vredne in se gibljejo nekje med 50 in 60 odstotki višine osebnih dohodkov aktivnih prosvetnih delavcev.

Po tej vesti so uprave šol prejele od Zavoda SR Slovenije za šolstvo posebne pole, na katere so vpisale podatke o upokojenih delavcih v vzgoji in izobraževanju. Podatke je bilo treba zbrati do 28. junija letos.

Od tedaj je minilo že skoraj pet mesecev, pa se ni še nič premaknilo. Res je, da so se pokojnine v Sloveniji letos zvišale za 47,3 odstotka in se bodo decembra še za 6 odstotkov, res pa je tudi, da tistemu, ki je začel z nizko osnovo, tudi ta visoki odstotek bolj malo zaleže. Vsi namreč vemo, da se letošnja stopnja inflacije že krepko približuje 80 odstotkom; to pa niso mače solze. Nominalno so se pokojnine v zadnjih treh letih sicer zvišale za več kot 100 odstotkov, vendar se je njihova resnična vrednost močno zmanjšala.

Učitelji upokojeni, ki smo previharili viharje druge svetovne vojne, bili izseljeni v Srbijo in Šlezijo, stradali v ujetniških taboriščih Nemčije in Italije in pretpeli vse tegobe, ki jih je prinašala NOB, smo po osvoboditvi na novo ustvarjali slovensko šolstvo, ki ga je okupator povsem uničil in bili pionirji ljudske prosvete. Zdaj smo ostareli. Precej teh upokojenec živijo ob skromnih pokojninah iz dneva v dan iz meseca v mesec iz leta v leto in ugotavljajo, da je toliko proglašena humanost naše socialistične družbe povečini le verbalizem.

Čemu sploh to pisanje? Gre za osveščanje rodov zdajšnjih aktivnih prosvetnih delavcev, katerim bi iz srca privoščili višjo življenjsko raven, kot jo imamo zdaj mi.

ERNEST REČNIK

Ali znamo predstaviti Kurirčka?

Razmišljanje ob prispevku v Prosvetnem delavcu št. 14

Kdo predstavi učencem revijo in kako?

Sem poverjenica na šoli z 207 učenci. V 3. in 4. razredu imamo 48 učencev in Kurirček je namenjen predvsem njim.

Ker sem tudi razredničarka v 4. razredu, jim v tem razredu tudi sama predstavim Kurirčka. S tovarišico v tretjem razredu pa sva se dogovorili takole:

Tisti tretješolci, ki si še želijo Cicibana, naj ga imajo, drugi pa bodo naročniki Kurirčka. Približno polovica razreda se odloči za eno, druga pa za drugo revijo. Medsebojno si revijo izmenjavajo, naloge dobijo iz ene ali druge, lahko delajo tudi v dvojicah.

Četrtošolci so vsi naročeni na Kurirčka. Kako ga berejo?

Učenec ima ves mesec čas, da revijo prebere, vsak dan pa namenimo nekaj trenutkov branju revije tudi v šoli. Beremo, pripovedujemo o prebranih sestavkih, uporabimo jih pri slovensčini, spoznavanju narave in spoznavanju družbe.

Robi se je štirinajst dni v septembru izgovarjal, da ne utegne brati, ker pomaga doma na njivi pobirati krompir. Uvidel je, da ga bo nova številka prehitela, stare pa še prebral ne bo; zato se je sam javil in povedal, kaj je že prebral, kaj mu bolj ugaja in kaj manj.

Najprej se je seveda lotil križanke. Na nekaj krajih se mu je zataknilo, pa smo na njegovo pobudo na sestanku oddelčne skupnosti križanko rešili in rešitev poslali uredništvu.

Tovarišica v tretjem razredu je pokazala drugo številko, ob tem pa nekaj časa namenila prebiranju prve številke. Sami učenci so predlagali, da tisti, ki ni prebral prve številke, ne dobi druge vse dotlej, dokler ne bo tega opravil.

V nekaj dneh je bila druga številka Kurirčka v rokah vseh naročnikov. Radi ga imajo. Komaj ga čakajo. Veseli so, ko ga prinese. Seveda je med njimi tudi nekaj takih, ki bi bili samo naročniki, nosili so Kurirčka v torbi, žanimala pa jih je morda le križanka.

Pri spoznavanju narave sem dala učencem domačo nalogo, naj zbirajo besedno in slikovno gradivo o verveci ali o polhu. Večina jih je oblikovala miselni vzorec o polhu prav po besedilu, ki so ga našli v Kurirčku.

Srečni so mi povedali, kaj so odkrili.

Pa pesem Trma. Prijetno smo se nasmejali ob nji. (Ob besedilu in ob ilustraciji.). V odmoru so nekateri ponavljali verze iz pesmi.

List — revijo bo učenec sprejel tako, kot jo sprejema učitelj.

Pojavlja se dvoje vprašanj: Kako pridobiti naročnike? Kako učence motivirati, da bodo naročeno revijo tudi (pre)brali?

Naročnikov ni težko pridobiti, težje pa je rešiti drugo vprašanje, saj zahteva precej vztrajnosti — učiteljeve in učenceve.

STANKA PUCKO
Osnovna šola Tone Seliškar
Cerklje ob Krki

Potrebujemo odvečno športno orodje

Sem učitelj telesne vzgoje v osnovni šoli Ivan Babič Jager v Marezigah pri Kopru. Ker imamo premalo športnega orodja in tudi druge športne opreme, sem se znašel v težavah.

Letos poučujem prvič na tej šoli. Nad vse prijeto je bilo stopiti v novo, pravkar dograjeno poslopje, ki je zraslo predvsem iz samoprispevka občanov. Ker pa ni bila zgrajena tudi telovadnica, nam je ostala za vadbo le prelepa narava, večnamenska dvorana krajevne skupnosti v združenem domu in stari rekviziti, kolikor jih pač je.

Ko sem pripravljal letni načrt dela in ugotavljal, kakšne so materialne možnosti za njegovo izpeljavo, sem ugotovil, da marsičesa, kar bi bilo potrebno ne moremo uresničiti.

Na nakup nove opreme, ki bi nam bila potrebna ni mogoče niti pomisliti. Tako sem sklenil, da si pomagamo drugače: Prepričan sem, da imate marsikje na šoli ali drugje (v društvu Partizan) starejše orodje, ki ga po nabavi novega večinoma ne uporabljate. Mogoče bi bili pripravljeni odstopiti kakšno staro, mogoče nekoliko poškodovano moško ali dvovišinsko bradljo, drog, blazino, švedsko klop ali skrinjo.

Premislite, s tem ne bi izgubili veliko, nam pa bi izdatno pomagali! Kako lahko to izpeljemo? Pišite nam na naslov: Osnovna šola Ivan Babič Jager Marezige, ŠSD Rokava, 66273 Marezige, ali nas pokličite po telefonu (066) 57-104 in se bomo dogovorili.

Šk

Pomagajo si, kot vedo in znajo

Nadaljevanje s 6. strani

— vprašanje financiranja.

Čeprav sta vprašanji neločljivo povezani, pa je mogoče reči, da je za celotno zmedo vendarle krivo neurejeno financiranje. Če bi bilo financiranje urejeno, bi lahko strokovne službe natančno predpisale vzgojno-izobraževalno vsebino in tudi preverjale izvajanje. Če financiranje ni urejeno, strokovne službe ne morejo zahtevati izvajanja tega programa. Zato je prav gotovo prvostopenjskega pomena sistemski rešitev financiranja te vzgojno-izobraževalne oblike.

Načelno je seveda samo po sebi razumljivo, da bi financiranje šole v naravi pravzaprav morala zagotoviti ustrezna izobraževalna skupnost, saj gre vendar za vzgojo in izobraževanje na obvezni stopnji šolanja. Najbrž pa takšna rešitev ne more biti uresničljiva čez noč, zato bi moralo — vsaj začasno — pri udeležanju te pomembne vzgojno-izobraževalne oblike sodelovati več udeležencev. Tako praksa sama po sebi že marsikje rešuje to vprašanje brez posebnih samoupravnih sporazumov in drugih administrativnih aktov, toda praviloma le tam, kjer skupaj nastopata prizadevni učitelj telesne vzgoje in ravnatelj šole. Najbrž bi bilo prav, da bi ustrezen model sprejeli na ravni republike.

Glede financiranja šole v naravi izstopata dve vprašanji:

1. poravnavanje izdatkov za pedagoško osebje in strokovno delo,

2. poravnavanje izdatkov, ki jih imajo otroci (bivanje in oskrba, izdatki za žičnico).

Ob navedenih dveh vprašanjih je treba naglasiti, da se za prvo denar še kar najde, poglavitni problem pa se v zadnjih dveh ali treh letih kaže v znesku, ki ga morajo prispevati starši. Kljub iskanju najcenejših rešitev le manjšina staršev brez težav zmore denar za bivanje otroka v tujem kraju. Če k temu dodamo še to, da združenje žičnic v Sloveniji ukinja točkovne vozovnice in je otrok začetnik v zimski šoli v naravi prisiljen plačati celodnevno vozovnico, čeprav jo je s svojim znanjem sposoben izrabiti morda samo 10-odstotno in še manj, prav zares lahko govorimo o brezkompromisnem zakonitem (ker je pač takšen samoupravni dogovor združenja žičničarjev) ropanju družinskih proračunov. V sedanjih kapitalističnih državah žičničarji povsem drugače skrbijo za šolske smučarske tečaje.

Na temelju nekaterih raziskovalnih nalog in opravljenih analiz se v povzetku ponuja takšen začasni vzorec sofinanciranja šole v naravi:

1. Poravnavanje izdatkov za pedagoško osebje in strokovno delo:

a.) del izdatkov poravnava šola iz sredstev izobraževalne skupnosti

b.) del izdatkov poravnajo temeljne telesnokulturne skupnosti

c.) zdravstvena skupnost poravnava stroške za zdravnika ali medicinsko sestro (če se ugotovi, da je prisotnost enega ali drugega potrebna).

Utemeljitev pod a: Šola v naravi je posebna vzgojno-izobraževalna oblika dela v obvezni šoli, ki poskuša celostno učinkovati na zorenje mlade osebnosti.

Utemeljitev pod b: Vsi delovni ljudje združujejo določen odstotek svojih osebnih dohodkov tudi za telesno kulturo. Telesna kultura pa niso samo gladiatorske in cirkuške predstave vrhunskih športnikov (ki se včasih od kulture kar precej oddaljujejo), marveč tudi vzgoja za pravo »telesnokulturno« bogatenje prostega časa v vseh obdobjih življenja. Zato je utemeljeno pričakovati, da se del sredstev, ki jih starši prispevajo za telesno kulturo, vrne njihovim otrokom za vzgojo pravih telesnokulturnih navad.

Utemeljitev pod c: Šolska zdravstvena služba mora skrbeti za zdravstveno varstvo učencev.

Potreben bi bil le dogovor o odstotku deleža prvega in drugega soudeleženca.

2. Poravnavanje izdatkov, ki jih imajo otroci:

a) samoprispevek vsakega učenca v višini zneska, ki je potreben za običajno oskrbo v domačem kraju (statistiki vedo za takšen podatek);

b) razliko, ki presega samoprispevek učencev pokriva skupnost socialnega varstva in temeljne telesnokulturne skupnosti;

c) vozovnice za žičnico: — regresiranje s posebnim družbenim dogovorom kot velja za regresiranje prevoznih šolskih in drugih organiziranih mladinskih skupin

— preostale izdatke za vozovnice naj bi pokrile temeljne telesnokulturne skupnosti

Druga možnost:

a) samoprispevek vsakega učenca je odvisen od višine osebnih prejemkov staršev (kot velja za počitniške kolonije); menda razliko do ekonomske cene krije skupnost socialnega varstva;

b) vozovnice za žičnico: temeljne telesnokulturne skupnosti

Utemeljitev za delež skupnosti socialnega varstva: Če skupnost socialnega varstva prispeva za počitniška letovanja, potem je toliko bolj utemeljeno pričakovati, da bi prispevala za vzgojno-izobraževalni program in s tem omogočila vsem otrokom, ne glede na njihovo socialno poreklo, enake startne temelje za prihodnje življenje.

Utemeljitev za delež temeljnih telesnokulturnih skupnosti: Iz združenih sredstev, ki jih prispeva vsak zaposleni občan, se plačujejo tudi hranarine vrhunskim športnikom, dolgotrajnejša bivanja v najboljših hotelih doma in v tujini, ne nazadnje tudi vozovnice za žičnice za ve-

liko športnih izbrancev. Zato utemeljeno pričakuje, da kakšna drobtinica nameni za šolo v naravi.

Lepo bi bilo, če bi navedeni vzorec rabil kot iztočnico za prave, tako na občinskih in gijskih kot republiški ravni, najboljše pa bi bila ustrezna šitev na republiški ravni, da v različnih okoljih nastajajo zlike kakršnim smo pričeli.

Nabiranje starega papirja, steklenic, kostanja, sodelovanje pri nabiranju hrane, rana hranilna služba in drugi pa ne štejejo med sistemske tve, čeprav si nekatere šole v navedenimi akcijami odločno pomagajo pri izvedbi šole v naravi. Takšne akcije lahko pomagajo le še dodaten vir.

SILVO KRISTAN

Šola v naravi mora ostati

Učenci pozivajo žičničarje, naj znižajo cene

Na Osnovni šoli Marjan Novak-Jovo, Ljubljana Vič smo v letošnjem tednu otroka namenili posebno pozornost problematiki šole v naravi. O tej temi smo pripravili 14. oktobra pogovor za okroglo mizo. Udeležili so se ga predstavniki Zavoda SRS za šolstvo — organizacijske enote Ljubljana, Zveze prijateljev mladine, Zdravstvenega doma, OK ZSMS občine Ljubljana Vič-Rudnik, CMT Mladi turist, časnikarji, starši, učitelji in učenci naše šole.

Ta oblika vzgojno-izobraževalnega dela si je dvajset let utirala pot in zajela večino slovenskih šol. Kljub temu pa je v učnem načrtu le del razširjenega programa, ki ga šole uresničujejo, če dobijo zanj denar.

Podatki kažejo, da je po letu 1981 čedalje manj organiziranih šol v naravi, nadomeščajo jih plavalni in smučarski tečaji, ki pa so le skromno nadomestilo dobro organizirane, pedagoško in vsebinsko bogate šole v naravi. Šola v naravi (letna in zimska) je vzgojno-izobraževalnega vidika izredno pomembna in potrebna za vse učence.

Zaradi vedno večjih gospodarskih težav nastaja vprašanje, kako bo z nadaljnjo organizacijo te vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

Vsi udeleženci okrogle mize so v razpravi menili, da je treba take oblike dela še nadalje ohranjati in razvijati. Ukinitev šole v naravi bi bil korak nazaj; socialne

razlike med učenci pa bi se še glabljele. Z obogatitvijo programom bi morala biti šola v naravi uvrščena v zagotovljeni program.

Za ohranitev in izvedbo oblike dela bi morale šole zagotoviti denarno pomoč izobrazovalna skupnost, telesnokulturna skupnost, skupnost socialnega varstva — ta naj bi pokrivala socialno šibkejšim učencem skupnost slovenskih žičničarjev, naj bi dala popust pri uporabi žičnic, Mladi turist za avtomobilni prevoz, oskrba in prenočišča domovih pa bi morala biti ugodnejših cenah. Šola bo skrbel, da bodo starši lahko čevali obroke do konca šolske leta in dala učencem na vojsmučarsko opremo, šolska skupnost pa bo pridobila denarja z delovnimi in zbiralnimi akcijami.

Učenci naše šole so predlagali akcijo: pozvali so slovenske žičničarje, naj jim znižajo cene žičnic za 50 odstotkov in omogočijo šolo v naravi, smučarske tečaje in športne dni. Tako pripomogli, da bodo šole lahko nadaljevale učinkovito obliko dejavnosti, ki se je učenci zelo veselijo.

Upamo, da bodo naše pobude imele ustrezen odziv in bo lahko tudi v prihodnje še organizirali zimsko in letno šolo v naravi za učence četrtil in petih zredov osnovne šole.

LIDIJA ŠKOF

TIM — načrti in zanimivosti za vsakogar

Pri Tehniški založbi Slovenije je izšla te dni druga številka revije Tim, ki spet prinaša zanimive načrte in članke z različnih področij Tehnike.

Elektronika je zastopana v rubriki o daljinskem vodenju; v njej je kot nadaljevanje iz prve številke objavljen načrt oddajnika. Tisti, ki se zanimajo za radio tehniko, bodo našli v novem Timu tri zanimive sheme. Na svoj račun bodo prišli tudi inovatorji, drugim, ki svet elektronične šole spoznavajo, pa so namenjeni opisi osnovnih elektronskih elementov, njihove oznake, pa tudi podroben opis novega Iskrinega didaktičnega pripomočka — kompleta Dobro jutro, elektronika. Ta z eksperimentiranjem omogoča pridobivanje osnov elektronične, na kateri temelji zgradba računalnika in druge elektronske opreme, ki je postala v vsakdanjem življenju že nepogrešljiva. Tudi dvanajsto nadaljevanje male šole računalništva je namenjeno začetnikom na tem področju, govori pa o uporabi temeljnih ukazov pri programiranju na hišnih računalnikih Commodore in Spectrum.

Modelarstvu je tokrat odmerjeno precej prostora. Predstavljeni sta sestavljaniki za razredno

stopnjo **LESKO — MODELAR** in **LESKO**. Na voljo je načrt petih ladijskih silhuete, ki ga bodo veseli najmlajši, saj ga ni težko izdelati. Sledi obširnejši prispevek o brodomaketarstvu, ki je bilo v reviji do zdaj bolj malo obravnavano. Do konca letnika bo v nadaljevanjih prikazan s slikami opremljen zgodovinski razvoj plovil, ki mu bodo dodani načrti za izdelavo maket zanimivih ladij iz preteklosti. Tako je v tej številki objavljen prvi del načrta piratske dvojbornice Brig iz leta 1792. K modelarstvu lahko štejemo tudi tokratno vsebino rubrike Drobne zanimivosti, v kateri znani slovenski modelarji in dolgoletni sodelavec revije Tim Tone Pavlovič predstavlja le-tečo maketo nemškega dvokrilnega bojnega letala iz leta 1935 — Henschel HS-123, ki jo je v meriku 4:1 izdelal skupaj s tržaškim modelarjem Petrom Rusianom. Z modelom, ki ima razpon kril dobra dva metra in pol, tehtja 16 kilogramov, poganja pa ga skoraj petdesetkubični motor, sta ob preskusnem poletu na letališču v Vrsarju maja letos požela velik uspeh in veliko pohval naših in tujih obiskovalcev.

Dobro se je odrezala tudi slovenska ekipa, ki se je udeležila zveznega srečanja mladih tehnikov. Le-to je potekalo od maja do 26. junija v Budvi, črnogorskem obmorskem letovišču. Zal pa so se naši mladi tekmovalci kljub dobrim uvrstitvam v silu tekmovalnega razočaranja saj so morali že pri teh letih občutiti, kaj pomenijo pristojne skost sodnikov, nejasna merila, neurejene tekmovalne razmere, slaba pripravljenost organizatorjev in neupoštevanje tekmovalne pravilnika. Morda se ne vedemo dovolj, da nas takšni spodrsilaji lahko stanejo zelo veliko.

Prispevek, namenjen ljubiteljem malih železnic, govori o vrstnem redu gradnje maket. Podrobno je opisana izbira prostora, izbira sistema, oblika in kete, postavitve podlage, izbira motiva, izbira in izdelava nakup materiala, postavitve tračnic, električna napeljava prireditve tirov.

Poleg opisanih nosilnih rubrik je mogoče v Timu prebrati še nadaljevanje članka o Muti in nem fužinarstvu, kako izdelati fotogram magnetnega polja, stavico ali značko za šolsko stanje mladih tehnikov in steno obešalo.

Revija je nedvomno zanimiva za vsakogar. Vzemite jo v roke se prepričajte!

MATEJ PAVLIČ

Učilnica — učiteljev ali učenčev prostor?

Kaj smo izgubili in kaj pridobili s kabinetnim poukom

Opremljena s šopom ključev tekam po šoli. Ključke sicer ves čas držim v roki, vendar jih pozabim zdaj tu zdaj tam, enkrat ne morem v zbornico, drugič ne v zaklenjeni razred, tretjič stojim pred vrati svojega kabineta. Zaklepam razred, zaklepam omaro, zaklepam predal. Zakaj vendar? Kdo je kdaj pred menoj kaj zaklepal v šoli? Zakaj vzgajamo naše otroke kot tatove — z zaklenjenimi vrati? Ničesar ne ukradejo, ker pač ne morejo! Je to prava vzgoja?

»Hitro ven iz razreda!« priganjam učence ob koncu ure. »Ne smeš dol!« prepovedujem tistemu, ki bi šel rad med odmorom v prvo nadstropje.

»Pazi, da ne prevrneš grafoškopa!« opozarjam.

»Tovarišica, poglejte, osmošolci spet pljuvajo po stopnicah!«, se pritožuje petošolka.

»Kje so moje teniške copate?« zaskrbnjeno išče deklica iz šestega razreda.

»Kaj pišeš po klopi?« se jezim nad osmošolcem.

»Tovarišica, ali imate ključ? Pozabila sem risalni blok v učilnici za angleščino,« me prosi učenka, medtem ko tečem po hodniku za sedmošolcem, ki je pravkar udaril petošolca.

Ob koncu šeste ure se sesedem na stol v svoji učilnici in lovim sapo. Šele zdaj sem v današnjem dopoldnevu prvič sedla. Potrebujem minuto tišine. In spet potrkna na vrata: »Tovarišica, ukradli so mi dežnik!« potoži objokan obrazec.

Človek bi krivdo za vse to lahko pripisal razposajeni, razpuščeni otročadi in vendar... Kdaj pa kdaj se zamisliš tudi nad njimi in nad samim seboj. Nad časom, ki nenehno priganja nas in otroke.

Dojenčka, starega osem mesecev, že dvigne mama iz posteljice, ga zavije v odejo in teče z njim v jasli. Nasilno ga odriga od sebe. Minejo meseci, a otrok se ne more in ne more toliko »utrditi«, da zjutraj ne bi jokal, ko hiti mama z njim v vrtec.

Mine nekaj let in treba je v šolo. Prvošolec z rumeno rutico že ob šesti uri zjutraj najprej v varstvo. Ves dopoldan uboga tovarišico, nato poje kosilo in že mora k pouku. Vse teče po programu, vse je načrtovano, odmerjeno, nadzorovano. Pozimi je že skoraj

tema, ko pride otrok domov. Spet se začno ukazi: Pridi sem, pojdi tja, pospravi, umij se, jej, pojdi v trgovino...

Štiri leta ima vsaj v šoli nekaj miru. Ima svoj razred, svojo učilnico, svojo tovarišico, svojo klop. V petem razredu je tega konec. Ves dan se s torbo, vrečko, včasih še z dežnikom v roki, seli iz učilnice v učilnico. Prvo uro v prvem nadstropju v št. 53, drugo uro v pritličju v št. 10 itd. Ves čas ga nekaj skrbi. Da ne bi, tako kot včeraj, v učilnici za matematiko pozabil zvezka za slovenščino in da vrečke s telovadno opremo ne bi pozabil v učilnici za zemljepis. Odmora med šolskimi urami ni pozna. Nenehno se seli iz učilnice v učilnico. Niti s sošolcem se ne utede mirno pogovoriti.

Tudi v glavnem odmoru ni miru. Učitelji najprej naženemo učence iz razredov, da se razredni prežrači, dežurni pa nato učence priganjajo, naj se sprehajajo po hodniku. Med odmorom mora biti red. Tisti, ki imajo pouk dopoldan, hite domov, malo pospravijo, nato pojedjo kosilo in že morajo nazaj v šolo: k tehniki, atletiki ali drugim.

Ta mali, večno preganjeni učenec pa postane sčasoma sam priganjalec. Na vsakem koraku uveljavlja zakon močnejšega. Osmošolci pretepajo petošolce, petošolci prvošolce, fantje dekleta (in nasprotno), veliki majhne, močni slabotne.

Kaj pa učitelji? Tudi za nas ni odmora. V večnem direndaju, v večni selitvi, ko se vsakih 45 minut po petsto ali več otrok premika po hodnikih, seveda v šoli ne more biti miru. Nihče nima svojega kotička, ne ve, kam pravzaprav spada. Papir bo vrgel pod klop, saj ga bo pobral tisti, ki bo prišel za njim, če bo pač tovarišica to zahtevala. Kriv pa prav gotovo ne bo, kadar bodo ugotavljali, kdo je narezal mizo in kdo pokvaril stikalo. V množici, ki se vsak dan izmenja v vsakem razredu, res ni mogoče iskati krivcev. Tako so učenci »brezdomci«, »matični razred« je v resnici le učilnica njihovega razrednika.

Morda je takole zbrano vse videti še hušje, kot je v resnici. In vendar bi se morali včasih malo zamisliti, ali je le mogoče kaj spremeniti. Če pontislim nase, moram priznati, da si včasih zelo

želim, da bi imela odmor. Tedaj bi stopila v zbornico, pozdravila kolega ali kolegico, se mimogrede pomenila o tem ali onem učencu, o dobrih in slabih stvarih. Tako pa moram ves dan prebiti v svoji učilnici kot varuhinja šolskega premoženja; varujem grafskop in magnetofon in preprečujem pretepe in razbijanje.

Ali smo se, učitelji, sprijaznili s tem, da nimamo odmorov, da se med seboj komaj poznamo in se vidavamo le na konferencah?

Včasih o tožno razmišljam o časih, ko sem še sama sedela v šolskih klopih. Imeli smo svoj razred, učitelji in profesorji so hodili k nam, in ne mi k njim. V odmorih smo poklepetali s sošolci, v miru prepisovali domače naloge, saj je pri vratih vedno stal dežurni, ki je zavalil, če je pretila nevarnost: »Pozor!!!«

Kako pa je zdaj, ko sama nastopam v vlogi tistih, pred katerimi smo včasih trepetali? Nema lokaj se mi zgodi, da zamudim kako minuto; tedaj me pridejo učenci iskat, naj grem hitro v razred, kjer se učenci pretepajo, obmetavajo z mokro gobo, se zmerjajo in prerivajo. Kdo je kriv za tako veliko spremembo? Ali je mogoče, da današnjemu učencu učiteljeva prisotnost pomeni varnost, zagotovilo, da ga sošolci ne bodo tepli, zmerjali, pljuvali. Otroci, vedno nadzorovani, od jasi do vrta in šole, niso vajeni biti sami med seboj, zato izrabijo vsako minuto učiteljeve ali vzgojiteljeve odsotnosti, da se pretepajo.

Kaj smo mi, učitelji, ob vseh teh spremembah pridobili ali izgubi-

li? Mislim, da si učitelj — s tem ko je učenec vsaj v osnovni šoli vse dovoljeno, in torej nima zakonitega sredstva, s katerim bi kaznoval razgrajace — ni pridobil ne priljubljenosti ne spoštovanja. Lahko trdim, da smo mi naše učitelje mnogo bolj spoštovali, kot spoštujejo zdajšnji učenci nas.

Morda pa bi kazalo učence najprej malo umiriti, jih navaditi, da so lahko tudi sami med seboj, brez nadzorstva prijatelji, da ni treba nečesa ukrasti, četudi ni zaklenjeno. Morda bi bilo vredno tvegati?

Gotovo ima kabinetni pouk velike prednosti in lahko v marsičem izboljša kakovost pouka, vendar bi morda zdaj, ko smo spoznali, da je vzgoja vsaj tako pomembna kot znanje, poskusili vsaj za nekaj predmetov dati učencem eno učilnico.

Razmislimo o možnosti, da bi učenci kljub vsemu le imeli matično učilnico, v kateri bi se počutili doma. V tej učilnici bi morda lahko imeli slovenščino, angleščino, zgodovino, zemljepis, biologijo, pač predmete, pri katerih je lažje prenesti zemljevid ali sliko v učilnico učencev, kot seliti ves razred v učiteljev kabinet.

Nekaj moramo ukreniti, da bi se učenci bolje razumeli, da bi si bili prijatelji, da bi čutili pripadnost prostoru in skupini. Potem bi bilo prav gotovo manj nasilja med njimi samimi. Imeli bi bolj srečno in mirno otroštvo, kot pa ga imajo zdaj, ko se nenehno boje svojih močnejših vrstnikov.

Kolegi, kaj menite o tem?

DUŠICA KUNAVER

POSKUS SE JE POSREČIL

Tudi mama je lahko učiteljica

Jure se je stisnil k mami in jo roteče prosil: »Mami, ne puščaj me samega! Nočem v šolo!« Toda mama ga je odločno prepustila meni. Prijela sem ga za roko in ga popeljala na njegov prostor v klopi.

In tako je bilo z Juretom vsak dan. Pred odhodom v šolo je bruhal. Z menoj in sošolci je težko navezoval stike. Zmeraj je bil potr in molčeč. Večkrat sem se mu hotela približati, ga povprašati po njegovih težavah, toda še bolj se je zaprl vase, čeprav sem čutila, da si želi moje pozornosti in naklonjenosti. Za uspešno opravljeno delo sem ga pohvalila. Če so vsi učenci končali načrtovano delo pred koncem pouka, sem jih za nagrado peljala na sprehod v okolico šole. Takrat smo se sproščeno pogovarjali. Tudila sem se, da bi bil Jure v moji bližini in da bi z menoj pokramljal. Pa ni šlo.

Nekega dne je prišla mama

vprašat, kako se je vživel. V trenutku sem se spomnila, da bi me lahko poskusno nadomestila v razredu, saj je po poklicu psihologinja. Prosila sem jo, naj vstopi v razred in nadaljuje moje delo. Učenci so pri slovenščini pisali povedi z danimi besedami.

Učenci so lepo sodelovali z novo tovarišico. Jure je ves žarel od sreče in ponosa. Verjetno se mu je zdelo imenično, da je tudi njegova mama lahko učiteljica.

Doma sta se z mamo veliko pogovarjala o šolskem delu. Ko je naslednji dan prišel v šolo, se ni jokalo. Od takrat je z veseljem prihajal k pouku in se z menoj odkrito pogovarjal. Postala sva prijateljica in nč več se ni bal šole. Do sošolcev je bil še vedno zadržan, vendar se je le navezal na enega.

Zadovoljna sem bila, ker mi je prav učenčeva mama pomagala premostiti težave, ki jim sama najbrž ne bi bila tako hitro kos. MARIJA JOVANOVIČ

JUGOSLOVANSKI POSVET O NOVOSTIH PRI POUKU

Revija SAMOUPRAVNO VASPITANJE pripravlja pod pokroviteljstvom PROSVETNEGA PREGLEDA in DEČJIH NOVIN 20., 21. in 22. marca 1986 v Arandjelovcu drugi jugoslovanski simpozij pod naslovom TEORETIČNO IN PRAKTIČNO O NOVOSTIH PRI POUKU.

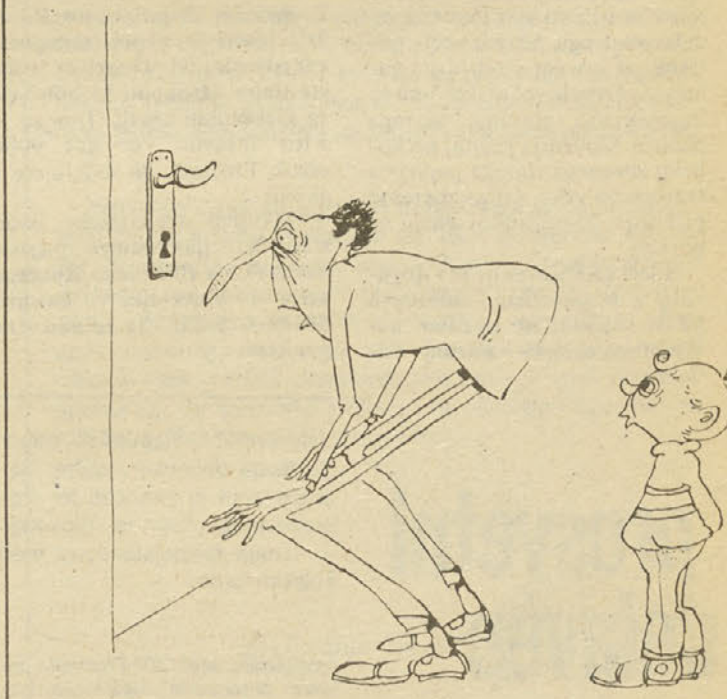
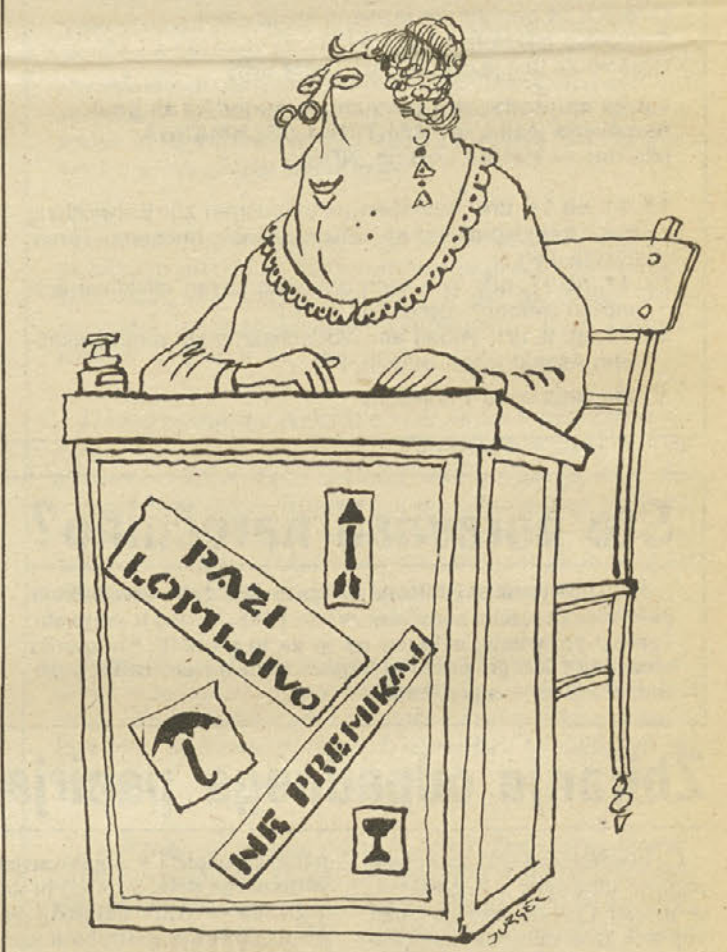
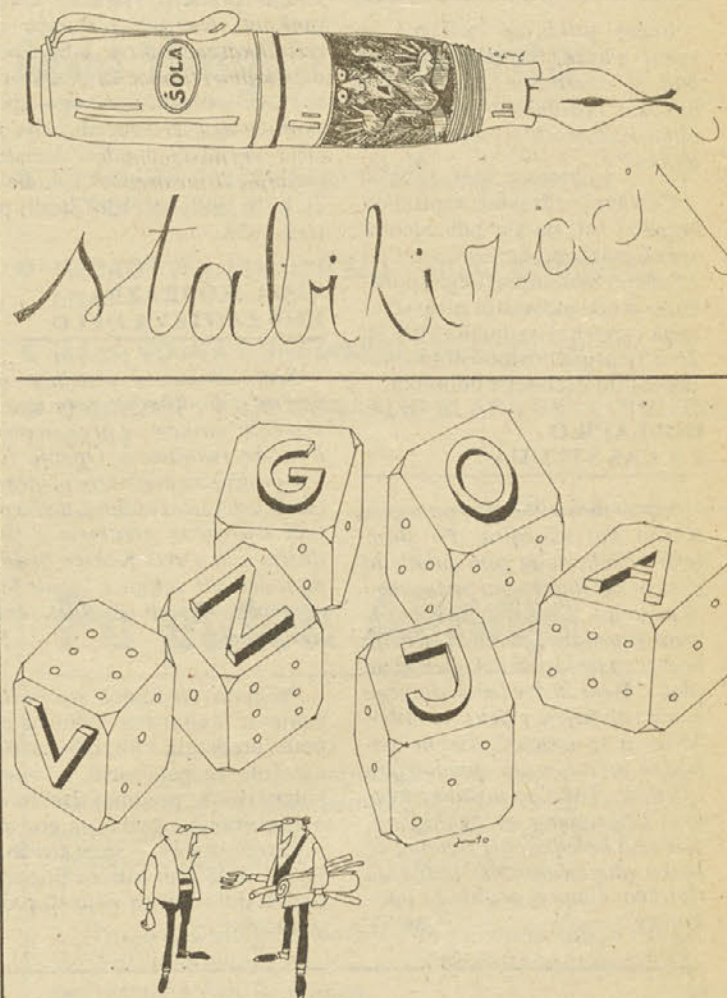
Na posvetu se bo razpravljalo o problemskem učenju pa tudi o vseh drugih novostih pri vzgojno-izobraževalnem delu na vseh izobraževalnih ravneh. Znanstveno srečanje bo namenjeno novostim v vrtcih, v osnovnih šolah in v šolah srednjega usmerjenega izobraževanja. Posveta naj bi se udeležili vzgojitelji in učitelji, pedagogi v posebnih šolah, pedagoški svetovalci, svetovalci in tajniki samoupravnih interesnih skupnosti (zaradi financiranja inovativnega dela), šolski pedagogi in psihologi, ravnatelji in vsi, ki si prizadevajo za napredek vzgojno-izobraževalnega dela.

Prijavite se do 1. decembra letos, dela pa pošljite (s povzetkom na eni tipkani strani — 30 vrstic) do 1. januarja prihodnjega leta. Referati lahko obsegajo do 15 strani, koreferati 10, prispevki pa 6 strani.

Prijave pošljite na naslov: Uredništvo revije Samoupravno vaspitanje, 15300 Loznica, telefon: (015) 89-849. Prispevek v višini 2000 din nakažite najpozneje 10 dni pred začetkom simpozija na naslov: Učiteljsko društvo Loznica — žiro račun: 62200-678-2117. V prijavi napišite: podatke o avtorju, naslov, teme, obliko dela (referat, koreferat, prispevek), naslov stanovanja ali delovne organizacije in telefonsko številko.

skozi
šolsko
okno

SATIRA IN HUMOR

Vse karikature: Oto Jurgec

Priročnika za naravoslovje

Iz laboratorija prof. Vedeža in Zdravje rastlin

Učitelji naravoslovja, učenci osnovnih in srednjih šol in vsi, ki radi eksperimentiramo, smo bogatejši za dve poljudnoznanstveni knjižici avtorjev A. S. Glažarja in M. Vrtačnikove: Iz laboratorija prof. Vedeža in Zdravje iz rastlin.

Knjižica Iz laboratorija prof. Vedeža vsebuje zbirko dvaindvajset kemijskih poskusov, ki nas povezujejo z vsakdanjim življenjem. V teh poskusih nam avtorja predstavlja laboratorijski postopek za pridobivanje sladkorja iz sladkorne pese, kemijsko sviloprečko, šest poskusov z mlekom, skrivnost modre steklenice, pripravo piva doma in še druge poskuse.

Tudi knjiga Zdravje iz rastlin prinaša mladim kemikom zbirko poskusov, ki vključujejo tudi postopke za pridobivanje aktivnih snovi iz rastlin, kot na primer: dekantacijo, filtracijo, destilacijo, ekstrakcijo in kromatografijo. Obe knjižici sta opremljeni s priloženo zbirko znakov, ki so vnetljive, jedke, eksplozivne in zdravju škodljive.

Laboratorijski dnevnik je sestavina knjižice, ki daje še dodatno vrednost, ker usmerja mladega učenca po korakih, kako naj se loti raziskovalnega dela. V teh listih se zrcali metoda raziskovalnega prijema, ki se ga mora učenec naučiti pri pouku ali v krožku ali pa tudi če dela samo ljubiteljsko. Avtorja ga usmer-

jata zanesljivo od opazovanja, beleženja podatkov do sklepanja in ugotovitev.

Učitelji kemije in drugi naravoslovci smo dobili v teh knjižicah priročnik in delovni zvezek za naravoslovni dan iz teme »Zdravje.« Vsebinsko bomo prilagodili učenčevim psihofizičnim sposobnostim. V osnovni šoli se bomo ustavili pri ekstrakciji, v srednji bomo segli do kromatografije. Z uporabo knjižic bo učitelj razbremenjen narekovanja navodil, učenci pa si bodo pomagali pri delu z ilustracijami, ki prikazujejo postopke in vse, kar potrebujemo pri laboratorijskem delu.

Prisrčne barvne ilustracije je prispeval Dušan Krnelj, likovno opremo pa Vili Vrhovec. S pravilno podobo prof. Vedeža je knjižica postala za mladega naravoslovca še bolj privlačna.

Besedilo povezujejo izmišljene osebe: teta Zalika, Tačka, Tobin in Pika ter prof. Vedež. Imenujejo se družina Alfa — Zajbelj. V veliko pomoč so nam. Kako bi sicer prenesli znanost v otroške in mlade glave? Mislim, da bodo avtorji S. A. Glažar, M. Vrtačnik in D. Krnelj s tema knjižicama zlahka pridobili veliko mladih naravoslovcev za odkrivanje skrivnosti narave in z zgledi pomagali učitelju pri vzgojno-izobraževalnem delu pri pouku zlasti pa pri naravoslovnih dejavnostih in pri delu v krožkih. ELA TERAN

naš pravnik

NADOMESTILO OSEBNEGA DOHODKA PRI POKLICNIH BOLEZNH

Imam poklicno bolezen — vnetje glasilk, na glasilkah sem bila že operirana. Ali mi med bolniško odsotnostjo pripada celotno nadomestilo osebnega dohodka? M. O.

Če vam je zdravnik napisal na bolniški list, da ste bili odsotni zaradi poklicne bolezni, vam po 25. členu Samoupravnega sporazuma o uresničevanju zdravstvenega varstva (Uradni list SRS, št. 26-83) pripada stoddostno nadomestilo osebnega dohodka.

DOPLAČILO ZA ČAS ŠTUDIJA

Septembra 1959 sem nastopila službo kot učiteljica. Po štirih letih učiteljstva sem prekinila delo in šla študirat na pedagoško akademijo. Dobivala sem skromno štipendijo, nekateri učitelji, kolegi na pedagoški akademiji pa plačo. Meni se dve leti dodatnega študija ne šteje v delovno dobo. Medtem so izenačili osebne dohodke učiteljev in predmetnih učiteljev. Tako se počutim dvakrat prikrajšano in ogoljufano. Ker sem boleha, me zanima, če lahko »doplačam« leta študija, da dosežem čimprej pogoje za upokojitve? M. O.

VABILO NA PREDAVANJA

Oddelek za germanske jezike in književnost
Filozofske fakultete v Ljubljani in
Društvo za tuje jezike in književnost SRS

vabita na predavanja priznanega metodika za pouk nemškega jezika dr. MARTINA LÖSCHMANN (Herder — Institut Leipzig, NDR):

13. 11. ob 11. uri: Aufgaben und Übungen zur Entwicklung des fremdsprachlichen Diskussionsvermögens (pred. 320/III, FF)
13. 11. ob 17. uri: Wie kann das stille Lesen effektiver entwickelt werden? (pred. 102/I, FF)
14. 11. ob 9. uri: Arbeit am Wortschatz unter kommunikativem Aspekt (pred. 320/III, FF)

Predavanja bodo v nemščini.

Ste poravnali naročnino?

Pred poletnimi počitnicami smo razposlali vsem naročnikom položnice za plačilo naročnine za leto 1985. Večina je svojo obveznost poravnala, nekateri pa so na to pozabili. Ste morda med njimi? Ker gre ponovna terjatev na račun naročnika, pohitite, prosimo — s plačilom!

Zbiranje odpadnega papirja

Če bi hoteli zadostiti zahtevam papirne industrije v Jugoslaviji, bi morali v enem letu posekati več kot dva milijona kubičnih metrov lesa. Ta podatek kaže, da je treba izrabiti star papir za izdelavo novega. Vedno večje potrebe po novem papirju pa zahtevajo čedalje večjo skrb tudi za organizirano zbiranje starega papirja. Slovenija je zdaj po količini zbranega starega papirja v svetovnem vrhu, saj ga zberemo približno 40 odstotkov glede na porabo.

Rdeči križ Slovenije je v dogovoru z Republiško konferenco SZDL spodbudil izredno novembrsko akcijo — zbiranje od-

Na vprašanja odgovarja ROSVITA TOPLAK, samostojna svetovalka Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo

Po 158. členu Statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja si zavarovane, v vašem primeru študent, ki je prekinil delovno razmerje in odšel redno študirat, lahko podaljša zavarovanje in plača prispevek za čas strokovnega izpopolnjevanja ali specializacije in sicer za največ dve leti. Vendar pa lahko to izrabijo le tisti delavci, ki so odšli na redni študij po letu 1973.

VIŠJA IZOBRAZBA KOT ZAHTEVA DELO

Sam strokovna učiteljica na srednji šoli. Končala sem hotelško šolo, kasneje pa prvo stopnjo hotelske fakultete v Opatiji. Na šoli poučujem predvsem pripravljanje jedi v učni kuhinji, delno pa tudi teoretične predmete s področja kuharstva. Kakšen osebni dohodek mi pripada — ali kot učitelju z višjo ali učitelju s srednjo izobrazbo? S.

Program srednjega izobraževanja iz kuharstva zahteva za pouk predmeta kuharstvo srednjo šolo za gostinstvo — smer kuharstvo, za predmet strežba in organiziranje strežbe pa gostinstvo srednjo šolo — smer strežba. Po teh določbah vam ne pripada osebni dohodek za višjo stopnjo izobrazbe.

CELODNEVNA OSNOVNA ŠOLA I. BATALJONA DOLOMIT-SKEGA ODREDA HORJUL

razpisuje prosta dela in naloge

— UČITELJA ZGODOVINE, ZEMLJEPISA, DRUŽBENO-MORALNE VZGOJE v celodnevni šoli; pogoji: končana izobrazba ustrezne smeri

Dela in naloge združujemo za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Začetek dela je 2. 12. 1985.

— SNAŽILKE v vzgojno-varstveni enoti

Dela in naloge združujemo za določen čas s polnim delovnim časom. Začetek dela je 6. 1. 1986 do vrnitve delavke s porodniškega dopusta.

— KUHARJA; pogoji: končana šola za kuharje

Dela in naloge združujemo za določen čas s polnim delovnim časom, do vrnitve delavke s porodniškega dopusta. Začetek dela je mogoč takoj.

Dobre avtobusne zveze z Ljubljano.

Prijave z dokazili o izobrazbi sprejemamo osem dni po objavi razpisa.

SREDNJA ŠOLA BORISA KIDRIČA CELJE, Ljubljanska 17,

razpisuje

dela in naloge

— RAVNATELJA — reelekcija

Pogoji:

— visoka strokovna pedagoška izobrazba

— najmanj 5 let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu

— da s svojo poklicno in samoupravno dejavnostjo uveljavlja humane odnose in socialistično samoupravljanje.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovnosti v 15 dneh po objavi razpisa razpisni komisiji.

Razpisna komisija sveta

OSNOVNE ŠOLE LENČKE MARZELOVE
SLOVENJ GRADEC

razpisuje dela in naloge

— RAVNATELJA ŠOLE

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, predpisane po 511. členu Zakona o združenem delu, in imeti:

— visoko ali višjo izobrazbo ortopedagoške smeri za DPO

— strokovni izpit

— 5 let delovnih izkušenj z lažje duševno prizadeto mladino

Njihovo dosedanje delo mora zagotavljati, da bodo doseženi sprejeti cilji šole kot celote.

Kandidati naj pošljejo pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev v 8 dneh po objavi razpisa na naslov razpisne komisije. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po končanem razpisu.

Prevzem del in nalog je 21. 2. 1986.

Svet

VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE JOŽEFA MASLO
ILIRSKA BISTRICA

ponovno razpisuje prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati poleg splošnih pogojev še pogoje za opravljanje del vzgojitelja ali strokovnega delavca po določilih 38. in 39. člena Zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ali pogoje za opravljanje del učitelja po določilih 96. člena Zakona o osnovni šoli in imeti:

— 5 let delovnih izkušenj, od tega dve leti pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok

— organizacijske in strokovne sposobnosti ter dejaven in pozitiven odnos do socialističnih samoupravnih odnosov

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim življenjepisom pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja vzgojno-varstvene organizacije Jožefa Maslo Ilirska Bistrica, Vilharjeva 13a.

Kandidati bodo obveščeni o izidu razpisa v 15 dneh po opravljeni izbiri.

OSNOVNA ŠOLA CIRIL KOSMAČ PIRAN

razpisuje prosta dela in naloge

— UČITELJA MATEMATIKE za nedoločen čas s krajšim delovnim časom od polnega, ki bo lahko dopolnjeval delovno obveznost s poukom informatike in računalništva ali s poukom fizike

— ZBOROVODJE ZA VODENJE OTROŠKEGA IN MLADINSKEGA PEVSKEGA ZBORA, za določen čas, 6 ur na teden.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev razpisa na naslov: Vzgojno-izobraževalni zavod Piran, DSSS, Rozmanova 7, 66330 Piran.

O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po izteku razpisnega roka.

ELEKTROMECHANIKA JELOVŠEK
DRENOV GRIC n. h., 61360 VRHNIKA
Telefon: (061) 752-782

popravlja in servisira vse vrste

- grafoskopov
- diapojektorjev
- episkopov
- mikročitalcev
- kinopojektorjev 8, 16 in 35 mm
- ojačevalnih naprav
- gramofonov
- radiokasetofonov
- manjših gospodinskih strojkov

Izdeluje

- ojačevalne naprave moči 30, 60, 120, 240 in 400 W
- zvočne bokse moči 40, 80, 150 in več W — z vstavljenimi domačimi ali tujimi zvočniki
- ojačevalne naprave z vstavljenim radiokasetofonom s 100 V izhodom, primerne za ozvočenje šolskih dvoran
- mešalce zvoka — možnost priključitve 8 ali več mikrofonov

Vstavljamo originalne rezervne dele
Svetujemo pri opremljanju šol in kabinetov z avdiovizualnimi sredstvi in pri njihovi uporabi
Na zalogi imamo več vrst projekcijskih žarnic

SERVISNE STORITVE OPRAVLJAMO NA ŠOLAH

Za vse informacije in pojasnila kličite dopoldne od 7. do 9. ure na navedeno telefonsko številko.

VABILO K SODELOVANJU

Računalniške krožke Instituta Jožef Stefan, ki jih je doslej obiskovalo že več kot 3000 udeležencev, želimo razširiti in obogatiti; zato vabimo k sodelovanju vse, ki želijo prenašati širšemu krogu:

- svoje znanje in izkušnje z različnih področij s hišnim računalnikom
- možnosti uporabe hišnega računalnika na katerem koli področju
- svoje zamisli in nove rešitve z računalnikom ZX Spectrum.

Vabimo vas, da svoje predloge s kratkim življenjepisom in opisom področja, na katerem želite prenašati znanje, pošljete na naslov Institut Jožef Stefan, Odsek za uporabno matematiko, Zoran Radalj, Jamova 39, 61000 Ljubljana. Izbrane teme bomo uvrstili v program naših računalniških krožkov, avtorji pa bodo to snov predavali. Lahko pa se dogovorimo tudi za kakšno drugačno obliko sodelovanja.

MAPA ZA NARAVOSLOVNE DEJAVNOSTI

V šolskem letu 1985/86 bo 22000 učencev začelo uporabljati mapo za naravoslovne dejavnosti (MND).

Bistvena izhodišča pri nastajanju MND so bila:

- Naravoslovne dejavnosti vsebujejo naravoslovno znanje in POVEZUJEJO VSE NARAVOSLOVNE PREDMETE: fiziko, kemijo, biologijo, SND, SN, SD, pa tudi vse tiste vsebine s področja naravoslovja, ki so sestavni del zemljepisa, zdravstvene vzgoje in družbeno-moralne vzgoje.
- MND omogoča pregledno shranjevanje (kasneje tudi lažje iskanje) gradiva, ki je nastalo ob poglobljenem in samostojnem delu ter tistega gradiva, za katero učitelji menijo, da ga učenci potrebujejo ves čas, ko se šolajo.
- MND vodi učenca v sistematičnost in analitičnost (kako in kaj bo vlagal vanjo), sočasno pa ga vodi postopno k bolj poglobljeni obravnavi posameznega problema.
- Notranja ureditev je usklajena po delovnih enotah naravoslovnih dejavnosti, ki jih predlaga Program življenja in dela v osnovni šoli: življenjski prostor, prehrana, zdravje in energija. Peti del, ogledi, je namenjen ekskurzijam, izletom in naravoslovnim dnevom.
- MND so v različnih barvah, ki poudarjajo pripadnost šoli: svetlo in temno rdeča, svetlo in temno modra, rumena, oker, črna in zelena. Cena 250 din pomeni le enkratni izdelek za učence, ali starše v osemletnem šolanju.

MND boste prejeli v 30 dneh in se izdelujejo le na podlagi naročil.

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov: TERMO-POL, 64225 SOVODENJ

NAROČILNICA

OŠ _____

Naročamo _____ map za naravoslovne dejavnosti

Barve: _____

Kraj in datum: _____ žig: _____ Podpis: _____

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor
Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije
— Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kejžar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinič, Viktor Žorž
Direktor: Jože Valentinič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentinič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1985 znaša 800 din za posameznike in 1200 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša letna naročnina 650 din. Cena posamezne številke je 45 din, pri povečanem obsegu pa 60 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. Y

ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 3. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).